

A photograph of a duck walking on a snowy surface, leaving a trail of footprints. The duck is in the upper right corner, facing left. The snow is white with many dark footprints trailing from the duck towards the bottom left. A blue rectangular box is overlaid on the middle of the image, containing the year '2013' and the text 'STATISTIKK OG TRENDER' in white.

2013

STATISTIKK OG TRENDER

**NHO
SERVICE**

FORORD

Tjenestesektorens voksende betydning gjenspeiles i NHO Service. Fra å ha vært en av de minste landsforeningene i NHO har NHO Service vokst til å bli landets ledende organisasjon for servicebedriftene. Veksten fortsetter på nye områder i tjenestesektoren og bidrar til et mangfoldig fellesskap av spennende bedrifter over hele landet. Fra de minste gründerbedrifter til verdensomspennende selskaper.

Rollen som døråpner for servicebedriftene er grunnleggende for NHO Service. Vårt næringspolitiske engasjement gir resultater. Markedsadgang i offentlig sektor står sentralt. Vi vet at våre medlemmer kan bidra til modernisering, økt produktivitet og større valgfrihet i offentlig sektor. Dette er ikke minst viktig for å sikre bærekraftige velferdsordninger i årene fremover.

Like sentralt for medlemmene er vår juridiske bistand. Daglig gir vi medlemmene råd i spørsmål om arbeidsrett, tariff og lønn. Våre dyktige advokater avholder jevnlig kurs for medlemmene, og sørger for at kunnskapen om viktige arbeidsretts-

lige rammevilkår er oppdatert hos medlemmene. Vi bidrar til at våre medlemmer blir tryggere arbeidsgivere, slik at de kan bruke mer av sin tid på kjernevirksomheten.

Arbeidet med gode statistikker, fakta og analyse av våre medlemmers betydning for samfunnet, er helt sentralt i vårt arbeid for økt gjennomslag. Våre mulighetsstudier for kommunene har lagt premissene for en viktig debatt over hele landet om hvordan privat sektor kan samarbeide bedre med kommunene for å nå viktige velferds mål. Vi stiller spørsmål ved fastlåste strukturer, vi avkler myter om konkurranse som virkemiddel og vi utfordrer fordommer mot privat sektor.

Heftet du nå holder er en nyskaping. Vi har hvert år laget grundige bransjevise statistikker, men dette er første gang vi presenterer dette samlet i ett dokument. I tillegg beskriver vi sentrale utviklingstrekk for våre bransjer det siste året. Vi prøver også å løfte blikket og se fremover på viktige utfordringer. Jeg håper du har nytte av dette heftet!

Oslo 20. november 2013

Petter Furulund

Adm. dir. i NHO Service

1 NHO SERVICE - I ET NØTTESKALL

NHO Service består av 2000 bedrifter fordelt på mange bransje-grupperinger av varierende størrelse. Vår oppgave er å styre og betjene fellesskapet. Vi ivaretar medlemmenes interesser både innad i NHO og i forhold til omgivelsene.

I 2012 hadde vi en samlet medlemsomsetning på 45,8 mrd. kr (+16 % fra 2011) fordelt på bransjene:

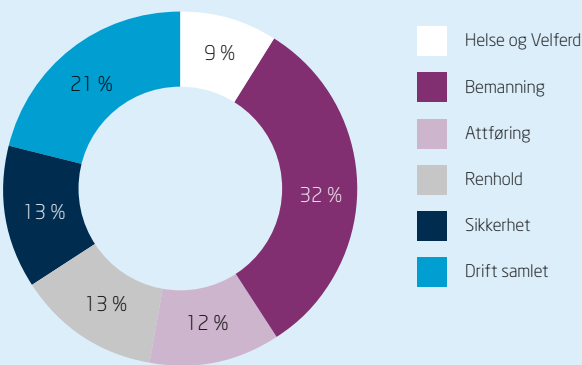
- Bemanning
- Renhold
- Sikkerhet
- Drift
 - Forvaltning, Drift og Service/ Facility Management (FM)
 - Reisebyråer
 - Redningstjenester
 - Bro og tunnel
 - Skadedyrbekjempelse
 - Skadesanering
 - Parkering
 - Vaskerier
 - Landscape
 - Budservice
 - Kantine

- Helse og Velferd
 - Rehabilitering
 - Skole og barnehager
 - Sykehjemsdrift
 - Hjemmesykepleie og hjemmehjelp
 - Pasienthotell
 - Private sykehus
 - Psykisk helse og rusomsorg
 - Barnevern
 - Asylmottak
 - Bedriftshelsetjeneste og kiropraktor/fysioterapeut
 - Ambulansedrift
- Attføring

Våre medlemsbedrifter sysselsetter over 62 000 årsverk.

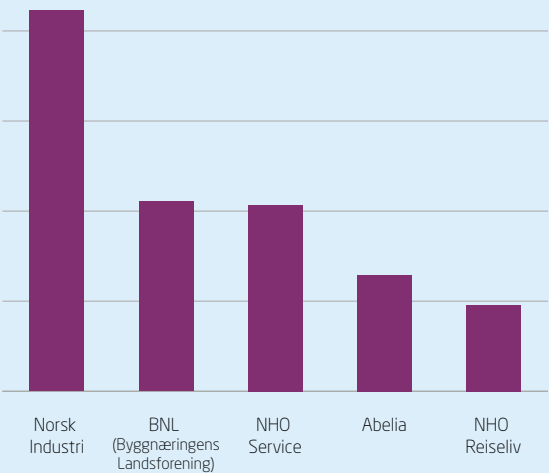
NHO Service har hatt en kraftig vekst siden oppstart, og er nå den tredje største landsforeningen i NHO. Rundt tusen årsverk skiller oss fra den nest største landsforeningen, BNL, ved årsslutt 2012.

De ulike bransjene i NHO Service etter andel medlemsomsetning av total medlemsomsetning

Figur 1.1: Bransjens andel av total medlemsomsetning i 2012 (Kilde: medlemsregister)

De fem største landsforeningene (årsverk)

Figur 1.2: NHOs fem største landsforeninger målt etter medlemsbedriftenes antall årsverk

2 HVORFOR KOMMER RAPPORTEN NÅ?

Bedriftene i NHO Service har i mange år sett behovet for en løpende statistikk som viser bransjenes produktivitet, omfang, utvikling og betydning for samlet verdiskapning i landet. Derfor har vi siden 2009 laget bransjeviser rapporter som presenterer statistikk og nøkkeltall. I år ønsker vi å presentere dette samlet. Det foreligger lite offentlig data som sier noe om våre bransjers marked, virke og utvikling. Til grunn for NHO Service sin rapport ligger derfor tilgjengelige regnskapstall for bransjen fra Proff Forvalt, supplert med spesialbestilte kjøring fra Statistisk Sentralbyrå, Prognosesenteret og NHO Service sine egne beregninger basert på innsamlet data fra en representativ andel av bransjenes aktører (våre medlemsbedrifter).

Det å gjennomgå regnskaps- og sysselsettingstallene for de ulike bransjenes næringskoder (NACE-kodene) i Proff Forvalt og gjøre korrigeringer der det er nødvendig for å få et så riktig bilde av totalmarkedet som mulig er tidkrevende arbeid. Flere bedrifter er feilregistrert, og en rekke bedrifter som er registrert i en NACE har også store deler av omsetningen sin i andre NACER, noe som må splittes etter beste evne manuelt. Til grunn for våre markedsandeler ligger nøkkeltall for medlemsmassen pr 31.12.12. Betraktninger for de ulike bransjene omhandler perioden 2012 – 3. kvartal 2013.

3 VI BLIR HØRT!

Med over 2 000 bedrifter i tjenestesektoren i ryggen er NHO Service en tydelig stemme og en døråpner for bedriftene i nye markeder. Gjennom våre mulighetsanalyser for hva kommunene kan oppnå av økt produktivitet og kvalitet (mer velferd for pengene) har vi satt premissene for en debatt om ressursbruk og virkemidler for ressursbruk i hele kommune-Norge. Flere kommuner enn noen gang tar i bruk og vurderer konkurranse som virkemiddel i tjenesteproduksjonen. Flere kommuner enn noen gang innfører valgfrihet i eldreomsorgen. Vi kjenner disse kommunene. Vi bidrar med analyser, kurs og «work-shops» og rådgir kommunene fra vedtak til faktisk gjennomføring. Vi synes det går for sakte i kommunene. Det er et gap mellom politisk retorikk og gjennomføringskraft. Men vi vet at flere kommuner vil erkjenne at et tettere samarbeid med privat sektor gir mulighet til å nå sentrale velferds mål i kommunene.

Regjeringsskiftet i høst ga bud om et viktig næringspolitisk regime-skifte. For NHO Service er viktige næringspolitiske mål nedfelt i regjeringens politiske grunnlag – Sundvolden-plattformen. Vi har blitt hørt! Her fremgår det klart at regjeringen vil effektivisere offentlig sektor og øke bruken av private ressurser i offentlig velferdsproduksjon.

Vi vil særlig fremheve regjeringens mål om å innføre nøytral merverdiavgift i staten og helseforetakene. Dette fjerner en viktig barriere for private tjenestetilbydere. For NHO Service har dette vært en sak av høyeste prioritet gjennom mange år.

Videre vil vi fremheve følgende fra regjeringens politiske plattform som i særlig grad gir muligheter for medlemmer i NHO Service:

- Gjennomføring av en kommunereform for å redusere antallet kommuner.
- Involvering av aktørene i beredsskapssektoren, herunder sikkerhetsbransjen, i planlegging og øvelser.
- Utarbeidelse av et rammeverk kommunene kan benytte ved innføring av fritt brukervalg.
- Redusere helsekøer gjennom økt kjøp av tjenester fra private tilbydere.
- Innføring av fritt rehabiliteringsvalg.
- Oppmyking av arbeidsmiljøloven med hensyn til reglene om arbeidstid.
- Innføring av kvalitetsindikatorer i pleie- og omsorgssektoren.
- Fortsette gjennomføringen av pensjonsreformen i både offentlig og privat sektor for å redusere forskjellene mellom pensjonssystemene.
- Utrede muligheten for at flere kan få mulighet til å drive arbeidsformidling.

4 INNOVASJON I SERVICENÆRINGEN

Begrepet innovasjon brukes i så mange sammenhenger at det fort kan stå i fare for å bli redusert til et moteord og pynt i festtaler. Innovasjon er for viktig til det. Alle er positive til innovasjon, men hva mener vi egentlig med det, og hvorfor er det så viktig å legge til rette for mer av det? Og hva er egentlig så spesielt med innovasjon i tjenestesektoren?

Det ligger et stort potensiale i bedre samspill mellom bedrifter og det offentlige. For å nå viktige velferds mål er Norge avhengig av stadig raskere fornyelse og omstillingsevne, både i næringslivet og i offentlig sektor. NHO Service påpeker ofte behovet for at det offentlige må vise vei og fremme innovasjon ved å etterspørre nytenkning og ved å bruke konkurranse som et virkemiddel. Innovasjon i betydningen evne til fornyelse og omstilling er viktig for å sikre at offentlig tjenesteyting er like effektiv og nyskapende som privat sektor. Konkurranse er og blir sterkeste drivkraft for innovasjon, og en helt grunnleggende forutsetning for innovasjon og effektiv ressursbruk er en åpen økonomi. Dette er vårt utgangspunkt.

Konkurranse er og blir sterkeste drivkraft for innovasjon, og en helt grunnleggende forutsetning for innovasjon og effektiv ressursbruk er en åpen økonomi.

Det vi forstår som innovasjoner kan være radikale nye produkter, tjenester eller prosesser som introduseres, eller gradvise nyvinninger som forbedrer eksisterende produkter, prosesser, tjenester eller systemer. Innovasjon er å løse problemer eller møte behov ved hjelp av ny kunnskap eller nye kombinasjoner av kjent kunnskap. For en bedrift er det også avgjørende at innovasjonen lykkes i markedet.

Innovasjon er knyttet til bedrifters evne og vilje til å ta risiko. I tillegg spiller institusjonelle forhold som lovgivning og offentlig regulering en grunnleggende rolle. Muligheter til gevinst og tilgang på risiko- og egenkapital er ikke minst viktige for bedriftene.

Tradisjonelt har innovasjon i næringslivet gjerne blitt forstått som oppfinnelse av nye maskiner eller andre håndfaste nyvinninger. Innovasjon i tjenestesektoren kan derimot være vanskeligere å se eller definere. Men innovasjon i tjenestesektoren er en av de viktigste driverne for konkurransekraft i dag. I vårt land utgjør tjenestesektoren 75 % av sysselsettingen og 60 % av verdiskapingen. Følgelig er det vesentlig å søke innsikt i hvordan innovasjon oppstår i tjenestesektoren. Tjenestesektoren vokser raskt og dens rammevilkår er avgjørende for utviklingen av velferdssamfunnet.

Det er ulike former for innovasjon. For de langt fleste av medlemmene i NHO Service er innovasjonen kjennetegnet ved at den er kundedrevet. Det betyr at innovasjon skjer ved at kunder og brukere stiller nye krav til ytelsesnivå, tilgjengelighet, kvalitet, design eller valgfrihet. Verdiskapingen ligger i mindre grad i bruk av ny teknologi enn i god organisering og kreative nye løsninger. Innovasjonen skjer rett og slett i markedet og ikke på et laboratorium. Krevende og kompetente kunder kombinert med dyktige konkurrenter utgjør den viktigste innovasjonskraften.

En annen viktig drivkraft eller kilde til innovasjon er bedriftenes egne ansatte. Kreative ansatte som opplever rom for nytenkning, og som blir belønnet for dette, er spesielt viktig i den arbeidsintensive tjenestesektoren hvor humankapital er viktigste innsatsfaktor.

NHO Service ønsker et tettere samarbeid mellom offentlig og privat sektor i tjenestesektoren. Vi mener at våre medlemsbedrifter gjennom konkurranse kan bidra til å fremme nødvendig innovasjon også i offentlig sektor. Men, vi erkjenner også at det er forskjell på offentlig og privat. For næringslivet vil målet med innovasjon alltid være kommersiell suksess. Dette innebærer arbeidsplasser, muligheter for vekst og selvfølgelig inntekter til fellesskapet. For næringslivet vil risiko alltid være et sentralt element.

I offentlig sektor spiller ikke risiko en viktig rolle. Kommersiell suksess er heller ingen relevant målestokk. Selv om drivkraften er en annen må vi forvente at offentlig sektor ikke er fritatt for kravene til innovasjon. NHO Service vil understreke at offentlig tjenesteproduksjon i stor grad også handler om tjenester som kan telles og måles. Derfor mener vi at utstrakt bruk av brukerundersøkelser og målinger av kvalitet på tjenestene er viktige drivkrefter for innovasjon i offentlig sektor. Åpenhet om resultater i målingene gir grunnlag for sammenligninger («benchmarking») og dermed incentiver til innovasjon.

«Alle gode krefter skal med» sier NHO. Med dette mener vi at et tettere samarbeid mellom offentlig- og privat sektor må til for å sikre bærekraften i vårt velferdssamfunn. Bærekraften i vår velferdsmo- dell er helt avhengig av innovasjoner som bidrar til modernisering og økt produktivitet i offentlig sektor. Derfor må staten og kommunene aktivt etterspørre økt kunnskap i tjenestene de kjøper.

5 TARIFF 2013 - ET MELLOMOPPGJØR

2013 var et mellomoppgjør med sentrale forhandlinger mellom NHO og LO. Partene ble den 8. april, etter brudd i forhandlingene og tre dagers mekling, enige om å gi alle et lønnstillegg på 75 øre per time og et ytterligere tillegg på kroner 1,40 til arbeidstakere som var omfattet av bl.a. overenskomstene for AMB, vakt, pleie- og omsorg, service- og vedlikehold, parkering og renhold. Til sammen utgjorde dette kroner 2,15.

I tillegg ble det som følge av enkelte tariffavtalers garantibestemmelser gitt tillegg til alle arbeidstakere på overenskomstene for parkeringsselskaper (kroner 2,60), tunnel-, bom- og bruselskaper (kroner 3,91) og renhold (kroner 2,16).

På vekteroverenskomsten ble det i tillegg til det sentrale oppgjøret på kroner 2,15 gitt et tillegg på kroner 5,00 som følge av overenskomstens protokolltilførsel 8 om bedring av lønnsutviklingen i bransjen.

6 KONJUNKTURUTVIKLINGEN

Veksten i norsk økonomi har avtatt betraktelig i løpet av 2013. Samtidig ser utsiktene for europeisk økonomi noe lysere ut, noe som kan bidra til å øke aktivitetsnivået i norsk økonomi.

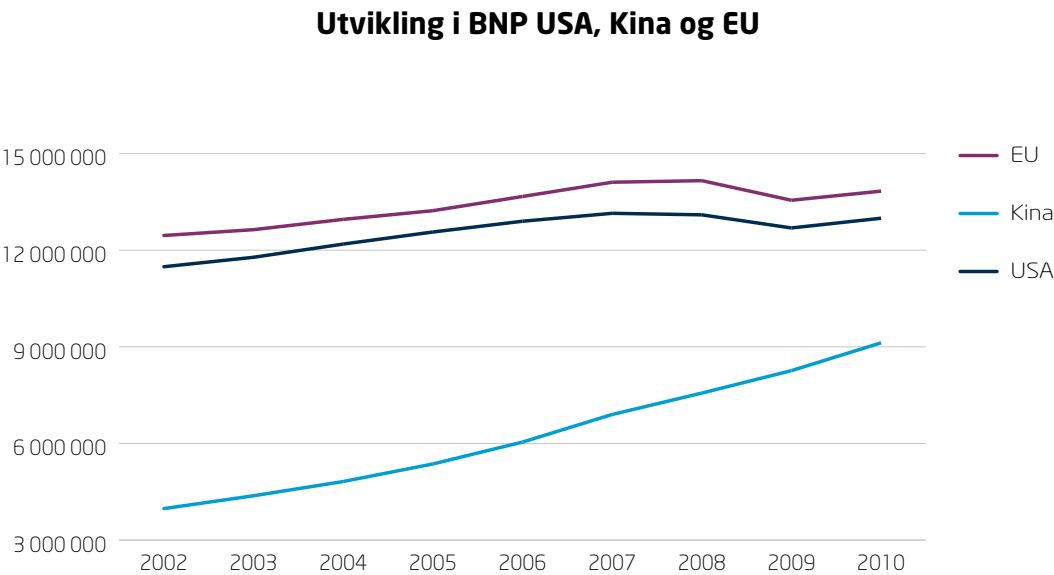
I EU vokste det samlede brutto nasjonalproduktet (BNP) i andre kvartal, viser foreløpige tall fra Eurostat. Veksten kommer etter en lang periode med fall i den økonomiske aktiviteten. Om dette er et vendepunkt er for tidlig å si, men det kan tyde på at bunnen etter finanskrisen er nådd. Internt mellom medlemslandene er det imidlertid fortsatt store forskjeller. USAs økonomi har også hatt en positiv utvikling gjennom sommeren med moderat økonomisk vekst og et tilsvarende moderat fall i arbeidsledigheten. På den andre siden ser veksten i de fremvoksende økonomiene ut til å avta. Etter en periode med relativt kraftig vekst i land som Kina, India og Brasil ser veksten nå ut til å normalisere seg. Det er en viss frykt for en hard landing, det vil si et raskt fall i aktiviteten, men det virker relativt usannsynlig med mindre noe uforutsett skulle inntreffe.

For norsk økonomi vil en bedring i situasjonen i Europa være positivt. Europa er vår klart største handelspartner. Økt etterspørsel fra Europa vil bedre utsiktene til den norske industrien som ikke er knyttet opp mot olje- og gassektoren. Det vil imidlertid ta noe tid før en eventuell oppgang i europeisk økonomi vil slå ut i økt etterspørsel

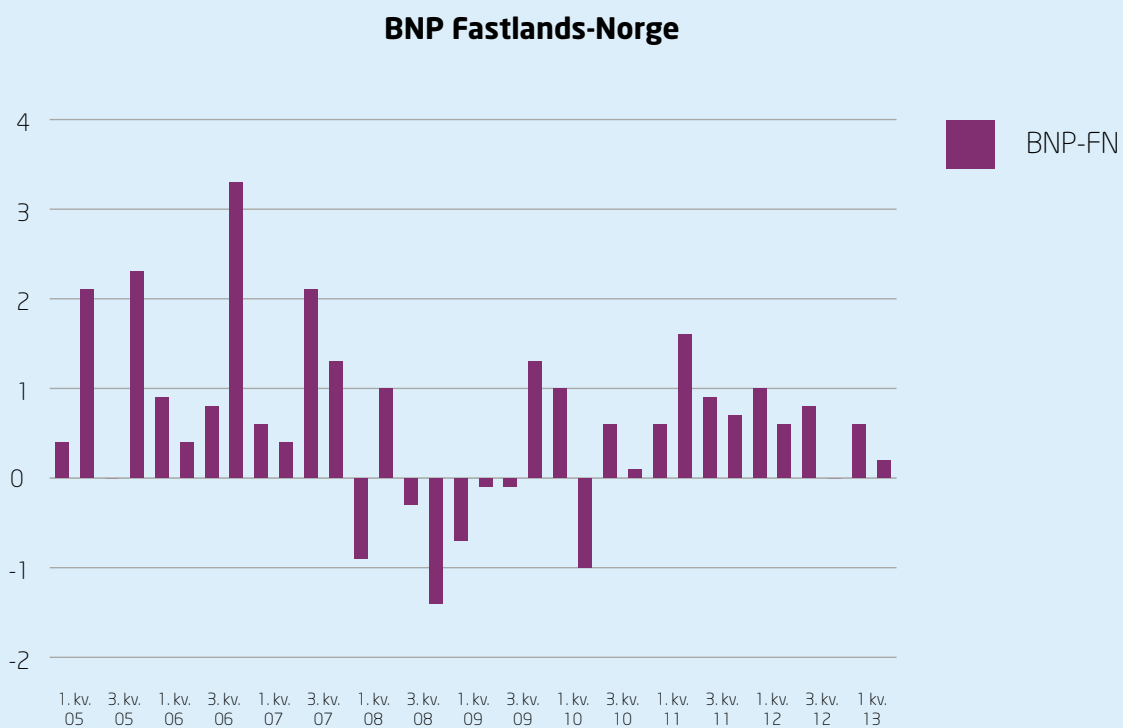
fra norske eksportbedrifter. Den avtakende veksten i de fremvoksende økonomiene har liten direkte påvirkning på norsk økonomi, ettersom eksporten til disse landene er begrenset. Risikoen ligger i de indirekte effektene. Lavere etterspørsel etter råvarer fra land som Kina vil kunne drive råvareprisene ned, selv om norske bedrifter selger relativt lite av sine varer til asiatiske land. Ettersom veksten i USA og EU trolig vil oppveie for den avtakende veksten i de fremvoksende økonomiene virker denne risikoen forholdsvis liten.

Veksttakten i norsk økonomi er klart avtakende. Etter en periode på 11 kvartaler på rad med en moderat høykonjunktur i kjølevannet av finanskrisen avtok veksten gjennom andre halvår i 2012, se figur 6.2. Høykonjunkturen var i stor grad drevet av vekst i privat forbruk, bolig- og petroleumsinvesteringer. Veksten i alle disse etterspørselskomponentene er nå i ferd med å avta. Denne konjunkturoppgangen skilte seg dermed ut fra tidligere konjunkturoppganger som har vært preget av en bred vekst i investeringene og en utvidelse av produksjonskapasiteten på tvers av ulike næringer.

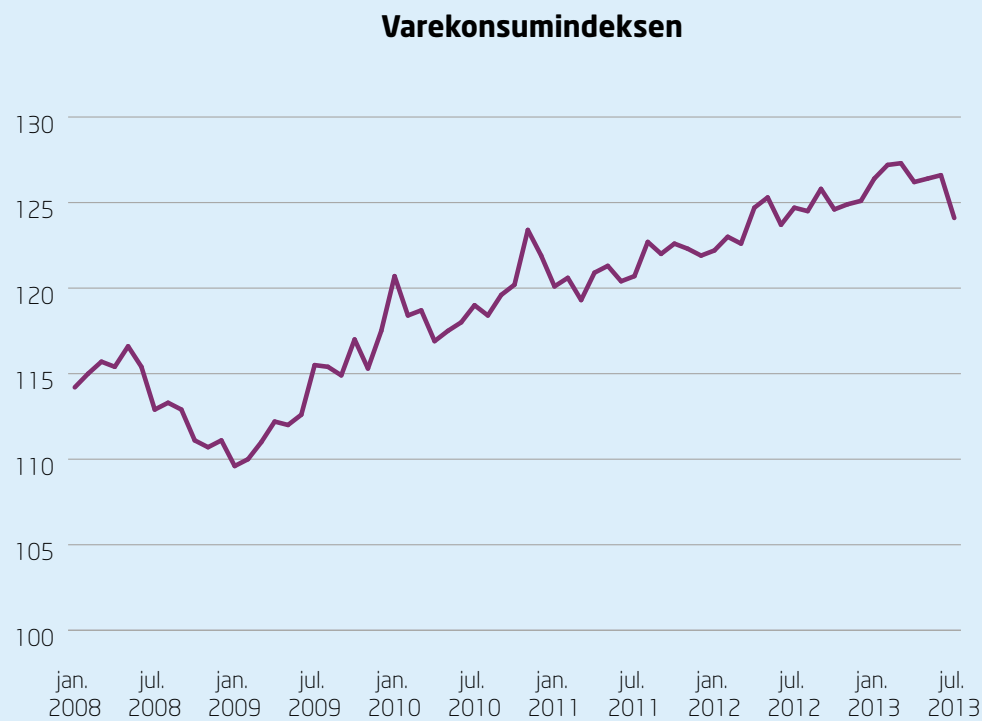
Norske husholdninger viser nå tydelige tegn på å stramme til forbruket. Mens veksten i tjenestekonsumet holder seg relativt stabilt varierer veksten i varekonsumet fra kvartal til kvartal. Varekonsumindeksen, som er den ledende indikatoren for varekonsumet, viser en avtakende vekst i konsumet, se figur 6.3. Med en solid vekst i disponible inntekter og en robust utvikling i arbeidsmarkedet

Figur 6.1: Utvikling BNP USA, Kina og EU. Faste priser målt i mrd. USD og justert for kjøpekraftsparitet (OECD).

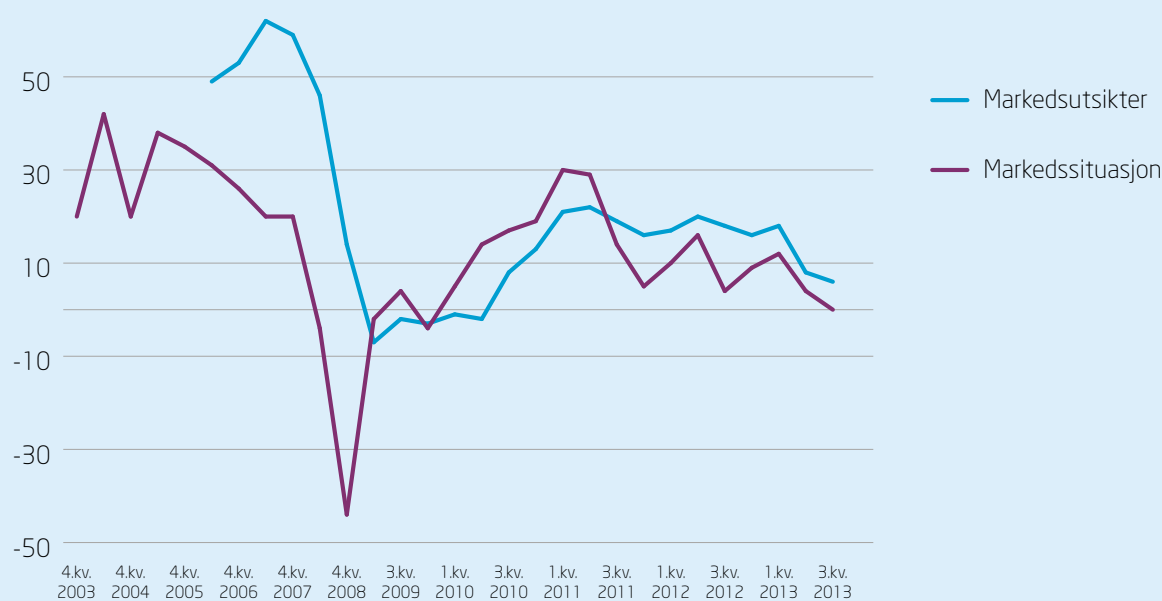

Figur 6.2: BNP Fastlands-Norge. Volumendring fra foregående kvartal, sesongjustert. I %. (NHO)

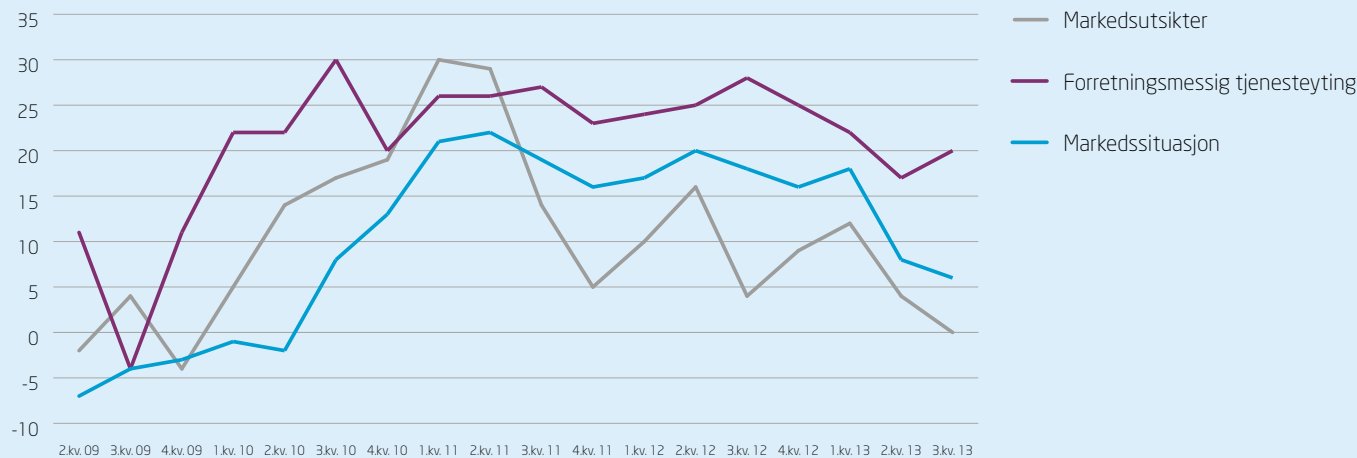
Figur 6.3: Varekonsumindeksen. 2005 = 100. Sesongjustert (NHO)

NHO-medlemmenes inntrykk av markedssituasjonen og -utvikling

Figur 6.4: Vurdering av den generelle markedssituasjonen i øyeblikket og utsiktene fremover. Differanse mellom bedrifter som er positive og negative (NHO).

Vurdering av den generelle markedssituasjonen

Figur 6.5: Vurdering av den generelle markedssituasjonen i øyeblikket og utsiktene fremover. Differanse mellom bedrifter som er positive og negative (NHO)

Den avtakende veksten i den norske økonomien er også tydelig på NHOs markedsindeks. Indeksen har falt igjennom hele 2013, og er nå på det laveste nivået siden finanskrisen.

kan den avtakende konsumveksten til husholdningene virke noe overraskende. Spareraten er blitt rekordhøy. Det skyldes blant annet at gjeldsbelastningen i husholdningene er stor, noe som begrenser forbruket. I kjølvannet av økonomiske kriser er det ikke uvanlig at husholdningene bygger opp en finansiell buffer i tilfelle nye økonomiske tilbakeslag. Det knytter seg også økt usikkerhet til den videre utviklingen i boligprisene.

Investeringsnivået blant fastlandsbedriftene er lavt. Sammenlignet med 2008 er investeringsaktiviteten blitt betraktelig redusert. Innenfor industrien, og spesielt prosessindustrien, har nivået falt betraktelig. Hovedårsaken til det lave investeringsnivået er sviktende etterspørsel fra Europa, industriens viktigste eksportmarked. Den lave etterspørselen fører også til en svak prisutvikling. Trolig er også forhold på tilbudssiden med på å redusere investeringsnivået. Et høyt norsk kostnadsnivå stiller strenge krav til produktivitetsutviklingen, og er vanskelig å kombinere med sviktende etterspørsel.

Investeringsaktiviteten innenfor olje- og gassektoren har lenge vært høy. I inneværende år vil investeringskostnadene overstige 200 mrd. målt i løpende priser. Til sammenligning vil investeringskostnadene til fastlandsbedriftene trolig ende på i underkant av 200 mrd. Det er imidlertid tegn på at investeringsnivået vil flate ut i løpet av 2014. Hovedforklaringene på dette er trolig at aktiviteten er på et så høyt nivå at det er vanskelig å opprettholde en vekst på rundt 10 % i året, siden knappheten på ressurser presser kostnadene opp. Det økte kostnadsnivået fører til at færre prosjekter blir lønnsomme og dermed også en lavere vekst i investeringene. Det er også en økende tendens til at norske leverandører taper markedsandeler til utlandet i forbindelse med investeringsprosjekter i Nordsjøen. Selv om det ikke er unaturlig med en økende internasjonal konkurranse i lukrative markeder, er trolig tapet av markedsandeler blant norske leverandørbedrifter også en konsekvens av et høyt kostnadsnivå.

Den avtakende veksten i den norske økonomien er også tydelig på NHOs markedsindeks. Indeksen har falt igjennom hele 2013, og er nå på det laveste nivået siden finanskrisen. Fordelt på ulike leveringssektorer er det innenfor petroleum og fiskeoppdrett som er klart mest positive. På andre enden av skalaen er eksportbedriftene, som svarer klart mest negativt. Bedrifter som leverer til hjemmemarkedet er også klart mer positive til markedssituasjonen enn det eksportbedriftene er. Dette reflekterer også at konjunkturutviklingen i Norge er i utakt med resten av Europa.

Markedsindeksen for bedrifter innenfor forretningsmessig tjenesteyting har ligget på et høyt nivå siden finanskrisen, se figur 6.5. Det høye nivået må sees i sammenheng med at forretningsmessig tjenesteyting har en svært begrenset konkurranse fra utlandet. Kostnadsveksten kan derfor i større grad lempes over på prisen sammenlignet med eksportbedrifter og andre konkurranseutsatte næringer. I tillegg har den innenlandske etterspørselen holdt seg godt oppe. Neste år vil trolig bli mer utfordrende. Lavere etterspørsel fra både bedrifter og husholdninger vil virke prisdempende. En avtakende vekst vil også bety at kapasitetsproblemene i økonomien reduseres. Reduserte kapasitetsproblemer vil igjen føre til økt konkurranse om oppdragene, noe som igjen vil slå ut i lavere priser.

7 UTVIKLINGEN I ARBEIDSMARKEDET

Norsk økonomi har vist en omstillingsdyktig og produktiv utvikling de siste 40 årene. I samme periode har den norske næringsstrukturen endret karakter.

Økt produktivitet har endret sammensetningen av sysselsettingen. Det jobber færre i primær- og sekundærnæringer selv om næringene kan produsere det samme (eller mer) enn tidligere. Den frigjorte arbeidskraften har over tid økt sysselsettingen i tertiærnæringer, se figur 7.1.

I perioden har offentlig sektor stadig utgjort en større del av samlet sysselsetting i Norge. Veksten har vært størst i kommunal sektor. Innen helse- og sosialtjenester er trenden motsatt. Siden år 2000 har private aktører innen helse og sosialtjenester økt sin sysselsettingsandel med 3 % poeng. I 2012 utgjorde privat sektor 25 % av alle sysselsatte i næringsgruppen helse- og sosialtjenester. Dette utgjorde i underkant av 128 000 personer.

Et viktig bidrag til den vellykkede omstillingen i norsk økonomi er økt kvinneandel i yrkeslivet. Sysselsettingsandelen blant norske kvinner i alderen 25 – 54 år har økt fra om lag 50 % i 1970 til over 80 % i 2012. I servicerelaterte næringer har sysselsettingsutviklingen vært meget god. Kvinneandelen i helse og sosialtjenester er i dag over 81 %. Den underliggende kompetansetilpasning av arbeidsstyrken har vært helt avgjørende. Innen forretningsmessig tjenesteyting ligger andelen på 45 %. På tross av den positive sysselsettingsutviklingen blant kvinner er andelen på deltid fortsatt høy. Arbeidstidspotensialet er derfor enda større og vil øke i takt med økt utdanning og endrede normer.

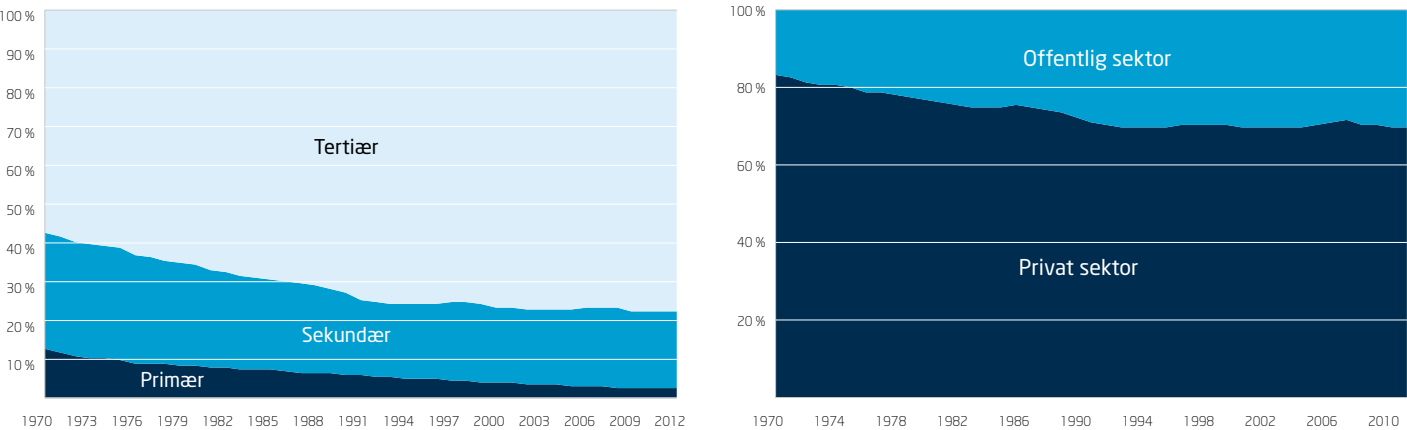
Den største endringen i det norske arbeidsmarkedet i senere tid er arbeidsmigrasjonen fra EØS-området, særlig etter utvidelsen i 2004. Denne folkevandringen mangler sidestykke i nyere norsk historie.

«
Et viktig bidrag til den vellykkede omstillingen i norsk økonomi er økt kvinneandel i yrkeslivet.
»

Norge har vært et attraktivt tilflyttingsland, både før og etter finanskrisen. Den høye arbeidsinnvandringen har gjort Oslo til en av Europas rasktvoksende byer. I perioden 2007 – 2012 økte antall sysselsatte innvandrere med 57 %. I samme periode minket antall sysselsatte eksklusive innvandrere med om lag én prosent. I utgangen av fjerde kvartal 2012 utgjorde de sysselsatte innvandrerne om lag 13 % av totalt antall sysselsatte i Norge. I næringsgruppen helse- og sosialtjenester utgjør arbeidsinnvandrere 12 % av sysselsatte i alt. Forretningsmessig tjenesteyting er en av de næringene med høyest andel sysselsatte innvandrere. Herunder har utleie av arbeidskraft en andel på 36 % og rengjøringsvirksomheter har hele 60 % sysselsatte arbeidsinnvandrere. I tillegg til bosatte arbeidsinnvandrere kommer personer på korttidsopphold og grensependlere som ikke er registrert i folkeregisteret. Samlet sett står bosatte innvandrere og arbeidstakere på korttidsopphold for om lag tre firedeler av sysselsettingsveksten siden 2004 og frem til i dag.

Fri flyt av arbeidskraft i EØS-området har uten tvil vært en viktig bidragsyter til den positive sysselsettingsveksten i Norge. Enkelte næringer har særlig kunnet nyte godt av det nye arbeidstilbudet. Det er imidlertid grunn til å være oppmerksom på utviklingen. For det første er veksten i arbeidsinnvandrere særlig konsentrert rundt enkelte næringer. Dette betyr at innvandrerne i all hovedsak

Fordeling av sysselsettingen på ulike næringer og privat og offentlig sektor

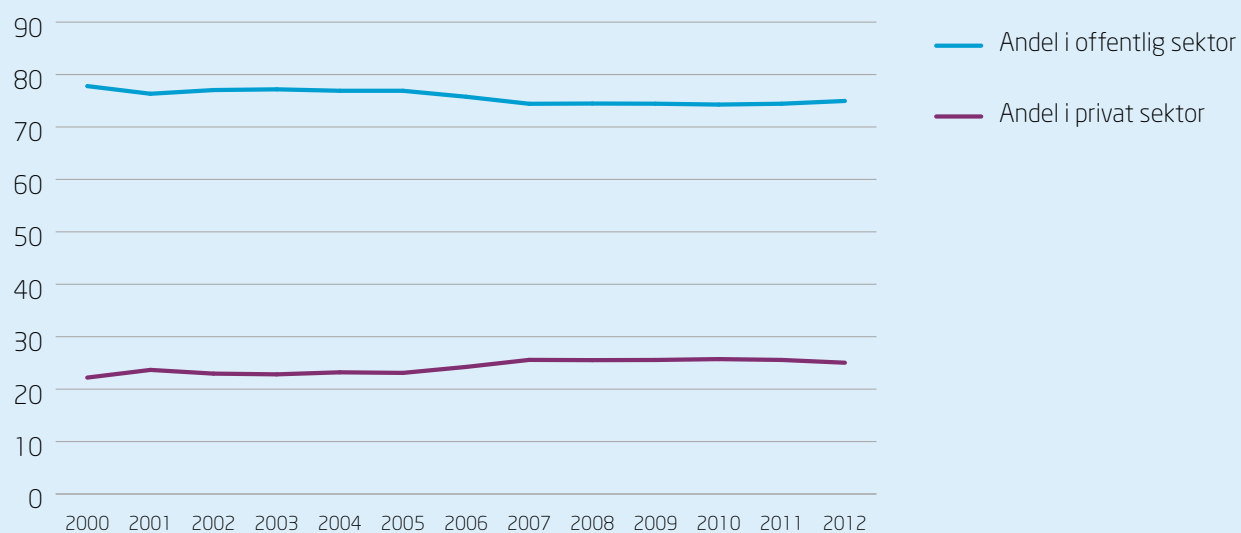

Figur 7.1: Fordeling av sysselsettingen på ulike næringer og privat og offentlig sektor. (Kilde: SSB 2013)

¹ Servicerelaterte næringer er Forretningsmessig tjenesteyting og helse- og sosialtjenester.

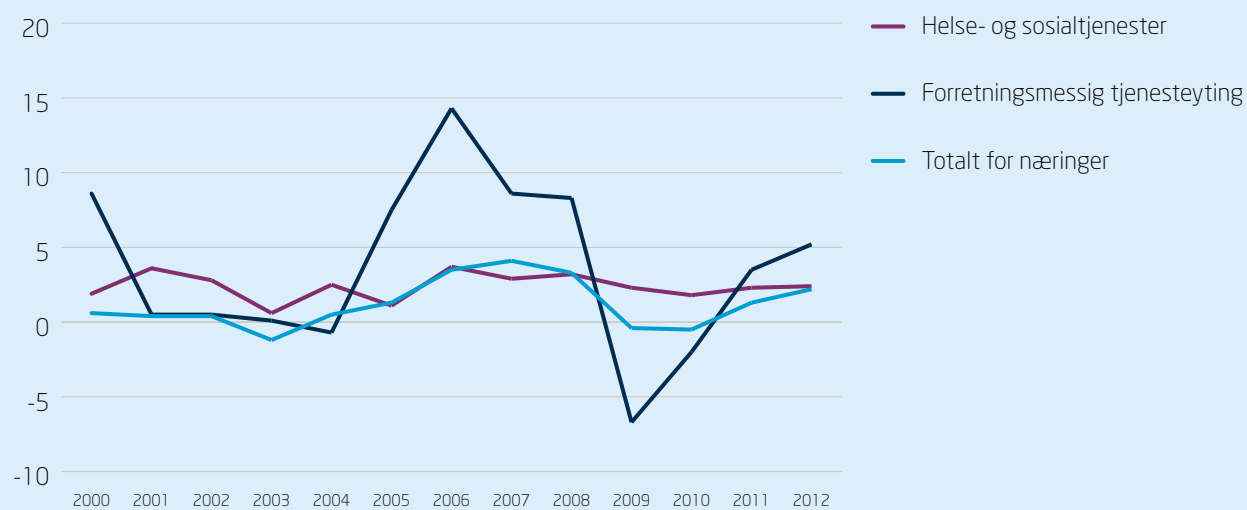
² Statistisk sentralbyrå har kun innsamlet sammenhengende statistikk siden 2007.

Sysselsatte i helse- og sosialtjenester fordelt på privat og offentlig sektor

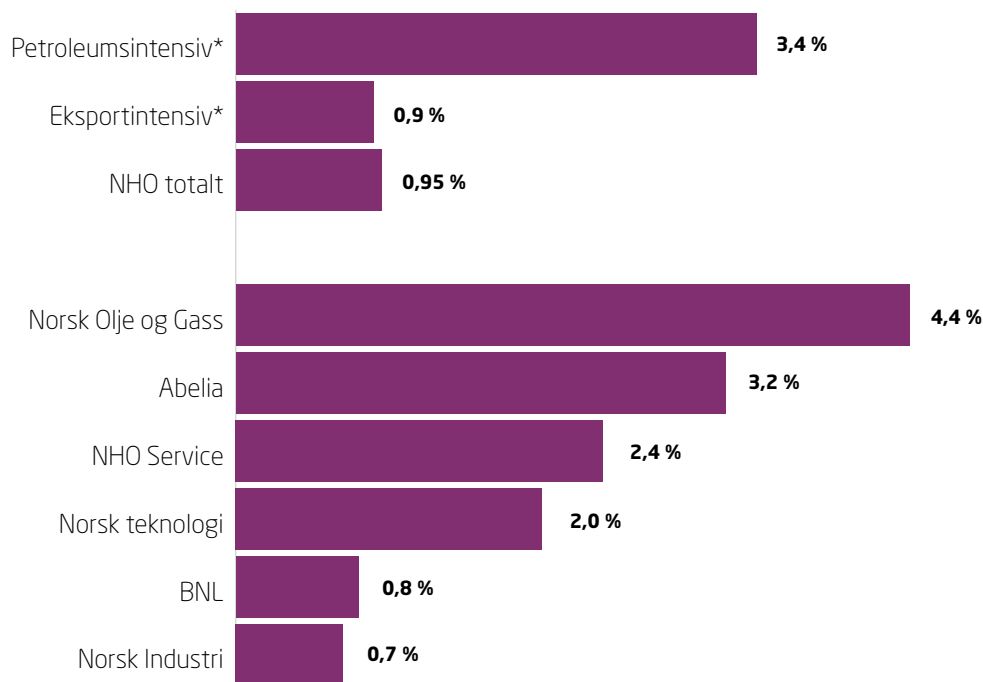
Figur 7.2: Sysselsatte i helse- og sosialtjenester fordelt på privat og offentlig sektor (SSB 2013)

Årlig endring i sysselsatte for utvalgte næringer

Figur 7.3: Årlig endring i sysselsatte for utvalgte næringer (SSB 2013)

Sysselsettingsanslag 2014

Figur 7.4: Forventet %vis vekst i nyansettelser (Kilde: NHO)

besitter samme type kompetanse. Omstillingsevnen blant de nye arbeidstakerne er svakere og de har lavere humankapital. På sikt kan konsekvensen bli fallende produksjon per arbeider.

Gjennomsnittlig arbeidstid har siden 1970-tallet blitt kraftig redusert. I samme tidsrom har antall sysselsatte økt, hovedsakelig på grunn av kvinners inntog i yrkeslivet. Andelen av befolkningen som står i arbeid er i Europa-toppen. Når det gjelder antall timer per sysselsatt befinner vi oss i motsatt ende og har en av Europas laveste nivå. Bærekraften av velferdsstaten avhenger av høy yrkesdeltakelse, høy produktivitet og arbeidstid. De siste fem årene har sysselsettingsandelen vært fallende. Årsaken er sterkere befolkningsvekst enn vekst i sysselsatte. Antall år i arbeid er også redusert som følge av lengre studietid og tidligere pensjon. Utviklingen i arbeidsmarkedet er urovekkende med tanke på fremtidig velstandsutvikling.

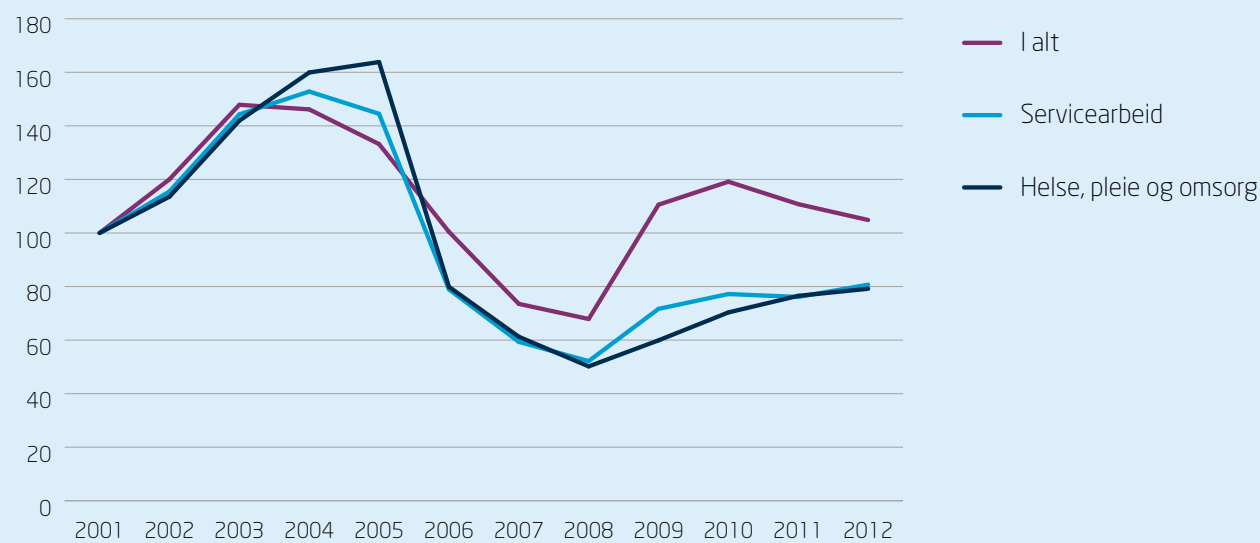
I løpet av 2000-tallet og frem til i dag har Norge vært igjennom høy sysselsettingsvekst særlig på grunn av arbeidsinnvandring. Som vist i figur 7.3 ser en klare ulikheter i sysselsettingsutviklingen. Utviklingen i næringsgruppen forretningsmessig tjenesteyting er i stor grad avhengig av konjunktursituasjonen. Frem til 2008 var det sterk vekst og lå godt over total sysselsettingsvekst. I følge SSB årlige nasjonalregnskap ble det i 2009, i kjølvannet av finanskrisen, 6,7 % færre sysselsatte. Forløpet i helse- og sosialtjenester følger i større grad den generelle utviklingen i arbeidsmarkedet. Variasjonene er mindre og gjenspeiler en robust næring som i liten grad er konjunkturutsatt.

I følge Næringslivets Økonomibarometer venter NHO Service bedriftene en samlet sysselsettingsvekst på 2,4 % i 2014. Sammenliknet med NHO totalt er dette betydelig høyere sysselsettingsanslag. Særlig renholdsbransjen forventer høy vekst.

Arbeidsledigheten har i perioden holdt seg relativt stabil og lav. I kjølvannet av finanskrisen økte samlet ledighet raskt. Ledighetsøkningen blant personer med bakgrunn fra helse, pleie og omsorg samt servicearbeid var svakere, men vedvarende frem til 2012. Likevel er helt ledige personer med yrkesbakgrunn fra helse, pleie og omsorg samt servicearbeid gått ned med om lag 20 % siden 2001, se figur 7.5. I 2012 var nivået på total ledighet om lag uendret sammenliknet med 2001. I løpet av 2013 har arbeidsledigheten økt og ligger på et høyere nivå enn fjoråret. Det er særlig innen bygg og anlegg økningen har vært størst. Dette henger sammen med lavere nivå i byggeaktiviteten. Den lave aktivitet blant våre nærmeste handelspartnere har også rammet norsk økonomi i form av økt ledighet. Så langt er det ikke registrert en markant økning i personer med bakgrunn fra serviceyrker.

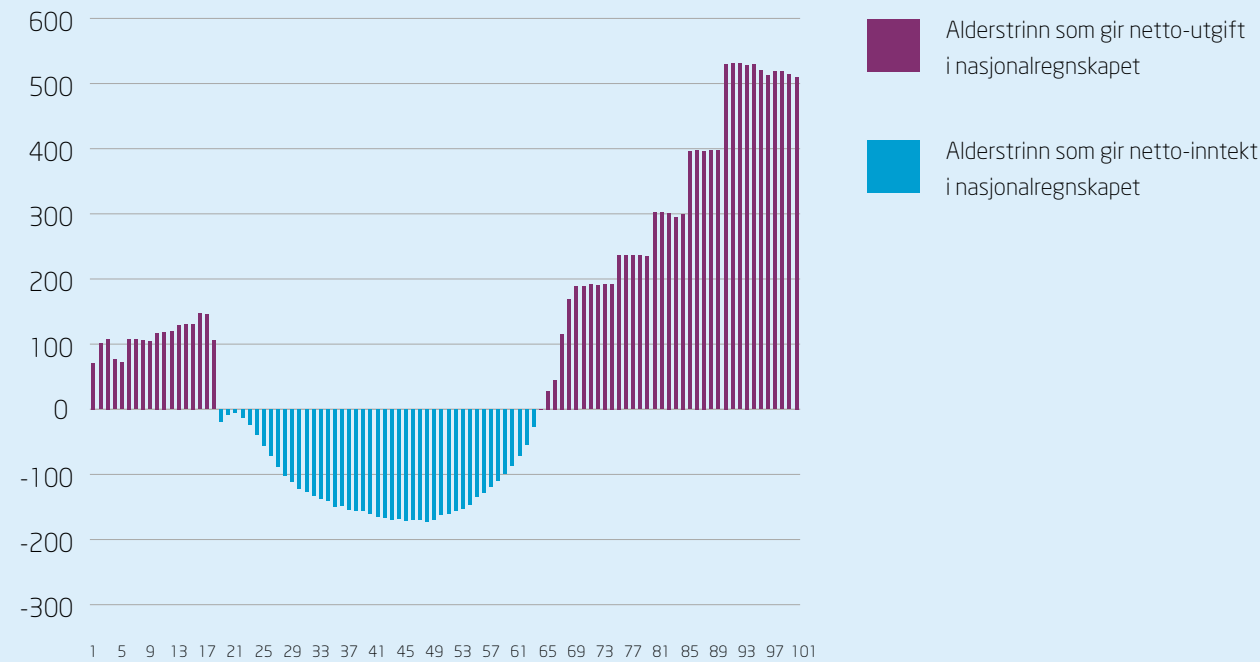
Hovedutfordringen i arbeidsmarkedet er å opprettholde en bærekraftig utvikling. På tross av høy sysselsettingsandel faller arbeidsinnsatsen på grunn av redusert antall arbeidstimer. I tillegg faller flere ut av arbeidsstyrken og inn på ulike trygdeordninger. Frafall i tidlig alder anses særlig som problematisk. Totalt sett blir det færre alderstrinn som gir netto-inntekt, mens alderstrinn som gir netto-utgift øker, se figur 7.6

Ledighetsutvikling

Figur 7.5: Ledighetsutvikling, indeks 2001 = 100, (Kilde: NAV)

Alderstrinn som gir nett-inntekt og netto-utgift i nasjonalregnskapet

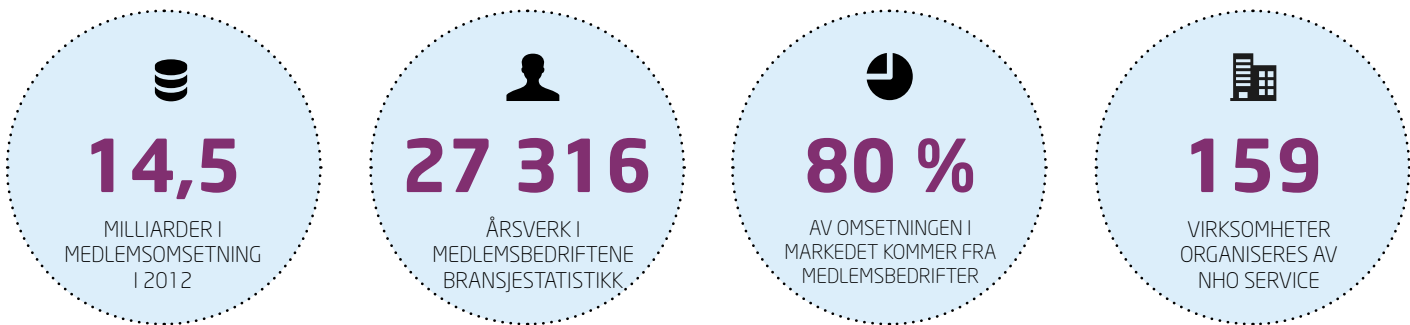
Figur 7.6: alderstrinn som gir netto-inntekt, og netto-utgift i nasjonalregnskapet. (NHO)

8

BEMANNING

NØKKELTALL OM BEMANNINGSBRANSJEN

Bemanningsbransjen dekker næringslivets fleksible personellbehov. Er det mangel på arbeidskraft stiger etterspørselen. Øker arbeidsledigheten går etterspørselen ned. Bemanningsbransjens statistikk fungerer dermed som et barometer som synliggjør utviklingen i arbeidslivet. En bemanningsbedrift driver normalt utleie av arbeidskraft og rekruttering som hovednæring. Andre typiske virksomhetsområder er outsourcing og omstillingstjenester.

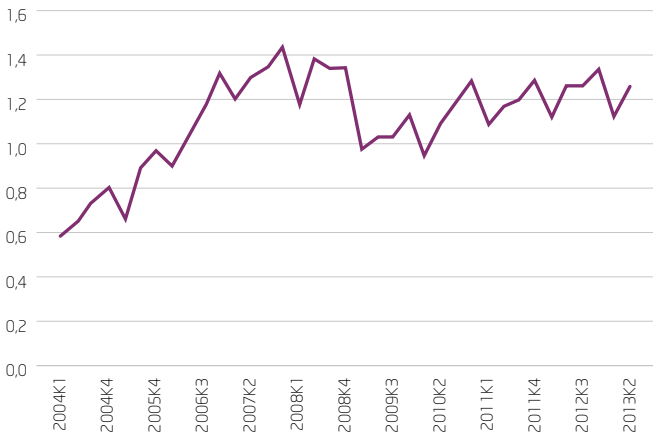
Nøkkeltall:

- Bemanningsbransjen er NHO service sin største bransje med en omsetning på 14,5 milliarder i 2012 (+11,5 % fra 2011)
- NHO Service representerer 159 virksomheter som sto for 535 enkeltmedlemmer i NHO Service. Disse utgjorde ca. 80 % av omsetningen blant norske bemanningsvirksomheter.
- I løpet av 2012 skaffet bemanningsbransjen arbeid til 100 000 personer.
- Bemanningsbransjen utfakturerte 43 780 958 timer i 2012. Dette var 7,2 % mer enn i 2011.

Det var mellom 600 og 800 bedrifter som leverte bemannings-tjenester i det norske markedet i 2012. Ser man på SSB sine tall vil man se at dette er noe større. Imidlertid inngår der en rekke virksomheter uten ansatte og uten aktivitet. De fleste er svært små aktører, gjerne med kun en ansatt. På enkelte områder er det en uklar grense mellom bemanningsvirksomhet og konsulenttjenester. 14 bedrifter hadde en markedsandel på over 1 %. Til sammen er markedsandelen til de 14 største aktørene 80 %.

Bemanningsbransjen måler hvor mange prosent av årsverkene i Norge som ytes gjennom bransjen. Det er store regionale variasjoner.

Prosent av årsverk

Figur 8.1: Ser man utviklingen av penetrasjonsgraden over tid, ser man at den har ligget ganske flatt rundt 1 % siden 2004.

Oslo er markedet med den klart høyeste penetrasjon. Mens prosentandelen av årsverkene som ble ytt gjennom bransjen på landsbasis sank fra 1,26 % i 2. kvartal 2013 til 1,25 % i 3. kvartal 2013, sank penetrasjonsgraden i Oslo fra 2,6 % til 2,4 %.

Utviklingen i bemanningsbransjen er ganske proporsjonal med utviklingen i arbeidsmarkedet for øvrig. Jo flere årsverk som ytes på landsbasis, jo flere årsverk ytes gjennom bransjen.

BRANSJENS ANSATTE

Årsstatistikken for bemanningsbransjen viser at 100 000 personer fikk jobb gjennom bemanningsbransjen i 2012. De utførte mer enn 25 000 årsverk, noe som viser at gjennomsnittlig tid man arbeidet i bransjen var 3 måneder. Det var en helt jevn fordeling mellom kvinner og menn og 61 % av de ansatte var yngre enn 35 år samtidig som 7 % var mer enn 54 år.

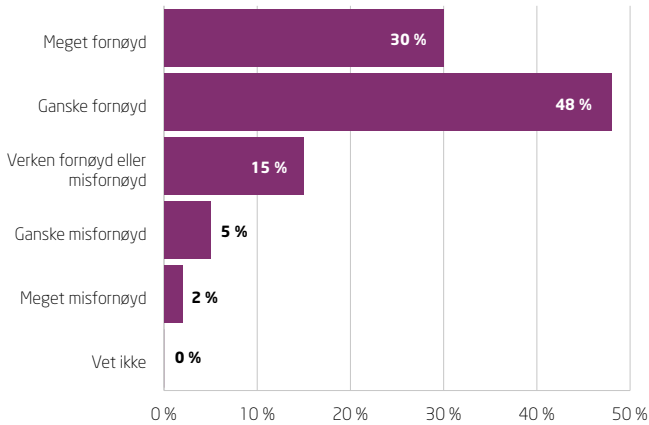
Bemanningsbransjens medarbeiderundersøkelse fra 2012/2013 viser at den viktigste begrunnelse for å ta jobb i bemanningsbransjen er at den er en god inngangsport til arbeidslivet. Faktisk var det store flertall av dem som begynte å arbeide i bransjen i 2012 arbeidsledige eller studenter.

Når den gjennomsnittlige tiden man jobbet i bransjen er lav er dette fordi de ansatte i stor grad bruker oppdraget som et springbrett til annen jobb - enten ved at man får vist seg fram for aktuelle arbeidsgivere eller at man får praksis som gjør at man lettere kommer i betraktning andre steder. Tilbakemeldingen fra 78 % av de ansatte i bransjen er at man trives. De fleste ville også råde familie og venner til å søke jobb i bransjen.

Blant de ansatte i norske bemanningsbedrifter hadde 58 % norsk statsborgerskap. 40 % kom fra EU/EØS området. De klart fleste av disse, 27 % av alle ansatte i bransjen, kom fra Skandinavia og den største gruppen av disse var svensker. Faktisk har det aldri vært flere skandinaver som har arbeidet gjennom norsk bemanningsbransje enn i fjor.

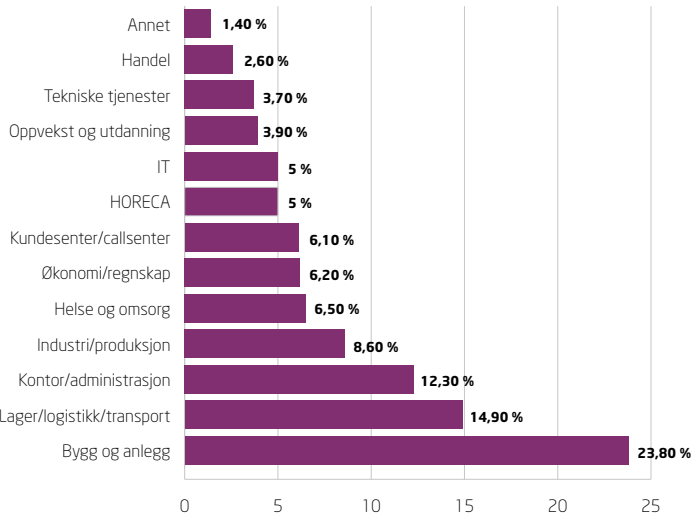
Etter lovendringer i 2000 kan bemanningsbransjen levere personell på alle yrkesområder. I bransjestatistikken er dette grovoppdelt i 13 områder. I 2012 var forholdet mellom bransjene som følger:

Undersøkelse utleid medarbeider

Figur 8.2: I det store og hele – hvor fornøyd er du med innholdet i ditt arbeid som utleid medarbeider? (n=1953) NHO Service

Fordeling av personell

Figur 8.3: Fordelingen av levert personell på alle yrkesområder

VEKST I TØFFE TIDER

Til tross for store utfordringer i det europeiske arbeidsmarkedet, hadde bemanningsbransjen en relativt god utvikling i 2012-13. Dette har sammenheng med Norges generelt sterke økonomi og lave arbeidsledighet. Bransjen er særlig etterspurt når behovet for fleksibilitet er høyt og ledigheten er lav. Når arbeidsledigheten øker går etterspørselen vanligvis ned.

Gjennom 2012 opplevde bemanningsbransjen en positiv økonomisk utvikling, men veksttakten gikk ned. Dette henger sammen med tøffere tider for norsk næringsliv, samt usikkerhet knyttet til nye rammevilkår.

Gjennom første halvår 2013 opplevde bemanningsbransjen for første gang en nedgang siden krisen i 2009. En del av dette har sammenheng med en noe tregere utvikling i norsk økonomi, men hovedbegrunnelsen kan nok tilskrives usikkerhet og prisstigning som følge av nye regler om likebehandling av innleide fra bemanningsbransjen. Disse reglene ble vedtatt med virkning fra 1. januar 2013. Likebehandlingsprinsippet har ført til en gjennomsnittlig prisstigning på ca. 5 %. Tallene for 3. kvartal 2013 viste 3,4 % nedgang i solgte timer sammenliknet med samme periode året før.

NYE RAMMER

At det ville komme en nedgang som følge av implementering av nytt regelverk var ventet. Det er dog liten tvil om at det fortsatt vil være behov for den fleksibilitet i arbeidslivet som bemanningsbransjen kan tilføre.

Gjennom første halvår 2013 opplevde bemanningsbransjen for første gang en nedgang siden krisen i 2009.

Ved implementering av vikarbyrådirektivet sommeren 2012 ble det vedtatt en rekke nye bestemmelser som har betydning for bemanningsbransjen. Det viktigste var innføringen av likebehandlingsprinsippet. Det innebærer at utleid personell fra bemanningsbransjen, på de fleste felt, skal ha rett til samme lønns- og arbeidsvilkår som de ville hatt om de hadde vært direkte ansatt hos kunden for å utføre tilsvarende arbeidsoppgaver. Reglene følger av et EU-direktiv og trådte i kraft 1. januar 2013. Ved siden av dette ble det vedtatt innføring av solidaransvar for bemanningsbransjens kunder for oppfyllelse av likebehandlingsprinsippet på lønn. Fagbevegelsen ble dessuten gitt kollektiv søksmålsrett når det gjaldt spørsmål om lovligheten av innleie. Dette ble innført fra 1. juli 2013.

NHO Service og medlemsbedriftene har gjort en betydelig innsats for at det nye regelverket skal fungere. Regelverket skaper dog et stort administrativt press på bedriftene. NHO Service har bistått bedriftene gjennom kurs, informasjon og juridisk bistand. Bedriftene har håndtert de nye rammevilkårene, men man opplever fremdeles en høy grad av usikkerhet rundt tolkningen av reglene. Særlig gjelder dette kollisjon mellom likebehandlingsprinsippet og tariffavtaler.

Som følge av tariffoppgjøret i 2012 og implementeringen av vikarbyrådirektivet ble prinsippavtalen mellom NHO og LO vedrørende bemanningsbransjen sagt opp av LO. Konsekvensen er at bransjen ikke lenger har en egen tariffavtale og at andres tariffavtaler kan gjøres gjeldende for våre bedrifter. Dette er ikke en ønsket utvikling og det skaper en del usikkerhet i bransjen.

Flere bemanningsbedrifter er bundet av tariffavtaler. Dette skaper utfordringer når man både skal forholde seg til egen avtale og like behandlingsprinsippet. I andre land som det er naturlig å sammenlikne seg med, som Sverige, Danmark og Finland, har man gjort bruk av unntaksmuligheten fra likebehandlingsprinsippet for tariffavtaler. I Norge har man hittil ikke gått inn for tilsvarende. Dette gir bemanningsbransjen krevende vilkår.

MEDLEMSUTVIKLING

Nye rammevilkår og usikkerhet i bransjen har styrket fokuset på verdien av å være organisert i en arbeidsgiverforening. Som arbeidsgiverorganisasjon for bemanningsbransjen har NHO Service fått en rekke nye medlemmer i løpet av det siste året. De nye rammevilkårene favoriserer større virksomheter både når det gjelder krav til administrasjon og kundenes solidaransvar. Vi legger i den forbindelse til grunn at det i tiden fremover vil skje konsolidering i bransjen gjennom fusjoner og oppkjøp. Dette har vært en tydelig trend i 2013.

KILDER:

NHO Service. 2013. Bemanningsbarometeret 2012. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/pdqhq14>

Mer informasjon om bransjen finner du på www.bemanningsbransjen.no

BEDRIFTSEKSEMPEL

MAALFRID BRATH

KONSERNIDIREKTØR, MANPOWERGROUP

Blant arbeidsgivere er det en nøktern forventning til utviklingen i arbeidsmarkedet framover, ifølge vårt arbeidsmarkedsbarometer. Det er mangel på kompetansen innen mange bransjer.

Manpower opplever en positiv utvikling. Oppkjøpet av Workshop Bemanning i vår har styrket vår posisjon og gjort oss til det største bemannings- og rekrutteringsselskapet i Norge.

Viktig for bransjen fremover blir mangelen på kompetanse innenfor flere områder, som helse, ingeniører og håndverkere. Mangelen på arbeidskraft er global, og vi konkurrerer om talentene på et globalt arbeidsmarked. Kostnadsnivået i Norge er svært høyt, og vi opplever at flere virksomheter er forsiktige med nyansettelser.

Maalfrid Brath i ManpowerGroup.

Kristian Fæste i Top Temp AS.

KRISTIAN FÆSTE

ADM. DIR, TOP TEMP AS

Vår bedrift opplever en moderat vekst i 2013 på ca 8 % sammenlignet med 2012.

Det som særlig utvikler seg positivt for oss er engineering, finans, kontor og oljeservice, mens IT-bransjen har litt svakere etterspørsel eller bemanningstjenester. Top Temp er tyngst inne i næringer som er forholdsvis stabile i sin etterspørsel. Det er særlig små og mellomstore bedrifter som er viktige for oss.

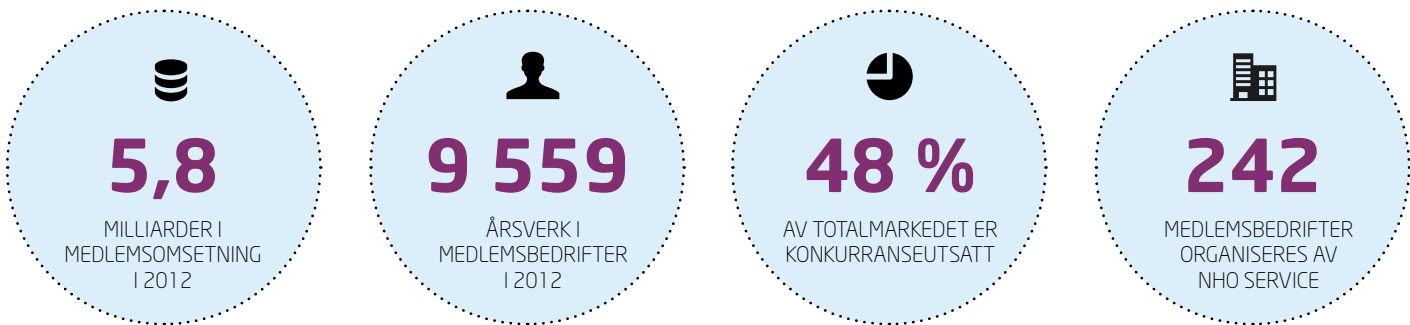
Vi har tro på en svak, men positiv vekst i 2014. Viktig vil det være at vikarbyrådirektivet setter seg og at markedet har tilpasset seg dette. Mest spennende blir om Regjeringen gjør slik arbeidsministeren har varslet og øker adgangen til midlertidige ansettelser. Det vil i så fall øke markedet for bemanningsbransjen og åpne spennende nye muligheter fremover.

9

RENHOLD

NØKKELTALL OM RENHOLDSBRANSJEN

Nøkkeltall

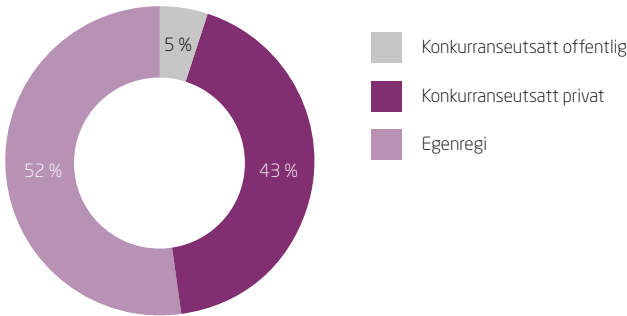
- Markedets totale verdi er på ca. 18,9 mrd. kr, dette deles mellom private og offentlige aktører.
- Totalareal vaskbar flate i næringsbygg er beregnet til 108 millioner kvm. av et samlet nasjonalt brutto areal på 132 millioner kvm. Av dette har den private renholdsbransjen ansvar for å forvalte 67 millioner kvadratmeter med gulvareal.
- 48 % av totalmarkedet er konkurranseutsatt, hvilket utgjør det reelle markedet med en verdi på 9 milliarder kroner.
- Renholdsbransjen i NHO Service hadde en samlet omsetning på 5,8 mrd. kr. i 2012 (+0,3 mrd. fra 2011), dette tilsvarer en markedsandel på 65 % av det reelle markedet på 9 milliarder kroner.

Ser man på alle AS registrert med NACE-koder som faller innunder renhold og justerer for Facility Management og feilrapportering har veksten i bransjen fra 2011 til 2012 vært 0,4 mrd. (fra 7,6 mrd. til 8,0 mrd.).

Offentlig sektor kjøper renhold for ca. 900 millioner kroner og har renhold i egen regi for 8,2 milliarder kr. Privat sektor kjøper renhold for 8,1 milliarder kr. og har renhold i egen regi for 1,7 milliarder.

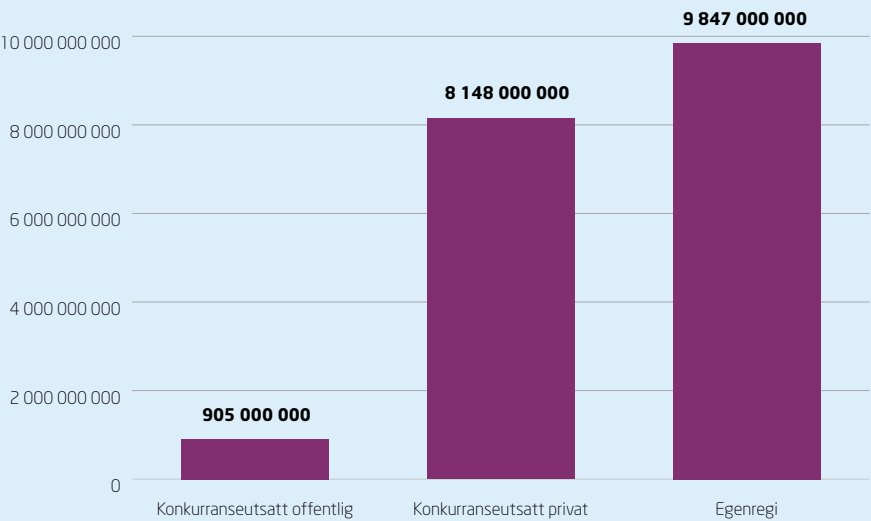
Beregninger viser at ca. 10 % av renholdsarealet i offentlig regi er konkurranseutsatt, mens privat sektor har konkurranseutsatt ca. 83 % av renholdsarealet.

Fordeling av det totale markedet på 18,9 milliarder

Figur 9.1: Andeler av totalmarkedet som er konkurranseutsatt offentlig, privat og i egenregi.

Fordeling av totalmarkedet i renhold på 18,9 milliarder kroner

Figur 9.2: Slik fordeler totalmarkedet i renhold på 18,9 milliarder seg på konkurranseutsatt og egenregi.

BRANSJENS ANSATTE

- Renholdsbransjen i Norge sysselsetter ca. 33 300 årsverk.
- Offentlig sektor har ca. 17 400 årsverk knyttet til renhold, mens private bedrifter tilsammen har ca. 15 800 årsverk.
- Renholdsbransjen i NHO Service sysselsetter ca. 9 600 årsverk.
- Enkeltmannsforetak i renhold sysselsetter ca. 1 700 årsverk.
- 4 500 årsverk arbeider i aksjeselskaper utenfor NHO Service.

Om lag 50 % av medlemsbedriftenes ansatte er organisert i NAF. Renhold har tradisjonelt vært et kvinneyrke, men andelen kvinner er synkende og antas nå å være under 60 %. Sykefraværet i bransjen er i gjennomsnitt 9,8 % hos private renholdsaktører, mot 11 % i offentlig sektor (SSB 2012, spesialkjøring). Mye av næringen er basert på deltid. En gjennomsnittsansatt arbeider i 75 % stilling. Denne stillingsandelen er økende.

GODKJENNINGSDORDNING

I samarbeid med det offentlige og Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF) har man fått innført en godkjenningsordning for alle renholdsvirksomheter, som trådte i kraft 1. desember 2012. Etter denne datoen ble det straffbart å kjøpe renholdstjenester fra ikke-godkjente virksomheter. Godkjente virksomheter innføres i et eget offentlig register på Arbeidstilsynets nettsider. Gjennom godkjenningsordningen vil man kunne luke ut bransjens useriøse aktører.

Som det fremgår av statistikken så er foreløpig en relativt liten andel av renhold i offentlig sektor levert av private aktører. Bransjen har en viktig oppgave i å være med å bidra til innovasjon og benchmarking innen målbar kvalitet, effektivitet og medarbeidertilfredshet.

Her er en status på tall p.t. fra godkjentregisteret pr. 15.10.13.

Det er 3 650 virksomheter som har søkt om godkjenning til nå.

Antall godkjente virksomheter i renholdsregisteret

- Ca. 1 950 virksomheter er godkjent.

I renholdsregisteret er det 1 675 virksomheter som står med status «under behandling». Disse sakene fordeler seg som følger:

- Ca. 850 virksomheter er «pre-kvalifisert» og holder på med kortbestillingen. (Søknaden er behandlet i godkjenningsordningen, og virksomheten oppfyller dokumentasjon og registerkrav. Det som gjenstår er selve kortbestillingen hos Oberthur på www.renholdskort.no. Godkjenningsordningen fatter vedtak først når alle innmeldte arbeidstakere har fått ok på registerkontroll på arbeidstaker mot NAV AA, UDI og folkeregisteret.)
- Ca. 775 virksomheter har status «mangelfull søknad». Ca. 480 av disse har mottatt «varsel om avslag» med tilsvarende frist 3 uker. Det fattes løpende avslagsvedtak og p.t. har 128 virksomheter fått «vedtak om avslag» på søknaden. Virksomhetene tas løpende ut av godkjentregisteret når klagefristen på 3 uker er utløpt.
- Ca. 75 søknader er p.t. ikke påbegynt og har intern status «under behandling». Det kommer ukentlig inn nye søknader)
- Renhold best egnet for konkurranseutsetting, mener norske kommunepolitikere

RENHOLD ER BLANT DE TJENESTENE KOMMUNEPOLITIKERE ANSER SOM BEST EGNET FOR KONKURRANSE

Det kommer frem i den nye Fafo-rapporten «Norske kommune-politikeres holdninger til konkurranseutsetting», melder bladet Renholdsnytt (Aug 2013).

Norske kommuner produserer i hovedsak sine tjenester helt eller delvis i egen regi, med unntak av revisjon, renovasjon og krisesentre. Spørreundersøkelsen som rapporten bygger på, viser at politikerne i tillegg til disse tjenestene anser kantiner, drift, vedlikehold og renhold som mest egnet for privat konkurranse. Vann og avløp samt omsorgstjenester er etter politikernes mening dårligst egnet.

Rapporten viser også hvordan tjenesteproduksjonen er fordelt i kommunene, mellom egenregi, kommunale eller interkommunale foretak, kommersielle eller ideelle aktører. Når det gjelder renhold, svarer 95 % av kommunene at de har dette helt eller delvis i egen regi. 17 % oppgir at de kjøper fra en kommersiell aktør.

FLERE VURDERER KONKURRANSEUTSETTING

I tillegg til å undersøke hva som faktisk er konkurranseutsatt i kommunene, har Fafo-forskerne spurt om det var områder som vurderes konkurranseutsatt av nåværende kommunestyre. På dette spørsmålet svarte 30 % ja, mens 15 % svarte at de ikke vet. De resterende 55 prosentene sier nei.

Hos de som svarer ja, er det fem tjenesteområder som skiller seg ut: 9 % av politikerne sier at renhold samt drift og vedlikehold av kommunale bygg og anlegg vurderes konkurranseutsatt. Deretter følger institusjonsbaserte omsorgstjenester og hjemmebaserte omsorgstjenester, med 8 % hver.

KILDER:
Renholdsnytt. 2013. Renhold best egnet for konkurranseutsetting. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/qexg5y6>
NHO Service. 2013. Godkjenningsordning. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/pufnuho>

BEDRIFTSEKSEMPEL

Lise Thun (t.h.) leder Mint Renhold AS.

LISE THUN

DAGLIG LEDER, MINT RENHOLD AS

Vår bedrift opplever at renholdmarkedet er preget av merkbart mindre nysalg i år sammenlignet med tidligere år.

Det nysalget vi fikk i 2013 var like stort for Trøndelag som for vår nyetablerte Oslo-avdeling. Markedet blir stadig mer krevende. Ytelsen renhold pr. kvm må nå være høyere enn tidligere for å være konkurransedyktig. Vi konkurrerer med tilbydere som har en pris helt nede i 220 kr. timen. Det er stor usikkerhet blant innkjøpere når det gjelder påseansvaret for lønns- og arbeidsvilkår, noe som fører til unødige dokumentasjon. Her er det viktig at vi har god dialog med Arbeidstilsynet, for å bli enige om definisjonen av dokumentasjonskrav, slik at vi kan opplyse kundene mer enn å forvirre.

Som en del av satsingen på Østlandet skiftet vi i 2012 navn fra Trøndelag Renholds Service (TRS) til Mint Renhold. Denne prosessen har vært krevende. Det er mange som ikke vet hvem Mint er, men som kjenner godt til TRS. Vi frykter at navneendringen har bidratt til at vi har blitt utelatt fra enkelte anbudsforespørsler.

Renholdsbransjen sysselsetter mange fremmedspråklige. Vi er en viktig inngangsport til det norske arbeidslivet. En bedrift som vår har likevel klare begrensninger. Vi har ikke økonomi, ressurser eller kompetanse til å ta ansvar for integrering i så stor utstrekning som vi kanskje burde. Språk er en stor utfordring. Ofte blir det enveis kommunikasjon fra leder til ansatt, og fra kunde til ansatt. Skal bedriften oppleve utvikling og opplæring, må vi kunne kommunisere godt, og derfor er det viktig for oss å få på plass en opplæring i renholdsfaget som også inneholder språkopplæring.

Offentlige anskaffelser er en utfordring for oss. Det gjelder både regelverket og at vi opplever mangelfulle forespørsler. Her må bransjen bli flinkere til å kvalitetssikre egen kunnskap slik at vi kan bli gode ambassadører for det gode innkjøp.

Det blir viktig fremover å få godkjenningsordningen for renholdsbransjen bedre kjent. Bedriftene må være bidragsyttere og pådrivere. Det er viktig at de som kjøper ulovlig renhold og de som driver ulovlig blir tatt, og at dette får konsekvenser. Vi må ha tro på at godkjenningsordningen vil være til det beste for en ryddig bransje og at det på sikt kan bidra til å gi oss mulighet til å konkurrere på like vilkår.

Renholdsbransjen er kompetansemessig inne i en positiv trend. Vi må holde dette trykket oppe og fokusere på det som er viktig, opplæring, opplæring og opplæring.

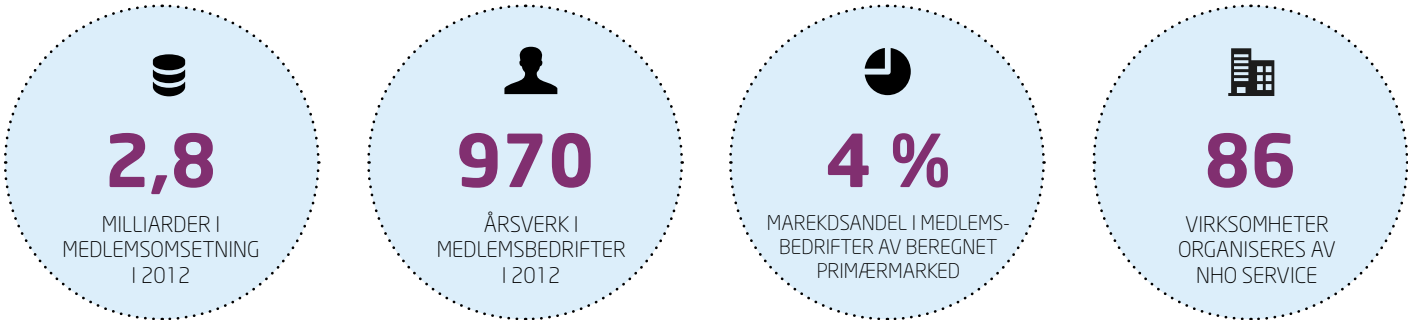
«
Offentlige anskaffelser er en utfordring for oss. Det gjelder både regelverket og at vi opplever mangelfulle forespørsler.
»

10

FACILITY MANAGEMENT (FM) OG FACILITY SERVICES (FS)

NØKKELTALL OM FACILITY MANAGEMENT OG FACILITY SERVICES

I denne statistikken anvendes begrepene Facility Management (FM) og Facility Services (FS) om forvaltning, løpende driftskostnader, verdisikring, lettere utendørs vedlikehold, energi, brutto kantinekostnader, ulike former for kontorstøtte og renhold. Store verdier er knyttet til bygg og utearealer. God forvaltning av disse verdiene krever effektivt vedlikehold. Moderne utstyr og stordrift gjør at man til enhver tid kan få mest mulig ut av vedlikeholdsressursene.

Nøkkeltall

- NHO Service har 86 bedrifter innen Facility Management (FM) og Facility Services (FS).
- I 2012 omsatte FM/FS-bedriftene i NHO Service for 2,8 milliarder (uendret fra 2011).
- Primærmarkedet er bedrifter med mer enn 100 ansatte, stat, fylke og kommune, og anslås til å være ca. 74 milliarder kroner i Norge.

BRANSJENS ANSATTE

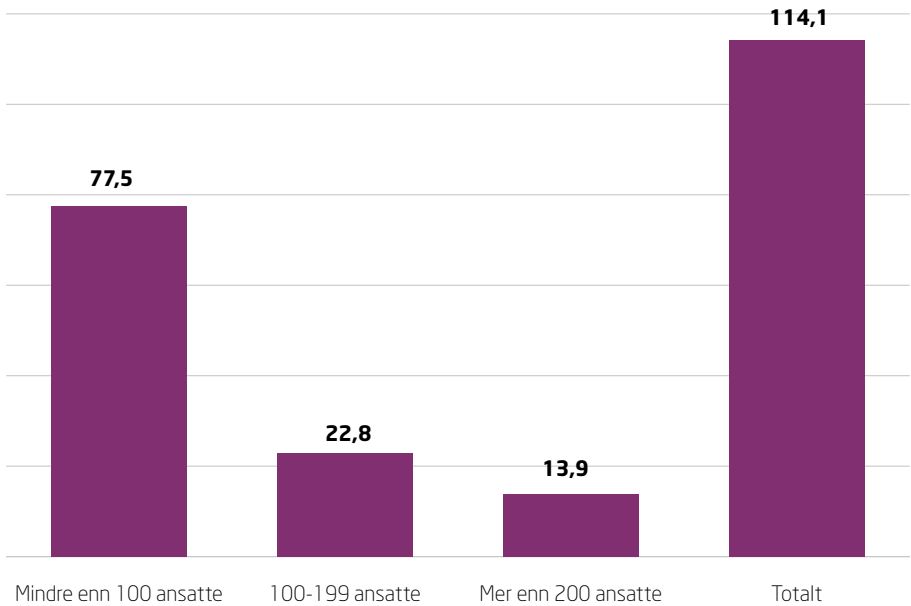
NHOs medlemsorganisasjoner innen FM/FS sysselsetter ca. 1 000 årsverk. Det er vanskelig å finne en total av årsverk i bransjen som helhet. Dette skyldes delvis at bransjens årsverk er fordelt på mange ulike faggrupper, renholdere, gartnere, elektrikere, etc., samt at de ulike årsverkene registreres og kostnadsføres på ulike måter i landets bedrifter, kommuner, fylker og staten.

Areal og omsetning fordelt på private bedrifter, kommuner, fylke og stat

	m²	Omsetning
Totalt teoretisk FM marked (privat og offentlig)	114 260 000	116 887 980 000
Bedrifter med 100–199 ansatte	22 763 062	23 286 612 426
Bedrifter med mer enn 200 ansatte	13 996 083	14 317 992 909
Kommuner	23 700 000	25 596 000 000
Fylke	4 900 000	5 292 000 000
Stat		
Stat: HF	4 800 000	8 800 000 000
Stat: Forsvaret	4 000 000	4 320 000 000
Stat: Annet	5 900 000	6 372 000 000
Totalt bedrifter 100 ansatte + og offentlig adm.	66 063 062	73 666 612 426
Totalt bedrifter 200 ansatte + og offentlig adm.	57 296 083	64 697 992 909

Tabell 10.1: Areal for bedrifter er hentet fra Prognosesenteret 2013, for kommuner er arealet hentet fra SSBs KOSTRA tabell 07140, for fylke og stat har NHO Service laget et estimat. Kostnader er beregnet på bakgrunn av estimatet basert på erfaringer i Sverige, NHO Service 2012.

Beregnet netto arealfordeling etter bedriftsstørrelse (i millioner kvm)

Figur 10.1: Arealfordeling i markedet i kvadratmeter, baseres på et estimert totalareal for alle næringsbygg i Norge på 132 millioner kvm, redusert med 20 -25 % grunnet ikke-effektive lokaler. (Prognosesenteret 2013)

SAMMEN FOR BEDRE DRIFT OG VEDLIKEHOLD AV OFFENTLIG EIENDOMSMASSE - ET UBENYTTET POTENSIALE

Norske kommuner, fylker og staten utfører de fleste av oppgavene knyttet til drift og vedlikehold selv. Samtidig finnes det spisskompetanse på området i næringslivet. Forvaltning, drift og vedlikehold av formålsbygg og idrettsplasser med tilknyttede arealer er en stor jobb. Alt fra administrasjonsbygg, sykehjem, skoler, barnehager og kulturhus skal driftes og vedlikeholdes. Det offentlige har en rekke ulike serviceoppgaver som også må ivaretas slik at bygningsmasse og utearealer til en hver tid skal holde en god standard. Dette gjelder alt fra resepsjonstjenester og kantine, til vaktmester, snøbrøyting og gartnertjenester.

VIKTIGE EGENSKAPER VED PRIVATE LEVERANDØRER

- Spesialisering og sterk arbeidsdeling.
- Gode rutiner og tilpassede opplæringssystemer.
- Krav til resultater og mulighet til å skifte ut leverandører.
- Mulighet for å hente ut positive synergieffekter ved at leverandører leverer «pakkeløsninger».

Lavere kostnader oppnås ikke i våre medlemsbedrifter gjennom å øke arbeidsbelastningen til den enkelte ansatte, men heller gjennom endret sammensetning av bemanning, smartere ledelse, flatere organisasjon, løpende kostnads- og kvalitetssammenlikning etter beste praksis og stor grad av delegering.

Grad av beregnet konkurranseutsetting i kroner fordelt på de ulike bedriftsstørrelser

Markedsandeler	Egenregi	NHO-medlemmer
Mot totalt marked	98 %	2 %
Mot bedrifter med mer enn 100 ansatte	88 %	12 %
Mot bedrifter med mer enn 200 ansatte	80 %	20 %

Tabell 10.2: Grad av beregnet konkurranseutsetting i kroner fordelt på de ulike bedriftsstørrelser. Kategorien "mer enn 100 ansatte" er å forstå som alle bedrifter med mer enn 100 ansatte,

Vi ønsker å belyse mulighetene for effektiviseringsgevinst som ligger i Helseforetakene spesielt, og i kommunene, fylkene og staten generelt.

HELSEFORETAKENE

FM/FS er en integrasjon av prosessene i en organisasjon som opprettholder og utvikler avtalte tjenester som støtter og forbedrer effektiviteten til organisasjonens primære aktiviteter. Våre interne analyser og erfaringer fra disse leveransene viser klart at det er effektiviseringsgevinster å hente ved beste praksis.

MYE Å VINNE PÅ BENCHMARKING

En mulighetsstudie fra Helse Nord fra 2009 avdekket et betydelig effektiviseringspotensial ved å strukturere og samordne ikke-medisinske tjenester. Ikke-medisinske tjenester er anslått til å utgjøre mellom 7 og 10 prosent av et helseforetaks kostnader. Undersøkelsen ble gjennomført ved at Helse Nord la til grunn et felles kvalitetsnivå på de ikke-medisinske tjenestene, for så å hente inn anbud – for å ha noe å måle seg mot. Analysen avdekket et effektiviseringspotensial på mellom 15 og 16 prosent på ikke-medisinske tjenester (Haug 2010). Helse Nord har bestemt seg for å gjennomføre effektiviseringstiltak i egenregi. Konkurransetsetting blir vurdert dersom man i egenregi ikke klarer å levere tjenestene nær opp til beste praksis (FOA 2012). Helse Nord har realisert i overkant av 110 mill. kr av potensialet benchmarkingen avdekket, uten at det har redusert kvalitetsnivået på tjenestene (Haug 2010). Tilbakemeldinger fra både Locum og Capio AB (leietager av St.Gørans Hospital i

Stockholm) indikerer at antall behandlede pasienter har økt med mer enn 100 % etter de ikke-medisinske tjenestene ble profesjonalisert og bedre tilpasset sykehusets aktivitet og egenart. Effekten har vist seg i form av reduserte kostnader for ikke-medisinske tjenester, som andel av sykehusets kostnader – så vel som økt produktivitet i de medisinske tjenestene. Dette bør også være et sannsynlig resultat i norske helseforetak.

KILDER:

Haug, Tor-Arne for Helse Nord RHF, 2010. Mulighetsstudie – effektivisering av ikke-medisinske støttetjenester i Helse Nord.

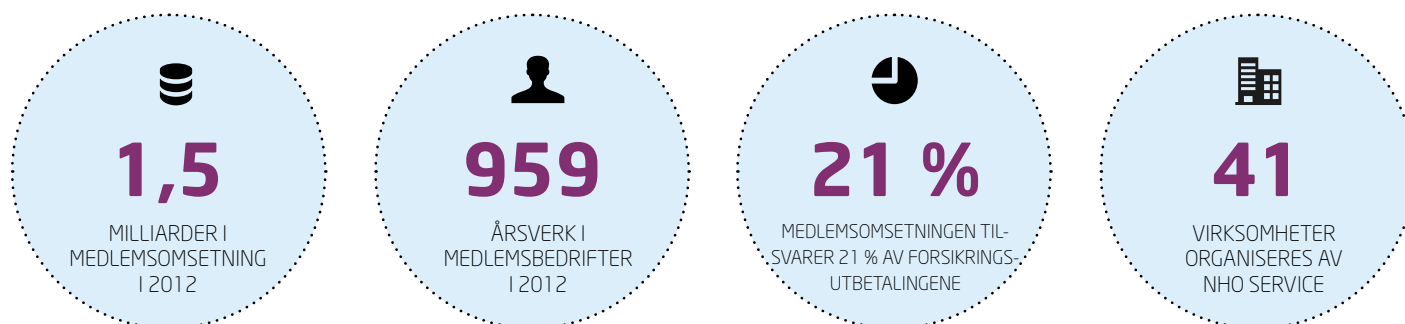
Tilgjengelig fra URL: <http://goo.gl/qnDI86>

Prognosesenteret 2013. Pivottabell utarbeidet for NHO Service.

SKADESANERING

NØKKELTALL OM SKADESANERING

Skadesanering er innsatsen som kreves for å ta vare på eller redde bygninger og eiendommer i hendelsesforløp som brann, vann- eller naturskade. Skadesaneringsfirmaene vasker, tørker, reparerer, oppbevarer og rydder ting som har vært skadet. Forsikringsselskaper samarbeider tett med skadesaneringsfirmaer for å sikre bygg og innbo mot ytterligere verdiforringelse og dermed redusere skadeutbetalingene. Skadesanering kan betraktes som førstehjelp i forbindelse med skader på bygg og eiendom.

Nøkkeltall

- Til sammen kostet brann- og vannskader samfunnet i overkant av 7,4 milliarder kroner i 2012. Av dette var 4,2 milliarder kroner brannskader og 3,2 milliarder kroner vannskader (FNO 2013).
- Våre 41 medlemsbedrifter innen skadesanering hadde i 2012 en samlet omsetning på 1,5 milliarder kroner.
- Det tilsvarer en andel på 21 % av forsikringsutbetalingene i 2012.
- Så godt som hele omsetningen innen skadebegrensningstjenester leveres direkte og indirekte av medlemsbedrifter i NHO Service

Bransjen tilbyr i hovedsak to hovedtjenester i tillegg til førstehjelp for bygg, der man så raskt som mulig sikrer bygg og eiendeler mot ytterligere skader. Disse to hovedtjenestene er for det første sanering i forbindelse med brann- og vannskader. For det andre dreier det seg om at man raskt etter at skaden har oppstått forsøker å få kartlagt skadene påført bygg og inventar. Dette danner bakgrunnen for å få gjennomført en kostnadseffektiv skadeutbedring. Kartleggingen gjennomføres vanligvis av byggetekniske fagfolk i samråd med skadesaneringsselskapet. Funnene gir grunnlag for valg og gjennomføring av sanerings- og reparasjonstiltak. Å sanere bygg og eiendeler

7,4 MILLIARDER

Til sammen kostet brann- og vannskader samfunnet i overkant av 7,4 milliarder kroner i 2012. (FNO 2013). Av dette var 4,2 brannskader og 3,2 vannskader.

etter brann er ofte en svært tidkrevende prosess. Man begynner normalt sett med rengjøring og luktsanering med ulike teknikker og maskiner, ofte må også eiendeler og innbo fjernes eller pakkes for å få kontroll på lukt.

Vannskader kartlegges med fuktmålinger og måleprotokoll. Det er materialtypene og adkomsten til fuktskaden som avgjør hvorvidt det er mulig å avfukte eller om demontering er nødvendig. Vannskader er tre ganger vanligere enn brann i private hjem. De vanligste årsakene til vannskader er korrosjon, frost og koblinger som lekker.

BRANSJENS ANSATTE

Våre medlemsbedrifter representerer 960 årsverk innen skadebegrensning.

Bransjens arbeidsutvalg har i 2011 tatt initiativet til å starte planleggingen av en fagutdanning for Skadesanerere og Fuktteknikere. Dette arbeidet blir konkretisert i 2012/2013 og man beregner at utdannelsen vil ha oppstart fra høsten 2014. Fagutdannelsen for Skadesanering foreslås opprettet i videregående skole, mens videreutdanning i fuktteknikk vil bli foreslått som egen fagskole for videreutdanning av tømrere.

BRANSJENS SAMARBEID MED PRIVAT OG OFFENTLIGE ETATER OG ORGANISASJONER

Bransjen innledet i 2011 og viderefører i 2012 et stadig tettere samarbeid med følgende organisasjoner og etater:

- Direktoratet for Sentralt Beredskap (DSB)
- Kystverket
- Miljødirektoratet
- Finans Norge (FNO)

Samarbeidet innebærer utvikling og samordning av statistikker, standardprosedyrer for utførelse av ulike typer oppdrag, herunder kan spesielt nevnes oljeskade.

BEDRIFTSEKSEMPEL

Roar Smedsrud i Recover Nordic.

ROAR SMEDSRUD

LEDER, RECOVER NORDIC

Markedet for skadebegrensning er stort og økende. For vår del har de siste fem årene vært gode.

Vi opplever at konkurransen tiltar og at prispresset er stort. Samtidig er det økt fokus på kvalitet.

Bedriftene vil i tiden som kommer ha som utfordring å sikre seg tilstrekkelig tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Et viktig trekk ved utviklingen er skjerpede krav til den enkelte medarbeiders fagkompetanse og ferdigheter. Bruk av kvalifisert, utenlandsk arbeidskraft er tiltagende i bransjen.

Den «perfekte medarbeideren» skal helst være en dyktig håndverker og prosjektleder, en som kan motivere andre og ha godt humør. Det å ha og kunne formulere seg godt skriftlig er også viktig.

For å lykkes i denne næringen må du kunne arbeide allsidig, tilpasse deg ny teknologi og være kunderettet. Vi utvikler oss sammen med våre kundekrav og tilbakemeldinger. Et tett samarbeid med kundene gir en vinn-vinn situasjon for alle parter.

Bransjen vil oppleve at service blir stadig viktigere. Vi er opptatt av å finne balansen i markedet med leveranse og krav, samt på en god og riktig måte være kunderettet.

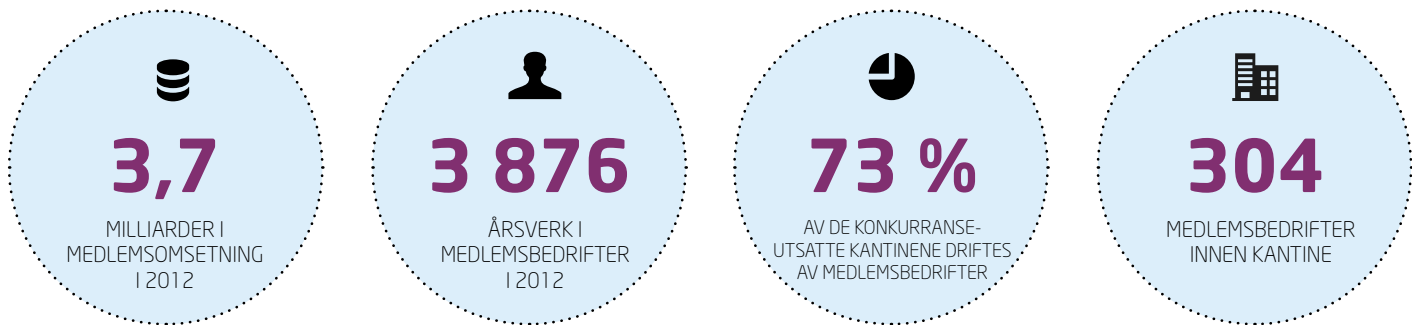
Bransjen har en utfordring hva gjelder useriøse aktører som står utenfor det ordinære arbeidsliv og organisasjoner som NHO. Å arbeide for konkurranse på like vilkår er meget viktig for næringen.

12

KANTINE

NØKKELTALL OM KANTINEBRANSJEN

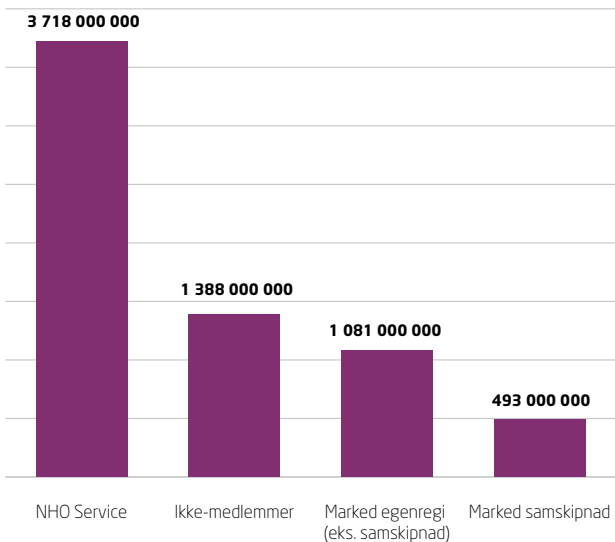

Kantinebransjen driver kantiner og catering på vegne av offentlige og private oppdragsgivere. Medlemsbedriftene leverer og utvikler innovative konsepter som inkluderer varme og kalde retter til lunsj, middag, overtidsmat, møtemat og selskapsmat. Leveransene omfatter i de fleste tilfeller også organiseringen av leveransen inkl. innkjøp, personale og utstyr.

Nøkkeltall

- NHO Service sine medlemsbedrifter innen kantine og catering omsatte i 2012 for 3,7 mrd. kr.
- Potensielt totalmarked er beregnet til 6,7 mrd. kr.
- Brønnøysundtallene viser netto 5,1 mrd. kr u/ Samskipnadene og egenregi fordelt på kantine og cateringvirksomhet. Dette er det konkurranseutsatte markedet. Det driftes kantiner i egenregi for om lag 1,1 mrd. kr og i tillegg har Samskipnadene et marked på i underkant av 0,5 mrd. kr.
- Bransjen består av om lag 2 600 kantiner med over 7 300 årsverk. Av disse er ca. 1 900 kantiner konkurranseutsatt.

Fordeling av totalmarkedet på 6,7 mrd kr

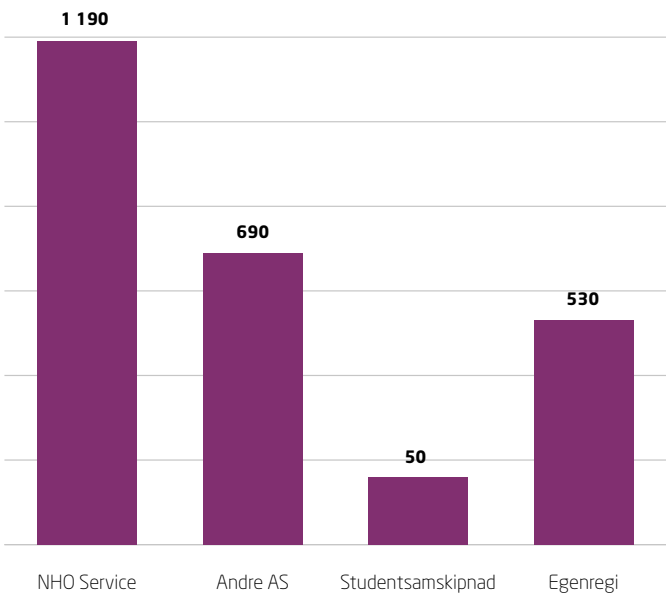
Figur 12.1: Fordeling av det totale kantinemarkedet (sammenstilling av resultat fra proff forvalt og prognosesenteret).

- Det er gjort følgende forutsetninger i beregningen av totalmarkedet:**
- 15 % av alle bedrifter med 50-100 ansatte har kantine. 90 % av alle bedrifter med mer enn 100 ansatte har kantine.
 - Det er gjennomsnittlig 150 gjester pr. kantine, kr. 48,- i omsetning inkl. driftsstøtte og 260 dager pr. år.
 - Snittomsetning pr. årsverk blir kr. 850 000.
 - Studentsamskipnadens tall er beregnet på grunnlag av kjente tall fra Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus (SiO), Studensamskipnaden i Trondheim (SiT) og Studensamskipnaden i Oppland (SoPP).
 - Kantinebedriftene i NHO Service omsatte i fjor for 3,7 milliarder kroner (+0,4 milliarder kroner fra 2011) og har dermed en markedsandel på 73 % i forhold til hva som er konkurranseutsatt.

Beregninger foretatt av NHO Service viser at det er konkurranseutsatt ca. 1 900 kantiner og at gjennomsnittskantinen har en omsetning på ca. 3,1 millioner kroner pr. år. Våre beregninger viser samtidig at antall brukere pr. kantine er ca. 276 i våre medlemsbedrifter og at det daglig er ca. 325 000 brukere som spiser i disse kantine. Om lag 500 000 personer eller ca. 19 % av alle sysselsatte arbeider i en bedrift med betjent kantine. I tillegg kommer ca. 220 000 studenter ved alle norske høyskoler og universitet som også har tilgang til kantiner på studiestedene.

Fordeling av landets kantiner

Figur 12.2: Fordeling av kantiner i totalmarkedet (Prognosesenteret, Proff og NHO Service).

BRANSJENS ANSATTE

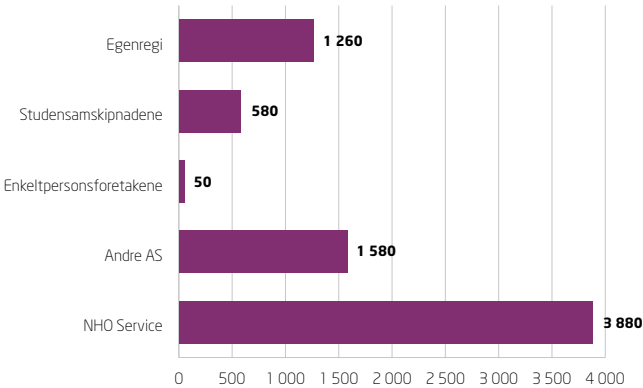
Per 31.12.12 sysselsatte kantinebransjen:

- Totalt 7 300 årsverk.
- Offentlig sektor har ca. 1 260 årsverk knyttet til kantine, mens private bedrifter tilsammen har ca. 5 510 årsverk. Student-samskipnadene sysselsetter ca. 580 årsverk.
- kantinebransjen i NHO Service har 3 880 årsverk.
- Enkeltpersonforetak sysselsetter ca. 50 årsverk
- 1 580 årsverk arbeider i aksjeselskaper utenfor NHO Service.

Daglig serverer våre medlemsbedrifter om lag 325 000 gode og næringsrike måltider i 1 220 virksomheter innen offentlig og privat sektor. I tillegg kommer møtemat og overtidsbespisning. Bransjen identifiserer det største vekstpotensialet som offentlig sektor. Norge ligger godt bak Sverige og Danmark, som kan vise til langt større grad av konkurranseutsetting. Det generelle underskuddet på arbeidskraft kombinert med forventet behov for bedre arbeidsdeling innen ulike områder innen offentlig sektor og videreutvikling av nye tjenesteområder sannsynliggjør fremtidig vekst i bransjen.

Bransjen vil gjerne bistå offentlig sektor med samarbeid om skolemat, samt matomsorg i kommunene og i Helseforetakene.

Fordeling av årsverk

Figur 12.3: Fordeling av årsverk etter driftsform (2012).

BEDRIFTSEKSEMPEL

GEIR STØEN

DAGLIG LEDER, DE 3 STUER AS

Personalrestauranter og kantiner har hatt en sterk utvikling de siste 10 årene. Fra å være en bransje som tidligere leverte enkle lunsjmåltider til bedrifter, opplever vi nå langt mer krevende kunder og tøffe kvalitetskrav.

En sterk trend er kraftig økning i varmmattilbudet. Viktig er også merking av mat, salat/fruktbarer og stort utvalg i brødprodukter. I tillegg stiller en del av våre oppdragsgivere krav om opptil 20 % økologisk mat i varemiksen, fairtrade produkter og egne produkter for gjester med forskjellige allergier.

Markedsutviklingen er meget god. Vi har i over 30 år drevet De 3 Stuer AS med Trondheim som marked. Fra å være en bedrift som har drevet innen kafe, hotell og cateringbransjen, har vi de siste 6 årene satset innen kantine og personalrestauranter. På dette området opplever vi meget god vekst. Høsten 2012 ble kantineavdelingen kjøpt opp av DB-gruppen med datterselskapet KantinePartner. Selskapene skal fusjoneres i løpet av oktober 2013 med De 3 Stuer AS som det nye fusjonerte selskapsnavn. Dette har medført at vi har doblet omsetningen og satsningsområde vil nå være Østlandet.

Vår største utfordring fremover er tilgang på dyktige medarbeidere

Geir Støen i De 3 Stuer AS.

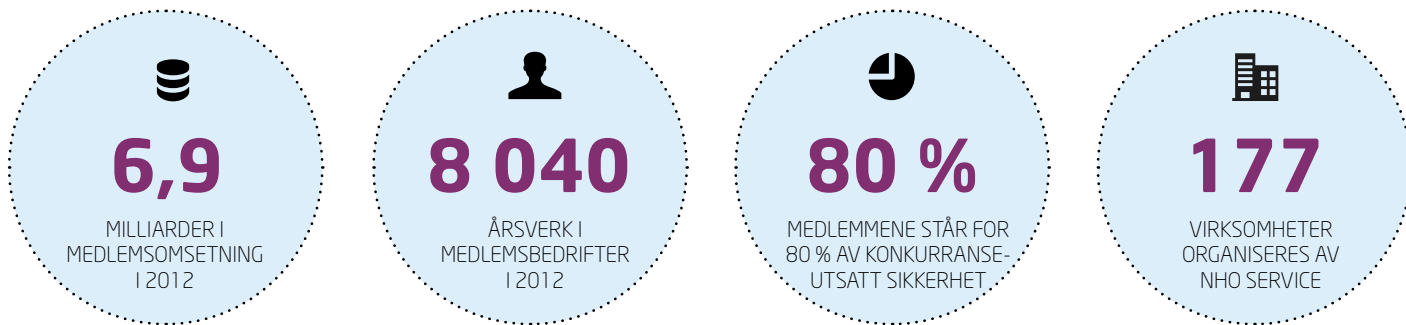
med god grunnutdanning/fagbrev. Gjennomsnittsalderen for kokker med fagbrev, som slutter i jobben, er nå under 25 år. Helt avgjørende for å lykkes er at våre personalrestauranter og kantiner er attraktive arbeidsplasser også for faglærte kokker, slik at vi får beholde dem lengre i faget. Vår bransje må bli flinkere til å ta inn lærlinger for å bidra til rekrutteringen til faget.

13

SIKKERHET

NØKKELTALL OM SIKKERHETSBRANSJEN

Nøkkeltall

- NHO Service organiserer 177 virksomheter innen vakt og sikkerhet i Norge.
- De har en samlet omsetning på 6,9 milliarder kroner (+0,4 mrd. kroner fra 2011) og 8 040 årsverk ved utgangen av 2012.
- Det totale konkurranseutsatte markedet har en omsetning på 8,6 mrd. kr, våre medlemmer har en markedsandel på 80 %.

BRANSJETJENESTER

Medlemmenes omsetning fordeler seg på ulike tjenester – størst i blant dem er vakthold, boligalarm og transport.

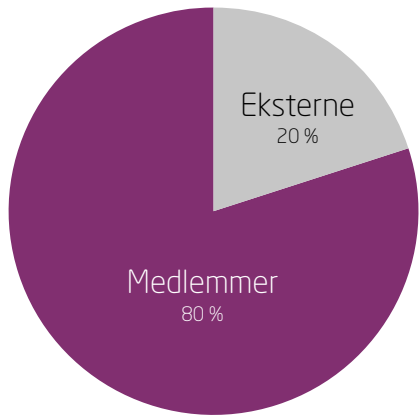
Vakthold, transport og verdihåndtering utgjør de klassiske vekter-tjenestene – og tilsvarer 63 % av medlemmenes omsetning. I katego-rien annet faller bolig- og bedriftsalarm samt tekniske tjenester.

BOLIGALARM

Småhus og leiligheter i Norge har boligalarm tilknyttet alarm-sentral. Våre beregninger viser at Norge antagelig har verdens høyeste andel boligalarmer i forhold til antall husstander, med hele 17 %, tilsvarende ca. 374 300 husstander med boligalarm.

Sikkerhetsbransjen samarbeider nært med forsikringsselskapene om å finne sammenhenger mellom bruk av boligalarmer og utvikling av innbrudd og innbruddsforsøk samt branntilfeller. Dette arbeidet vil intensiveres. (FNOs innbruddsstatistikk og intern statistikk i NHO Service/ prognosesenteret 2012).

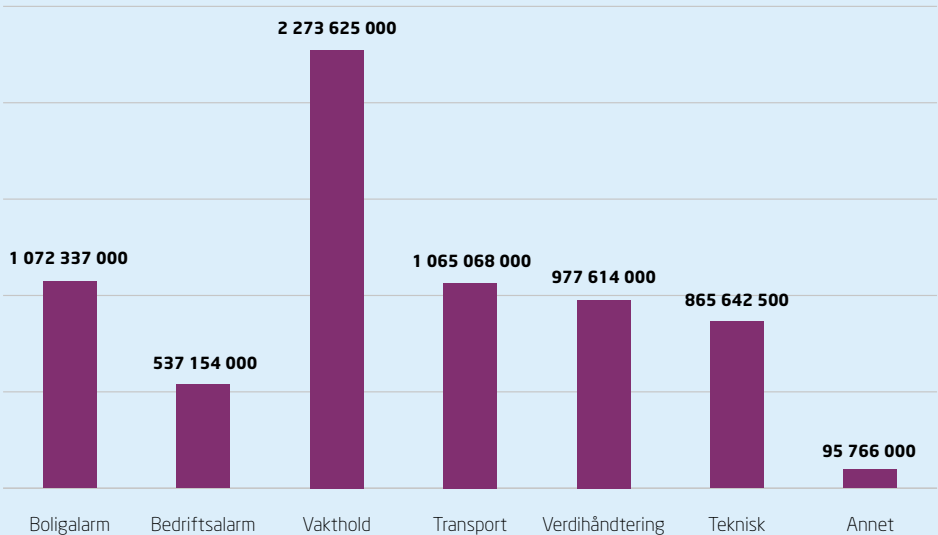
Privat sikkerhet

Figur 13.1: Fordeling av markedet for privat sikkerhet i kr, medlemmer og eksterne (NHO Service/Proff Forvalt 2013).

Medlemmenes omsetningsfordeling på ulike tjenester

Medlemmenes omsetning fordeler seg på ulike tjenester – størst blant dem er vakthold, boligalarm og transport.

Figur 13.2: aktivitetenes fordeling av medlemmenes samlede omsetning. (Kilde: medlemsdata via prognosesenteret).

BEDRIFTSALARM

Bedriftsalarm dekker mange ulike områder som for eksempel brann, vann og fuktighet (lekkasjer, feil på klima- anlegg, og oversvømmelser) temperaturer (server rom og data rom), store kjølelagre, fabrikker med maskiner som kan generere for store temperaturer, andre lagerinstanser etc.), assistansealarmer ved sykehus etc., backup tape (bytte av dette ved kritiske tilstander) og minibanker som er ute av drift av diverse årsaker. Dette er viktige områder i personers og bedrifters daglige virksomhet og gir et godt bilde av hvilke type hendelser bransjen og tjenesten er med å forhindre eller lindre.

VAKTHOLD

Vakthold kan deles inn i fire hovedkategorier; stasjonær vakt, mobilt vakthold, publikumsrettet vakthold samt svinnskontroll. Stasjonært vakthold står for halvparten av omsetningen innen tjenesten. Publikumsrettede tjenester er primært kjøpesenter, trafikk-knutepunkter og kollektivtransport. I omsetning utgjør publikumsrettet tjeneste 7 % av medlemmenes totale omsetning.

VERDIHÅNDTERING

Verdihåndtering omfatter primært transport og telling av penger.

I tillegg kommer også håndtering av andre type verdier. I denne sammenheng kan det spesielt nevnes:

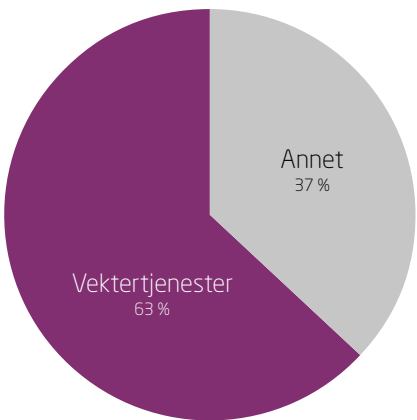
- Transport og lagring av kunstverk
- Verdipapirer (kurørvirksomhet)
- Transport av dokumenter som skal til makulering for å forhindre at sensitiv informasjon havner i feil hender (her benyttes sikkerhetsklart personell med opplæring i verdihåndtering)
- Et direkte HMS-tiltak for ansatte i handelsnæringen både for å

forhindre ran av butikker og filialer ved å unngå for store beholdninger i safer etc. og et trygghetstiltak for å unngå at ansatte blir ranet og overfalt på vei til nattsafedeponering.

- Myntsamlinger
- Medikamenter
- Backup-tapes
- Makuleringstjeneste (Både transport og makulering)

Ansatte innen denne tjenesten forsyner butikk, bank- og postvesenet i hele landet med kontanter og valuta.

Fordeling av omsetning på vektertjenester og andre tjenester

Figur 13.3: Omsetningsfordeling mellom vektertjenester og andre tjenester (Kilde: medlemsdata via prognosesenteret).

TRANSPORTTJENESTER

Transporttjenester består av sikkerhetstjenester tilknyttet flyplass, heliport, havn, skip og kollektivtrafikk. Økende sikkerhetskrav og lovendring knyttet til sikkerhet på flyplasser har skapt en betydelig vekst. Årlig blir nå nærmere 40 millioner passasjerer kontrollert på flyplasser i Norge.

TEKNISK OG ANNET

I det konkurranseutsatte markedet har våre medlemsbedrifter i underkant 50 % av det tekniske markedet. Tekniske og fysiske sikrings-tiltak har som mål å heve sikkerheten i en bedrift. Herunder faller adgangskortkontrollsystem, det å begrense og avgrense tilganger på områder hvor informasjon beskyttes - herunder personer som skal skånes på en eller annen måte. Et slikt system vil også kunne brukes som et loggsystem for å nøste opp i uregelmessigheter og å ha bedre kontroll på hvem som oppholder seg i en bygning med tanke på tilgjengelighet og evakueringssammenheng. Mange tekniske løsninger innen sikkerhet krever oppfølging og overvåking av opplært personell for å virke etter sin hensikt. Per i dag får vektere opplæring i dette i henhold til lov om vaktvirksomhet.

HENDELSER

TILBAKEHOLDELSER OG BORTVISNINGER

Bransjen holdt tilbake ca. 28 300 personer i 2012. Dette er personer som er holdt tilbake i forbindelse med butikktyster, bilinnbrudd, lommetyveri, bråk og trusler, sniking på tog, buss eller T-bane, graffiti, urinerings, eller annen utilbørlig adferd på områder hvor selskapene har oppdrag. I medhold av Straffeprosesslovens paragraf 176, andre setning, er tilbakeholdelsen kun kortvarig og kun inntil politiet kan overta ansvaret. En annen kategori er de 67 000 personer som ble bortvist fra steder som jernbane- og T-banestasjoner. Halvparten av bortvisninger knyttet seg til kollektivtransport, mens den andre halvparten knyttet seg til annen publikumsrettet tjeneste.

LIV OG HELSE

Vakt- og sikkerhetsbransjen reddet 245 menneskeliv i 2012. Dette dreier seg om øyeblikkelig hjelp ved hjertestans, overdosetilfeller og annet. 800 personer fikk førstehjelp i forbindelse med alt fra drukning, bevisstløshet til blødninger og mindre skader, viser tallene som bedriftene har rapportert inn til NHO Service.

BOLIG OG BEDRIFTSALARMER

Totalt var det behandlet 1,7 millioner boligalarmer i 2012, dette resulterte i 43 500 utrykninger hvorav 7 500 var reelle alarmer. Den vanligste årsaken til alarm var innbrudd (49 %); etterfulgt av teknisk/feil på utstyr (19 %) og brann (12 %).

Totalt ble det behandlet 4,3 millioner bedriftsalarmer i 2012, dette resulterte i 77 900 utrykninger, hvorav 41 300 var reelle. De vanligste årsakene var til/frakobling (46 %), alarm (25 %) og innbrudd (10%).

ANSATTE

Det var vel 8 043 årsverk i våre sikkerhetsselskap pr. 31.12.12. Hele 82 % av årsverkene er vektere mens resterende arbeider med andre oppgaver og er primært funksjonærer eller administrasjon.

Slik fordeler årsverkene seg i 2012	Produksjon	Funksjonærer	Totalt
Alarm	117	693	810
Stasjonær vakt	2 145	149	2 294
Mobilt vakthold	865	119	984
Publikumsrettet	1 222	58	1 280
Svinnkontroll	107	16	123
Transport	1 010	45	1 055
Verdihåndtering telling	343	6	349
Verdihåndtering transport	401	52	453
Teknisk	349	76	425
Annet	28	242	270
Totalt	6 587	1 456	8 043
I andel av total	82 %	18 %	100 %

Tabell 13.1: 82 % av årsverkene i vakterbransjen, tilsvarende ca 6.600 årsverk er vektere (Kilde: medlemsdata via prognosesenteret).

Risikovurderinger etter 22. juli har skapt vekst og endrede rammer for sikkerhetsbransjen. Veksten har først og fremst kommet innen tekniske løsninger.

22. JULI ENDRET BRANSJEN

Risikovurderinger etter 22. juli har skapt vekst og endrede rammer for sikkerhetsbransjen. Veksten har først og fremst kommet innen tekniske løsninger. Forøvrig er markedet relativt stabilt.

Markedet har i økende grad etterspurt opprustning av eksisterende systemer og nyinnkjøp. Som i andre bransjer er det slik at tekniske løsninger erstatter en del av de manuelle løsningene, og kombinasjoner av disse blir også vanligere.

MEDLEMSUTVIKLING

Antallet medlemmer har økt i 2012-13, primært innen tekniske tjenester. Disse er delt mellom NHO Service og NELFO. Vi får også nye medlemmer blant selskaper som driver med ordensvakter/dørvakter. Dørvakter omfattes av forskrift om vaktvirksomhet og lov om vaktvirksomhet på lik linje med vektere. Virksomheter med ansvar for dørvakter må godkjennes som vaktelskap, selv om de har vakthold i egen regi. En trend i utelivsbransjen er derfor å outsource dørvakttjenester.

POLITISKE RAMMEVILKÅR

Etter terrorhandlingene 22. juli oppsto en viktig debatt om å etablere et nærmere samarbeid mellom politi, politireserven, Heimevernet, sivilforsvaret og sikkerhetsbransjen i et formalisert system. Dette har skapt en utvikling som trolig leder til at bransjen får en tydeligere rolle i norsk beredskap og vil være viktigere enn før i fremtidige krisesituasjoner.

En annen viktig sak er transport til og fra fengsler. Dette ble utført

av private selskaper i et vellykket prøveprosjekt som ble stanset av den rødgrønne regjering av ideologiske grunner. Med en ny regjering på plass høsten 2013 er det signaler om at dette markedet kan bli åpnet på ny.

Momsnøytralitet er en seier for vaktbransjen, og åpner blant annet et marked for privat vakthold på sykehus.

UTVIKLING I ARBEIDSMARKEDET

I løpet av 2015-2016 må alle vektere og dør- og ordensvakter opp til en offentlig eksamen i regi av Politidirektoratet. Dette gjør at bransjen opplever en betydelig profesjonaliseringsprosess.

Næringen er preget av inkludering og åpenhet, og sysselsetter ulike nasjonaliteter. En stor andel vektere på Østlandet kommer fra Sverige. Deres svenske utdannelse er godkjent i Norge, hvis de tar et kurs i norsk jus. Om lag 30 % av vekterne er kvinner.

PARTSSAMARBEIDET MED FAGBEVEGELSEN

Bransjen har et godt samarbeid med Norsk Arbeidsmandforbund (NAF) og Parat. NHO Service har også holdt foredrag for tillitsvalgte i NAF. Partsamarbeid i arbeidslivet er viktig for utvikling av næringen.

SAMARBEID MED DET OFFENTLIGE

NHO Service har en god dialog med det offentlige og flere samarbeidsprosjekter er initiert. Eksempler er seminar med politiets operasjonssentraler og sikkerhetsbransjens alarmsentraler, dialog og møter med politidirektoratet tilknyttet både beredskap og informasjonsutveksling. Evalueringene i 22. juli og synliggjøringen av bransjens innsats har preget mange av møtene. I tillegg kommer det langsiktige arbeidet som er gjort for å bedre bransjens omdømme.

FØRST PÅ STEDET - SIKKERHETSBRANSJENS INNSATS UNDER 22. JULI

Vekterne var først på stedet da terroren rammet Norge. Hele 300 vektere fra medlemsbedriftene i NHO Service hadde en aktiv rolle den 22. juli 2011. I FAFO-rapport 2012:43 «Først på stedet» beskrives vekternes rolle slik:

Vekterne ble ikke beordret til å utføre oppgaver, de deltok spontant og frivillig, som noen av de første på stedet da regjeringsbygget ble bombet. Ledelsen i selskapene kom raskt på banen og tok kontakt med vekterne om påfølgende oppgaver. Det var frivillig om vekterne ville utføre oppgaver utover kvelden, og dagene etter, da ledelsen spurte hvem som ville bidra. Mange av vekterne tilbød seg å hjelpe til da de hørte om terrorhandlingene, andre ble spurt av ledelsen i selskapene. Vekterne som deltok spontant og frivillig i Regjeringskvartalet, fikk imidlertid tildelt oppgaver og de ble beordret av politiet lokalt på stedet om å hjelpe til med skadde, med folk i gatene og med å sperre skadestedet. Vekterne utførte ikke politioppgaver, men ble likevel gitt noen oppgaver som kun er lovlig å utføre dersom politiet beordrer noen til å utføre dem. Dette ble gjort av operativt politi på stedet.

Vektere utførte 22. julioppgaver i Regjeringskvartalet, tilgrensende gater og bygg, på Oslo S og Oslo City. Det ble også innført forsterket vakthold på steder som NRK i Oslo. Vekterne utenfor Oslo sentrum ble også involvert gjennom arbeid på Sundvollen Hotel, Rikshospitalet, Oslo Lufthavn, utførte grensekontroll rett etter bombingene og bidro til at det var mulig å gjennomføre blomstermarsjen i Oslo og fakkeltog i noen andre byer mandag 25. juli.

Vaktselskapene inngikk ikke som del av politiets beredskapsplan før 22. juli. Samarbeidet var godt, men uformelt. Det er ikke noe ønske fra bransjen om å utføre politioppgaver, men man ønsker en klar oppgavefordeling og å være et supplement til politiet. Vektorenes ressurser er store og undervurderte. Bransjen involveres i større grad i opplæring, øvelse og planverk. Det har ikke vært tilfelle tidligere.

KILDER:

FAFO (2012) Først på stedet. Vakt- og sikkerhetsbransjens rolle 22. juli 2011. Heidi Gautun. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/pvb3bvk>

BEDRIFTSEKSEMPLER

MARTIN HOLMEN

ADM. DIR. SECURITAS

Sikkerhetsbransjen sett fra vårt ståsted er preget av vekst, men betydelig økende konkurranse og prisfokus.

En trend er mindre kjøp av ad hoc tjenester. Vi opplever også økende fokus på teknikk, og tekniske løsninger. En vesentlig svakhet i markedet er lite kompetanse og kunnskap om bransjen blant innkjøpere.

En viktig hindring for bransjens utvikling fremover er manglende retningslinjer fra myndighetene vedrørende opplæringskrav til vektere. Det nye regelverket, som ble vedtatt i 2009, er fortsatt ikke ferdig. Vi sliter også med vilkår som gjør det vanskelig for private å konkurrere med offentlig virksomhet. Særlig negativt er momsproblematikken. Vi håper på et momsnytralt system som kan fjerne konkurransevidning i fremtiden.

VIGGO SKEISVOLL

ADM. DIR. SECTOR ALARM

Boligalarmbransjen er en relativt ung bransje i kraftig vekst. Den er preget av sterk konkurranse og til tider høyt prisfokus.

Vi ser også at stadig flere kunder er opptatt av kvaliteten på vektertjenesten. Dette tror vi er en trend som vil styrke seg i årene som kommer.

Den positive trenden skyldes at boligalarm har et godt renommé. De virker preventivt og reduserer risikoen for innbrudd. De blir også stadig viktigere for å oppdage både brann og vannskader på et tidlig tidspunkt.

Vi er veldig stolte av hva vi har fått til. Sector Alarm har siden årsskiftet 2011/2012 doblet kundeporteføljen og styrket markedsandelen. Dette er et resultat av at vi har kjøpt boligalarmkundene til G4S, NOKAS og BKK og at vi lykkes med vår markedsstrategi. Parallelt har vi klart å opprettholde ønsket nivå på vår kundeservice.

En utfordring fremover er bransjens omdømme. Vi frykter lavprisaktører som fyller opp markedet med «gratisalarmer» som de selger ved hjelp av kontroversielle salgssamtaler. Vi som selger trygghet og sikkerhet er helt avhengig av å bli oppfattet som seriøse, profesjonelle, ærlige og troverdige. Vi kan over tid vise at vi leverer kvalitet. Det er slik seriøse aktører kan hevde seg foran de useriøse.

HELSE OG VELFERD

På vei opp

NHO Service har gjennom 2012 og 2013 opplevd god vekst i antall medlemmer innen helse og velferd.

De nye virksomhetene omfatter både ideelle og private aktører. Mange av våre nye medlemmer er tradisjonelle familiebedrifter. Privat omsorgsdrift har lange tradisjoner. Sektoren er preget av mangfold og økende etterspørsel. For bransjen er NHO Service et samlingspunkt. Særlig viktig er det interessepolitiske arbeidet i flere nye bransjenettverk.

Bransjen har det siste året sett at totalomsetningen øker til tross for vedvarende politiske barrierer. NHO Service og bransjene har imidlertid oppnådd viktige milepæler og seire i den politiske samarbeidsavtalen mellom H+FrP+V+KrF etter Stortingsvalget høsten 2013.

Avtalen tar sikte på å innføre:

- Statlig nøytral momsordning
- Økt valgfrihet i behandlingsløp
- Sterkere prioritering av psykisk helse og rusomsorg
- Valgfrihetsreform for kommunene
- Forsøksordning med statlig finansiert eldreomsorg

NHO Service har på vegne av våre medlemsvirksomheter under helse- og velferdsområdet store forventninger til en ny Regjering og regjeringsplattformen.

Våre viktigste forventninger er:

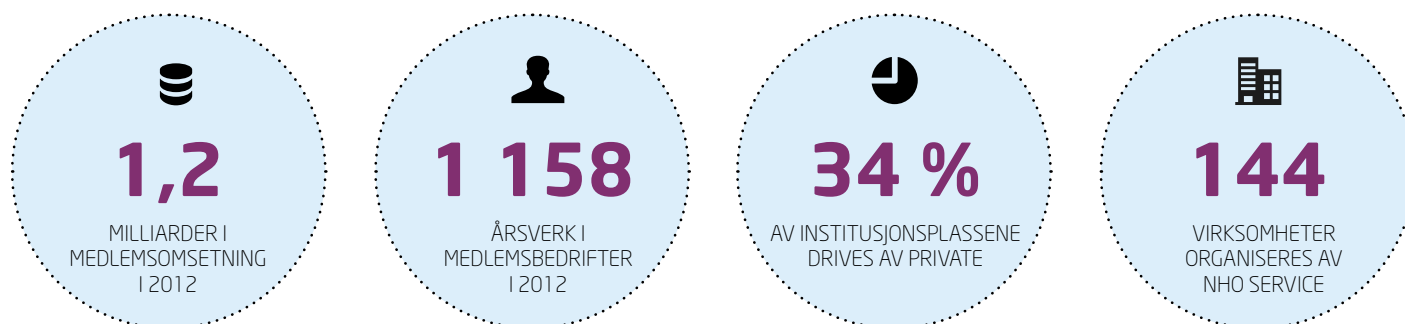
- Anerkjennelse av, og vilje til å bruke mer privat kompetanse og kapasitet til å bedre og styrke offentlige tjenester.
- En kommunereform som bedre evner å opprettholde og utvikle kompetansemiljøer i primærhelsetjenestene, samt utvikle lokalt næringsliv.
- Sterkere fokus på tjenesteinnovasjoner og FOU gjennom Helse- og Omsorgsdepartementets HelseOmsorg21-strategi.
- Utvikle og implementere nasjonalt system for kvalitetsmålinger i kommunene - med objektive og subjektive målingsparametre.

14

BARNEVERN

NØKKELTALL OM BARNEVERN

NHO Service sine medlemmer inngår i det statlige barnevernet. Totalt på slutten av 2012 var det nesten 6 200 barn i det statlige barnevernet. Av disse var om lag 1 200 i institusjon, dette er 24 % færre enn ved oppstarten av rapporteringen i 2004. Over perioden frem mot 2013 har barnevernsinstitusjoner blitt en stadig mindre del av tilbudet i barnevernet. I 2004 fikk 37 % av barna plass i institusjon, i mens tiltaket i 2012 kun hadde en andel på 20 %. 870 barn fikk tiltak i hjemmet. Det var i overkant 4 100 barn i fosterhjem ved slutten av 2012. Dette er en vekst på 13 % fra året før. På bare fem år har tallet på barn i fosterhjem økt med over 75 %, fra vel 2 300 barn i 2007, til 4 100 barn i 2012 (SSB 2013).

Barnevernsstatistikken til SSB har to forskjellige måter å telle antall barn i barnevernet og antall barnevernstiltak på. Den ene er antall barn som har mottatt tjenester fra barnevernet i løpet av året, mens den andre er alle barn som mottar tjenester fra barnevernet per 31. desember. Førstnevnte fremstiller det totale volumet av barn i barnevernet, mens sistnevnte er bedre når det kommer til sammenligninger. For eksempel gir det mulighet til å sammenligne antall barn i barnevernet med befolkningen på samme tidspunkt. NHO Service har valgt å se på alle barn som mottar tjenester fra barnevernet pr. 31. desember 2012.

Nøkkeltall

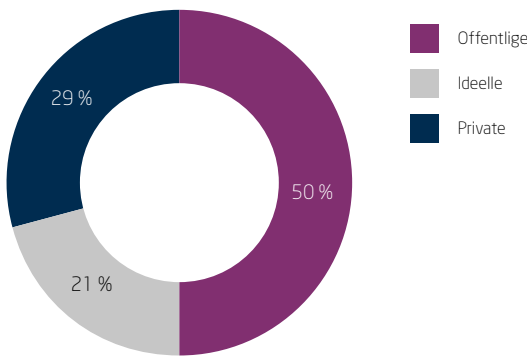
- Totalt utføres det statlige barnevernstjenester på landsbasis for 6,1 milliarder kroner (+4 % fra 2011) (SSB 2013).
- SSB oppgir at det ble registrert i overkant 1,1 millioner oppholdsdager i det statlige barnevernet i 2012. Disse fordelte seg på følgende måte: 43 % var i fosterhjem, 41 % i barnevernsinstitusjoner og vel 16 % var fra hjelpetiltak i hjemmet.

- BUFETAT kjøpte i 2012 barnevernstjenester fra private og ideelle for 1,7 mrd. kr. (BUFETAT Årsrapport 2012).
- NHO Service organiserer nesten alle de private aktørene innen barnevern. Bransjen var ny hos NHO Service i 2011. Våre medlemmer innen barnevern utførte barnevernstjenester for 1,2 milliarder kroner i 2012, tilsvarende 73 % av BUFETATS kjøp fra private og ideelle aktører.

Foto: Colourbox

Fordeling institusjonsplasseringer

Figur 14.1: Fordeling institusjonsplasseringer pr. 31.12.12 målt i antall barn pr. 31.12.12 (SSB 2013)

Institusjonsdrift er i større grad konkurranseutsatt enn fosterhjem, der 70 % av fosterhjemmene som benyttes er engasjert av det offentlige. Den resterende andelen er engasjert av private (ideelle og kommersielle) på vegne av det offentlige. Ser vi på drift av barnevernsinstitusjoner er det en langt jevnere fordeling av oppholdsdager.

SSB publiserer statistikk på kostnader per oppholdsdag i barnevernsinstitusjoner. Denne viser at private- og ideelle barnevernsinstitusjoner (i SSB samlet i kategorien private) har lavere kostnader pr. oppholdsdag enn sitt offentlige motstykke.

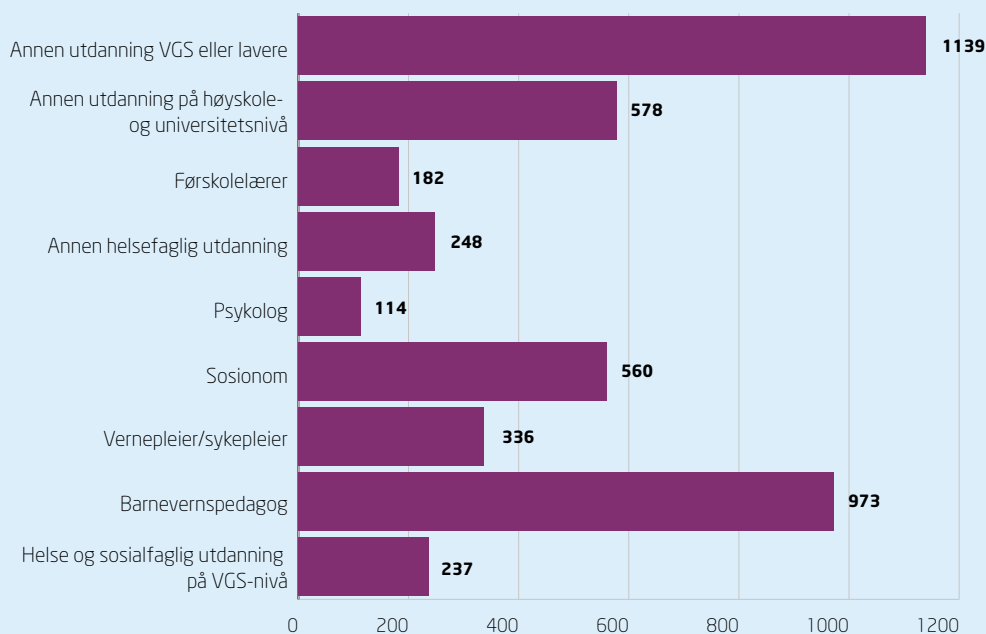
Kostnader per enhet, etter region (kr) 2012	Hele landet
Utgifter per oppholdsdag i statlige barnevernstiltak	5 091
Utgifter per oppholdsdag i fosterhjem	3 057
Utgifter per oppholdsdag i barnevernsinstitusjoner	7 492
Utgifter per oppholdsdag ved kjøp fra private barnevernsinstitusjoner	6 699
Utgifter per oppholdsdag i statlige barnevernsinstitusjoner	8 425
Utgifter per oppholdsdag i hjelpetiltak i hjemmet	1 431

Tabell 14.1 Kostnader pr. oppholdsdag i barnevernsinstitusjoner hentet fra SSB (2013).

SSB publiserer også statistikk på utgifter per oppholdsdag ved kjøp fra private og ideelle barnevernsinstitusjoner. I tabell 07062 i Statistikkbanken oppgis ressursinnsats, etter institusjonenes eierskap. De ideelle står oppført med en driftsutgift per oppholdsdag på 6 961 kr, de private står oppført med en driftsutgift per oppholdsdag på 8 042 kr (SSB 2013).

NHO Service samler inn egen statistikk fra medlemsbedriftene på utgifter per oppholdsdag i institusjoner innen områdene: omsorg, atferd, rus, akutt og enslig mindreårig asylsøker. I tillegg samler vi inn statistikk på utgifter pr. oppholdsdag i familievern på de samme

Årsverk i statlig barnevern 2012

Figur 14.2 Fordeling av årsverkene som inngår i statlig barnevern i 2012 (SSB 2012).

områdene. Vi kommer frem til en snittkostnad for oppholdsdøgn i våre medlemmers institusjoner på 6 865 kr. Dette er 1 177 kr lavere enn SSBs tall for private.

To av våre institusjoner skiller seg vesentlig fra de andre på kostnad pr. oppholdsdøgn. Det er fordi disse har barn med særlige omsorgsbehov. Fordi det ikke finnes noe motstykke til disse institusjonene i offentlig regi, er det riktigst å trekke de ut av gjennomsnittet dersom man skal gjøre sammenligninger mellom ulike driftsoperatører. Grunnen til at de er mer ressurskrevende er at barnet har en problematikk som medfører at de må inn i enetiltak som er mini-institusjoner der de er alene med de voksne. Det må til enhver tid være to voksne på vakt hvilket betyr at det er minimum seks ansatte pr. barn ofte fler. Under normale omstendigheter vil en stab på 8-10 ansatte være tilstrekkelig for 5-6 barn eller ungdommer. Dersom vi korrigerer for dette, hadde våre medlemmer en snittkostnad pr. oppholdsdøgn på 6 757 kr i 2012.

De ulike typene barnevernsplasser varierer i hvor ressurskrevende de er, de er også fordelt ulikt mellom driftsoperatørene. Skal kostnader pr. oppholdsdag kunne sammenlignes bør den suppleres med hvor mange oppholdsdøgn private, ideelle og offentlige hadde innen områdene: omsorg, atferd, rus, akutt og enslig mindreårig asylsøker. Mulig bør denne informasjonen så ligge til grunn for en vektning, slik at man får sammenlignbare kostnader. NHO Service skal møte SSB i slutten av desember 2013 for å diskutere hvorfor vi kommer frem til så ulike tall, og hvordan vi kan samarbeide bedre om statistikken fremover.

Private og ideelle aktører utførte i 2012 barnevernstjenester for 3,8 mrd. kr

BRANSJENS ANSATTE

- NHOs medlemsbedrifter sysselsetter 1 150 årsverk pr. 31.12.12.
- Totalt arbeider det ca. 4 400 årsverk innen statlig barnevern.

Ser vi på fordelingen av de ulike profesjonene/fagbakgrunnene for de som arbeider i barnevernstjenesten er 79 % av årsverkene besatt av barnevernspedagoger og sosionomer. Kun 2 % er ufaglærte.

LITE BEVEGELSE

Bedriftene, som arbeider med barn og ungdom i NHO Service, opplevde et redusert marked frem til slutten av 2012, mens 2013 har vært et stabilt år oppdragsmessig.

I perioden frem til 2012 var det flere aktører som enten måtte avviklet driften eller ble kjøpt opp av større aktører. I 2013 har oppdragsmengden stabilisert seg. Det går mot slutten av inneværende kontraktperiode for våre bedrifter, men det har kommet signaler om at Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) vil benytte seg av første opsjonsår slik at nye forhandlinger ikke vil finne sted før tidligst i 2015.

90 %

Bransjeforeningen for Barn og Ungdom i NHO Service har 21 medlemsbedrifter som står for 90 % av den totale kapasiteten for de private aksjeselskapene i bransjen. Det er kommet til to nye medlemsbedrifter det siste året, slik at det nå bare er et fåtall selskaper som er medlem i andre foreninger eller som ikke er medlem noe sted. Bransjen gir i hovedsak institusjonstilbud til ungdom mellom 12 og 20 år. Alle, som gir slike tilbud, har deltatt i konkurranse om et antall rammeplasser.

FORFORDELING

Bransjen forventer at en ny regjering høsten 2013 vil endre rammevilkårene slik at konkurransen kan foregå på like vilkår. Dette vil være et viktig skifte fra Regjeringen Stoltenberg som gjennom «Soria Moria erklæring» i 2005 tok initiativ til retningslinjer som favoriserte ideelle organisasjoner fremfor andre private foretak. Regjeringen har de siste årene pålagt direktoratet å følge en praksis

som har en bestemt prioritert rekkefølge på tiltak. Man skal først og fremst benytte statlige, dernest ideelle og til sist andre private leverandører. Denne modellen praktiseres uten å se på hvilke tiltak som er best egnet i den enkelte sak.

Dette har fått en del uheldige utslag. Enkelte barn har opplevd flyttinger mellom institusjoner som kunne vært unngått om man i første runde hadde tatt hensyn til barnets beste uten å vektlegge eierskapet. I inneværende år er det også kommet direktiver fra regjeringen om at ideelle selskaper skal unntas fra kravet om konkurranse og få løpende, tidsuavgrensede kontrakter med staten. Dette vil føre til ytterligere skjevhet i konkurransesituasjonen og i verste fall til et faglig forfall ved å la sterke fagmiljøer stå uvirksomme over tid.

STRENG AVGRENSNING

Det ligger et krav til at minst 50 % av alle ansatte i barneverninstitusjonene skal ha en godkjent miljøterapeutisk utdanning på høyskolenivå. Dette er begrenset til vernepleiere, barnevernspedagoger og sosionomer. En såpass streng avgrensning medfører at det i noen tilfeller blir utfordrende å rekruttere nok fagpersonell. Dette gjelder alle deler av barnevernet uavhengig av virksomhetstype og eierskap. Det vil på sikt bli nødvendig å se på mulighetene for at også andre grupper kan godkjennes som miljøterapeuter. Naturlige grupper vil være lærere med spesialpedagogikk, sykepleiere og førskolelærere. Slik arbeidsmarkedet er i dag er det kamp om ressursene og en utvidelse av gruppen med godkjent utdanning vil kunne dempe presset og bidra til et større mangfold blant de fagansatte.

TARIFF

Det har i 2013 vært gjennomført forhandlinger med fagbevegelsen for å få på plass en tariffavtale for bransjen. Dette har tatt noe tid da det har vært uenighet om hvilken avtale man skulle legge til grunn. Partene kom frem til et resultat på våren og selskapene er i gang med interne forhandlinger med sine ansatte.

KILDER:

BUFETAT. Årsrapport 2012. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/p8avrfw>
SSB 2013. Barnevern. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/p9t85go>

Her er noen av miljøarbeiderne i Interaktiv Barnevern som har åtte bofellesskap og er en del av Aleris Ungplan & BØI. Virksomheten ledes av Erik Sandøy.

Erik Sandøy i Aleris Ungplan & BOI.

ERIK SANDØY

ADM. DIR., ALERIS UNGPLAN & BOI

Aleris Ungplan & BOI opplever betydelig etterspørsel etter tjenester innen barnevern, rus- og psykisk omsorg. Vi har et godt samarbeid og løpende dialog med våre offentlige oppdragsgivere. Innen rus- og psykisk omsorg opplever vi økt interesse fra kommunene.

Samtidig er det fortsatt ikke oppnådd likebehandling av aktører på barnevernsfeltet, noe vi mener må til for at barnevernet skal ha en reell mulighet til å finne og velge det barnevernstiltaket som passer best for hvert enkelt barn.

Antall barn og unge som mottar hjelp fra barnevernet fortsetter å øke. Barn som er under omsorg blir i større grad enn før plassert i fosterhjem. Det har gjort at behovet for fosterhjem øker. Samtidig er gode institusjoner fortsatt det beste tiltaket for noen barn og unge. Regjeringens arbeid med å evaluere barnevernet begynner også å gi synlige resultater. Et eksempel er definerte kvalitetsprinsipper. Kommunene vil etterhvert få et større ansvar for rus- og psykisk omsorg i tråd med intensjonen med samhandlingsreformen. Det er et krevende felt, der flere kommuner vil kunne ha nytte av å samarbeide med etablerte private tjenesteytere.

Hele helse- og omsorgssektoren opplever betydelig økende etterspørsel, samtidig som det er knapphet på kapasitet og kvalifisert bemanning. Til tross for dette er det sterke krefter som ønsker å begrense bidraget fra privat sektor.

Vi mener at løsningen ikke er å stenge tilgjengelige ressurser ute. For å klare oppgaven med å tilby befolkningen likeverdige helse- og omsorgstjenester i fremtiden, må vi heller samle og inkludere de ressursene som Norge har og fordele og benytte dem på en optimal måte.

En utfordring for bransjen er å få beslutningstakere til å se private bidragsyteres rolle i et lengre perspektiv. Det inkluderer en sunn diskusjon om hvordan funksjonsfordelingen mellom offentlige og private aktører best kan være for å dekke behovene og gi best mulig tjenester. Det gjelder ikke bare barnevern og tjenester innen rus- og psykisk omsorg, men også andre helse- og omsorgstjenester.

15

PSYKISK HELSE OG AVHENGIGHET

NØKKELTALL OM PSYKISK HELSE OG AVHENGIGHET

Bransjenettverket for Psykisk Helse og Avhengighet ble etablert i mai 2013. Medlemmene av nettverket er bedrifter som gir tilbud til personer med psykiske lidelser, psykisk utviklingshemmede, personer med avhengighetsproblematikk og demente. Bedriftene leverer spesielle og skreddersydde tilbud til brukere/pasienter som det ikke eksisterer «vanlige» tilbud til i kommuner og bydeler. Flere av disse gruppene har en del felles brukere slik som områdene psykiske vansker og rusmiddelrelaterte lidelser. Oppdragsgiver er i hovedsak kommunene. Nettverket har som mål å bidra til felles fag- og kvalitetsutvikling ved blant annet å utarbeide en plattform for felles kvalitetsstandarder i bransjen.

Nøkkeltall

- Bransjenettverket består i dag av 8 bedrifter fra hele landet og vil trolig vokse fremover.
- Våre medlemmer hadde i 2012 en samlet omsetning på 574 millioner kroner

POLITISKE RAMMEVILKÅR

Oppdragene til bransjen gis gjennom utlyste konkurranser i den enkelte sak. Flere kommuner har de senere år valgt å følge regjeringen Stoltenbergs linje som favoriserer ideelle fremfor andre private leverandører. Rekkefølgen ved valg av tiltak blir som i andre deler av helse og velferdsområdet offentlige-ideelle-andre private uten hensyn til hva som er det best egnede tilbudet i den enkelte sak. Dette fører til skjevhet i konkurransesituasjonen som over tid vil kunne føre til at viktige faglige ressurser går tapt.

Det er forventninger i bransjen til at en ny regjering vil endre rammevilkårene slik at konkurransen kan foregå på like vilkår.

PARTSSAMARBEID

Det har i inneværende år blitt gjennomført forhandlinger med fagbevegelsen for å få på plass en tariffavtale for bransjen. Dette har tatt noe tid da det har vært uenighet om hvilken avtale man skulle legge til grunn. Partene kom frem til et resultat på våren og selskapene er i gang med interne forhandlinger med sine ansatte.

MÅLSETTING

NHO Service har følgende ambisjoner:

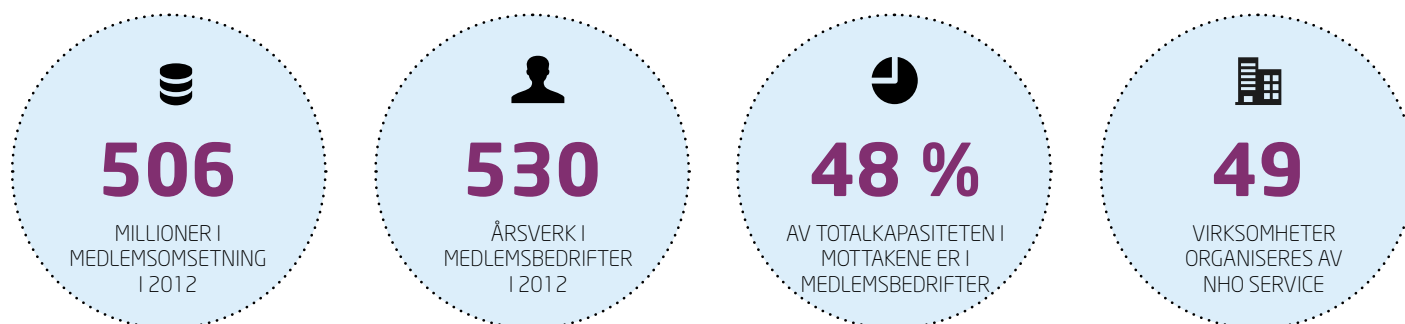
- Synliggjøre at bransjens kvaliteter er en nødvendig forutsetning for et faglig godt og mangfoldig tilbud.
- Utvikle bransjen i takt med tiden.
- Bedre bransjens konkurransevilkår.
- Arbeide for likebehandling innenfor et felles regelverk.

16

ASYLMOTTAK

NØKKELTALL OM ASYLMOTTAK

Asylmottak er et frivillig botilbud for utenlandske personer som selv ber om beskyttelse som flyktninger. For de som har fått oppholdstillatelse, begynner integreringen i asylmottakene. Noen asylsøkere finner seg andre bosteder på egenhånd, men majoriteten bor i mottak. I transittmottakene bor asylsøkerne til helseundersøkelser og intervju er gjennomført. Under behandlingen av søknaden bor de i ordinære asylmottak, her blir de frem til de bosettes, returnerer frivillig eller uttransportertes. I tillegg til transittmottak og ordinære mottak finnes forsterkede avdelinger for asylsøkere med fysiske eller psykiske hjelpebehov, og mottak for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år. Det er staten som har ansvar for å finansiere plassene i asylmottakene. Disse og resten av mottaksapparatet styres gjennom Utlendingsdirektoratet (UDI). UDI driver ikke mottakene selv, men inngår avtaler med kommuner, private og ideelle om driften. Det er UDI som har utarbeidet retningslinjene for mottaksdriften.

Nøkkeltall

- NHO Service organiserer i dag 49 asylmottak, med en samlet omsetning på om lag 506 millioner kroner i 2012.
- Asylmottakene i NHO Service sysselsetter 530 årsverk.
- I dag er det 105 asylmottak i Norge, fordelt på 99 vertskommuner over hele landet.
- Pr 31.12.12 var det om lag 18 000 plasser på landsbasis, UDI oppjusterer i 2013 med inntil 900 nye asylmottaksplasser. Økningen i plasser skyldes delvis en økning i antall asylsøkere, men også at de om lag 5 000 mottaksbeboerne med utreiseplikt ikke har forlatt mottakene.
- I 2012 kom 9 800 asylsøkere til Norge (+8 % fra 2011). Prognosen

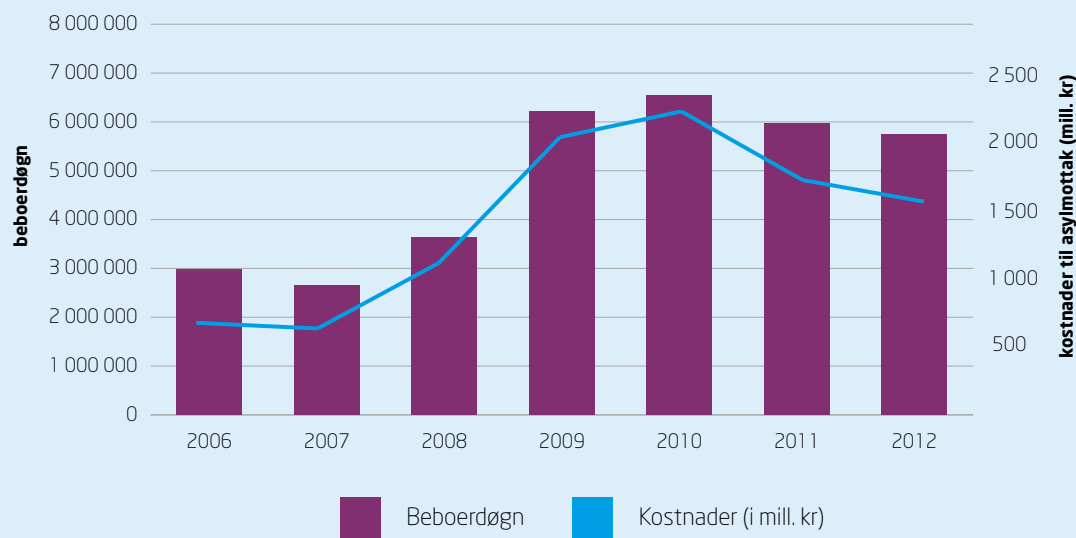
for 2013 ligger på i overkant av 10 000 (www.udi.no).

- Det ble brukt 1 558 463 000 kroner på mottaksdrift i 2012. Tilskudd til kommuner med mottak var i underkant av 260 millioner kroner, og tilskudd til mottaksbeboerne var 461 millioner kroner.
- Norske asylmottak preges for tiden av oppbygging og kvalitetsutvikling. Antall mottaksplasser har i 2013 økt med ca 1 000, og totalkapasiteten per medio oktober er på 19 200 plasser. Oppbyggingen vil trolig fortsette ut året og videre.

Av de 9 800 asylsøkerne som kom til Norge i 2012 var helt klart flest fra Somalia (2 200), etterfulgt av Eritrea (1 200), Afghanistan (990), Sudan (470), Iran (440), Russland (370) og Syria (330) (UDI årsrapport 2012).

Ved utgangen av 2012 bodde det 15 600 personer i mottak, av disse var det kun 17 % som ventet på å få asylsaken sin behandlet av UDI. Den største andelen av mottaksbeboerne ved utgangen av året var personer med endelig avslag på søknaden om asyl, disse har plikt til å forlate Norge. 4 950 personer, det vil si 32 % av mottaksbeboerne var i denne situasjonen. En gruppe som kan bli boende lenge i mottak er de som har fått en tillatelse med en form for begrensning. En slik begrensning kan bli gitt til personer der UDI er i tvil om identitet, eller personer som ikke har rett på beskyttelse – men det er tungtveiende grunner til at de ikke bør returnere til hjemlandet sitt akkurat nå. Enslige mindreårige asylsøkere kan også få begrenset oppholdstillatelse. Beboere med oppholdstillatelse utgjorde 24 % av beboerne i asylmottakene ved årsskifte. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) skal finne egnet kommune og bolig til disse 3 800 personene. Mottakene er førsteledd i integreringsprosessen

Oversikt over beboerdøgn og kostnader til asylmottakene

Figur 16.1: Asylmottakene er fleksible, oversikt over beboerdøgn og kostnader til asylmottakene (i millioner kroner) for årene 2006-2012.

som består blant annet av samfunnsfags- og norskopplæring. Det er flere mottaksbeboere enn asylsøkere. Dette er fordi mange av dem som bor i mottak kom før 2012, noen venter fortsatt på å få søknaden sin behandlet og noen har fått en midlertidig tillatelse. Det er også slik at alle tidligere asylsøkere har rett til å bo i mottak mens de venter på å bli bosatt i en kommune, å få behandlet klagen sin eller å returnere til hjemlandet – frivillig eller med tvang. Enkelte land tar ikke imot tvangsreturnerte personer, det gjør at noen av de som ikke ønsker å returnere blir boende i mottak i mange år.

ET FLEKSIBELT SYSTEM

UDI skal til enhver tid utnytte ca. 85 % av mottakskapasiteten, vi skal ikke ha for mange ledige mottaksplasser – men for å kunne ha et fleksibelt system som kan håndtere svingninger i antall asylsøkere er det viktig å ha en buffer (UDI 2013). En mulig begrensning i fleksibiliteten til mottaksapparatet er kommunenes grad av selvråderrrett i bestemmelse av etableringen av nye mottak. Det pågår en debatt om hvorvidt kommunene bør og skal ha veto rett.

UTVIKLING I MEDLEMSMASSEN

Asylmottak er en ny bransje i NHO Service, og ble først ordentlig etablert i 2013. Vi har samlet de største private aktørene hos oss.

POLITISKE RAMMEVILKÅR

Asylmottakene påvirkes av politiske rammevilkår på globalt-, nasjonalt- og lokalt plan. Politiske uroligheter, kriger og kriser internasjonalt bestemmer i stor grad omfanget av og opprinnelseslandene til flyktningene som kommer hit. Nasjonalt har det de siste to regjeringsperiodene vært en løpende diskusjon om hvor stor andel av asylmottakene som bør være driftet av private vs. ideelle aktører. Fordi det har vært en utfordring å få kommunene til å bosette tilstrekkelig antall flyktninger med innvilget opphold, har det

oppstått en gjennomsnittlig ventetid på 7 måneder. Relasjonen til kommunene man drifter mottak i er av stor betydning for bransjen.

UTVIKLING I ARBEIDSMARKEDET

Bransjen verdsetter mangfold, noe som speiler seg i de ansatte som representerer mange forskjellige etnisiteter, språk, aldersgrupper og kompetanseområder. En del av de ansatte innehar formalkompetanse, dette gjelder økonomer, barnevernspedagoger, sosionomer og pedagoger. I tillegg har man ofte personer med håndverkerbakgrunn sysselsatt i drifts- og vaktmesterstillinger. Det er også noen ufaglærte i miljøarbeiderstillinger. Bransjen har ikke utfordringer med rekrutteringen, og tilbakemeldingene og søkerantallene på de utlyste stillingene indikerer at asylmottakene er attraktive arbeidsgivere.

NHO Service besøker høyskoler og universitet som utdanner helse- og sosialfaglig personell for å fortelle om yrkesmulighetene i privat sektor, herunder også i private asylmottak.

PARTSSAMARBEID MED FAGBEVEGELSEN

Asylmottak omfattes av tariffavtale 453, hvor motparten er LO og Fagforbundet. Denne tariffavtalen har på samme måte som andre tariffavtaler inntatt bestemmelser om blant annet arbeidstid, tillegg for overtid og ulempetillegg, bestemmelser om lokale lønnsforhandlinger og avtalefestet pensjon.

KILDER:

UDI. 2012. Ny justering av antall mottaksplasser. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/oo5fwze>

UDI. 2012. Årsrapport. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/pavxfpq>

BEDRIFTSEKSEMPEL

TOR BREKKE

PERSONAL- OG ORGANISASJONSDIREKTØR, HERO NORGE

Norske asylmottak preges for tiden av oppbygging og kvalitetsutvikling. Antall mottaksplasser har i 2013 økt med ca 1 000, og totalkapasiteten per medio oktober er på 19 200 plasser. Oppbyggingen vil trolig fortsette ut året og videre.

Hero Norge er en betydelig aktør i mottaksmarkedet. I tillegg opplever selskapet vekst innen forretningsområdene Hero tolk og Hero kompetanse.

Hero tolk leverer 6 000 enkeltoppdrag per måned. Det er 6 000 møter mellom mennesker der vi bidrar til at de kan forstå hverandre. Det skjer i situasjoner der det kan være livsviktig å bli forstått.

Gjennom kurskonseptet «Innvandrerkvinnens kompetanse» har Hero kompetanse, i samarbeid med NAV, sørget for at 200 innvandrerkvinner med minimal arbeidserfaring har kommet i gang i norsk arbeidsliv. Det er bra for norsk arbeidsliv, men det betyr enda mer for den enkeltes selvbylde og livskvalitet.

På oppdrag fra Utlendingsdirektoratet drifter Hero Norge omtrent 1/3 av landets totale mottakskapasitet. Hittil i år har vi etablert fire nye mottak, og kommuner som Årdal og Skien er beriket med nye arbeidsplasser, økt omsetning, spennende kulturelle møter og nye innbyggere som ønsker å bidra og delta i frivillig arbeid, idrett og kulturliv.

Det er krevende å bygge opp mottakskapasiteten når behovet er økende. Det er utfordrende å finne egnet bygningsmasse til akseptabel pris, og mange kommuner uttrykker skepsis til hva et asylmottak fører med seg. Heldigvis har vi mange gode referanser fra kommuner som ser at mottaket kan være en berikelse både for lokalsamfunnet og kommunekassa.

Utlendingsdirektoratet har skjerpet sine krav til brannsikring av bygg som brukes til asylmottak. Det kreves nå godkjent brannvarslingsanlegg og sprinklingsanlegg for større bygg, samt en rekke andre tiltak. Dette er virkemidler som bransjen ønsker velkommen, men det gjør det samtidig mer utfordrende å finne egnede bygg innenfor de økonomiske rammer som gjelder.

I asylmottakene er det stort fokus på returarbeid. Det er viktig at personer med endelig avslag på sin asylsøknad ikke blir værende i mottaket. UDI har vært en god pådriver for metodeutvikling på dette området, og både antall frivillige returer og antall tvangsreturer har økt kraftig de siste årene.

Norge sparer store ressurser på en fleksibel mottaksmodell der kapasiteten bygges ned når behovet for mottaksplasser minker, og bygges raskt opp igjen når behovet øker. Men vi ser at det i økende

Tor Brekke

grad er utfordringer knyttet til etablering av nye mottaksplasser. Vi må utvikle bedre forståelse for den forpliktelse Norge har til å ta imot og behandle asylsøknader, og til å gi asylsøkere tak over hodet mens de venter. Vi er effektive når vi bygger ned, men må finne bedre og mer smidige måter å bygge opp kapasitet på.

Offentlig debatt rundt flyktningefeltet preges av stort engasjement og mange sterke meninger. Men debatten etterlater et unyansert og alt for negativt bilde av asylmottak og asylsøkere. Vi skal ikke undergå utfordringer, men vi må få bedre frem alt det positive som preger livet i norske asylmottak. Våre ansatte trives svært godt, og opplever arbeidet som svært meningsfullt. De merker hver dag at de gjør en stor forskjell for mennesker i en vanskelig livssituasjon, og at disse menneskene gir mye tilbake.

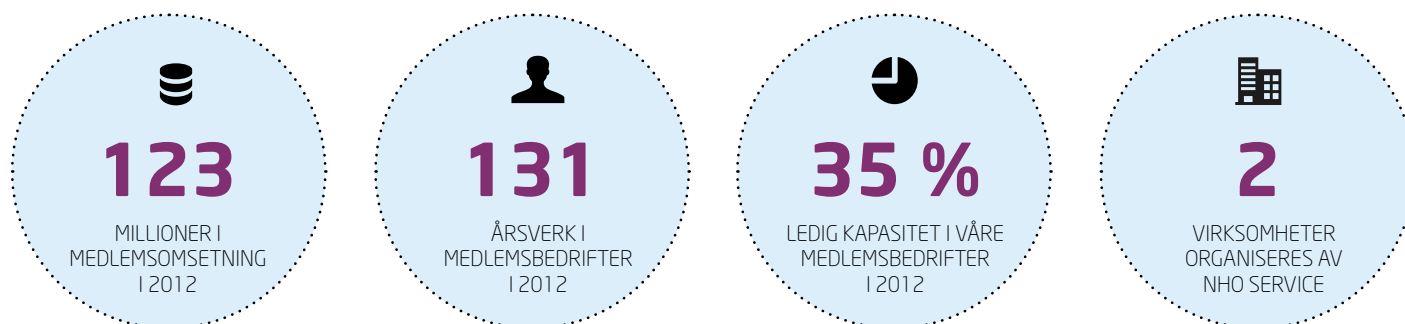
I dag bor det ca 4 700 personer i norske mottak som har fått innvilget opphold, og som venter på bosetting i en norsk kommune. Men kommunene bestemmer selv hvor mange de kan bosette, og dermed får man ikke god nok avgang fra mottak til bosetting og integreringsarbeid i kommunene. Gjennomsnittlig ventetid på bosetting er nå over 7 måneder og økende. I mellomtiden bruker samfunnet store ressurser til mottaksplasser og mennesker som ønsker å komme i gang med et normalt liv i en norsk kommune blir sittende å vente.

17

REHABILITERING

NØKKELTALL OM REHABILITERING

Rehabiliteringstjenester gis for å bidra til at mennesker skal bli bedre i stand til å møte hverdagen – ved å lære seg å mestre en sykdom eller en funksjonshemming. Dette kan gjennomføres på mange måter; for eksempel på en institusjon eller et rehabiliteringssenter, i kombinasjon og samarbeid med skole eller arbeidsplass. Tiltakene er avhengig av hvilken sykdom eller hvilke plager du har, og hva du ønsker for livet ditt. Målet er uansett det samme: Å mestre hverdagen. Det handler om selvstendighet, velferd og livskvalitet (Dagens Medisin 2012).

Nøkkeltall

- Våre medlemmer omsatte i 2012 for 124 millioner kroner, noe som tilsvarer 8 % av bransjens samlede registrerte omsetning i Proff på 1,5 mrd. kr.
- Våre medlemmer sysselsatte 131 årsverk i 2012.
- Det finnes 45 rehabiliteringsbedrifter som har avtaler om levering av rehabiliteringstilbud for både døgn og dag med Helseforetakene, i tillegg kommer 5 rehabiliteringsbedrifter som bare leverer dagbehandling.
- Disse har en kapasitet på om lag 2 500 plasser, hvorav kun ca. 1 640 er i daglig bruk, tilsvarende 65 % belegg.

Det er altså i snitt 35 % ledig kapasitet. Den ledige kapasiteten fordeles seg som følger på de ulike helseregionene:

Helseregion	Kartlagt ledig kapasitet i private rehabiliteringsinstitusjoner (2012)
Helse Nord	46 %
Helse Midt-Norge	40 %
Helse Vest	20 %
Helse Sør-Øst	33 %

Tabell 17.1: Oversikt over ledig kapasitet blant private rehabiliteringsinstitusjoner i 2012 kartlagt av NHO Service i 2013.

I praksis betyr dette at bedriftene hvert år har kapasitet til å levere ytterligere 325 000 behandlingsdøgn, tilsvarende et gjennomsnittlig behandlingsforløp for 14 300 personer. Helseregionene bestemmer praktisk og prinsipielt hvem det skal gis tilbud til, og gjennomfører dette ved å legge ut på anbud hvor mål og rammer for hvilket tilbud som etterspørres. På denne måten defineres også hvilke former for rehabilitering som skal tilbys via offentlig finansiering.

BRANSJEN DRIVER ULIKE FORMER FOR REHABILITERING

Rehabilitering tilbys til de som har behov og potensiale for rehabilitering etter f. eks. ulykker, planlagte operasjoner og/eller sykdom.

All rehabilitering har som mål at den rehabiliterte skal kunne mestre dagliglivet bedre og/eller kunne ha en aktiv funksjon i arbeids- og samfunnslivet.

Dagens rehabiliteringstilbud grupperes gjerne slik:

- Spesialisert rehabilitering, innrettet etter diagnostiske kjennetegn blant annet:
 - Rehabilitering for pasienter med komplekst og sammensatt sykdomsbilde
 - Rehabilitering av nevrologiske sykdommer
 - Rehabilitering av kroniske muskel- og bløtdelssmerter, samt utmattelsestilstander
- Arbeidsrettet rehabilitering, uavhengig av diagnoser

REHABILITERING OG ATTFØRING I ET FELLES BEHANDLINGSFORLØP

Vi mener det ville være gunstig med et tettere samarbeid mellom rehabiliterings- og attføringsbransjen for et felles behandlingsforløp der dette er naturlig. Et naturlig fokus ville være de mange som i februar/mars 2014 avslutter arbeidsavklaringspengeperioden på 4 år, med det som mål å øke sannsynligheten for at en større andel kommer i arbeid.

NHO Service organiserer både rehabiliterings- og attføringsbedrifter og har derfor kunnskap som kan sikre bedre utnyttelse av ledig kapasitet ut fra behovet for spesialistkompetanse.

Attføringsbedriftene i NHO Service har 110 bedrifter over hele Norge, med 11 000 ansatte. Hvert år får nærmere 35 000 personer bistand fra landets attføringsbedrifter. Under attføring tar man utgangspunkt i individenes bistanndsbehov, arbeidsevne og løfter enkeltindividet nærmere arbeidslivet gjennom kvalifisering, arbeidstrening og ikke minst motivasjon til å tro på egne muligheter. Slik skaffer attføringsbedriftene næringslivet kompetent arbeidskraft. Attføringsbedriftene gir individtilpassede tilbud for eksempel med lese- og skriveopplæring, kunnskap om ernæring og kosthold,

karriereveiledning m.m. i tilknytning til målrettet arbeidstrening og kvalifisering. Attføringsbedriftene har spisskompetanse innenfor attføring og arbeidsrettet rehabilitering (Attføringsbedriftene 2013).

EN MULIG SAMARBEIDSMODELL MELLOM REHABILITERINGS- OG ATTFØRINGSBRANSJEN

Modellen bygger på at vi allerede har 2 faginstanser som begge arbeider med arbeidsrettet rehabilitering. Begge mottar sine oppdrag og honorering fra overordnet statlig myndighet, enten fra NAV eller fra RHF. Institusjonen har spisskompetanse på arbeidshelse mens AMB har spisskompetanse på arbeidslivorientering og –trening. Modellen forutsetter at det etableres faste relasjoner og rutiner for samarbeid om felles kandidater mellom en rehabiliteringsinstitusjon og AMB for å nyttiggjøre seg hverandres kompetanse. Det foreslås også at for hver enkelt kandidat, utarbeides en individuell plan (IP) hvor faginstansenes og kandidatens eget ansvar tydeliggjøres – for å unngå at noe «glipper» underveis i prosessen.

Begge instanser kan søke kandidater inn hos hverandre, avhengig av hvilke tiltak den enkelte kandidat har behov for. Hensikten er å utnytte begge instansers kompetanseområder i den hensikt å oppnå riktige tiltak for den enkelte kandidat. Hver av instansene vil i utgangspunktet driftes og honoreres i prinsippet etter det samme system som i dag gjelder for virksomhetene med den presisering at konkrete veiledningsoppgaver honoreres etter de satser som er fastsatt for ambulerende konsultasjoner.

Faser og oppgavefordeling i modellen

Innsøking:	Begge instanser deltar i rekrutteringsfasen, noe som forutsetter godt kjennskap til hverandres tilbud. Begge kan henvise deltakere til den annen og også ved behov delta i inntaks- og oppfølgingsmøter.
Uke 1-2:	Deltakerne får først 2 uker sammenhengende innledende kurs på rehabiliteringsinstitusjon hvor de kan velge å bo på institusjonen, evt. hjemme (døgntilbud antas å ha størst effekt).
Uke 3-5:	Etter to innledende uker på rehabiliteringsinstitusjon, gis 3 ukers arbeidstrening og arbeidslivsorientering med individuell oppfølging hos en lokal AMB
Uke 6:	1 uke på rehabiliteringsinstitusjon gjennomføres
Uke 7	Kandidaten går inn i en aktiv jobbsøkerfase med bistand fra AMB, alternativt fra rehabiliteringsinstitusjonen om det foreligger spesielle grunner til dette.

MULIG NY FINANSIERINGSMODELL VED ET FELLES BEHANDLINGSFORLØP

En modell for finansiering som kan synes interessant å utrede, er at det etableres en godkjent henvisningsordning som gir rett til arbeidsrettet rehabilitering. Om det etableres en lignende ordning som når enten et sykehus eller en regional koordinerende enhet innvilger rett til rehabilitering, og som gir rett til rehabilitering, kan Helfo overta finansieringen av arbeidsrettet rehabilitering. Dette

vil bl.a. kunne innebære at man ikke lenger har behov for så store regionale enheter innen helseregionene (RKE). Rett til rehabilitering i dag, oppnås ved at en person får henvisning fra spesialist eller fra spesialisthelsetjenesten eller fra Regional Koordinerende Enhet for rehabilitering (RKE). Om fritt rehabiliteringsvalg etableres, vil dette redusere behovet for de regionale RKE.

«REHABILITERINGSGAPET»

«Man har i perioden 2005-2012 valgt å redusere bruk av private rehabiliteringsplasser, hvilket har ført til nedbygging av verdifull kapasitet. Dette har medført økt ventetid. Riksrevisjonen 2012»

Til tross for ledig kapasitet ved de private institusjonene, øker ventetidene. Fra 2010 til 2011 var det en nedgang på drøyt 4 500 personer som mottok institusjonsbasert rehabilitering.

Det er en nedgang i antall pasienter som mottar rehabilitering i spesialisthelsetjenesten. Fra 2009 til 2010 var denne nedgangen på om lag 2 000 pasienter på sykehusnivå, og på om lag 3 000 pasienter ved de private rehabiliteringsinstitusjonene. Antallet polikliniske rehabiliteringspasienter økte imidlertid med om lag 1 800. Aktivitetsnedgangen fra 2009 til 2010 er i hovedsak en fortsettelse av utviklingen fra 2008 til 2009 (Helsedirektoratet 2011).

Denne utviklingen later til å stå i kontrast til føringene i den nasjonale strategien for rehabilitering om at dette feltet skal prioriteres sterkere, samt til føringene i de regionale helseforetakenes oppdragsdokumenter for 2009 der det ble stilt krav om at aktiviteten innen rehabilitering og habilitering skulle styrkes med minst 1,5 %.

«
Man har i perioden 2005-2012 valgt å redusere bruk av private rehabiliteringsplasser, hvilket har ført til nedbygging av verdifull kapasitet. Dette har medført økt ventetid.

Eldre med nedsatt funksjonsevne blir rehabilitert raskere og bedre ved egne rehabiliteringsenheter enn på sykehjem. Dette bør få konsekvenser for hvordan kommunene organiserer rehabiliteringstilbudet

Johansen et. Al (2012)

SAMHANDLINGSREFORMEN OG REHABILITERING I KOMMUNENE

Etter innføringen av samhandlingsreformen, skal pasienter innen spesialisthelsetjenesten overføres til kommunen så snart den medisinske behandlingen er fullført. Dersom kommunen ikke har mulighet til å ta i mot pasienten innen 1 døgn etter at utskrivning er varslet fra sykehuset, må kommunen betale 4 000 kr i døgnpris for opphold av pasienten på sykehuset. Reformen har økt behovet for rehabiliteringstjenestene i kommunene, både for eldre og yngre pasienter. Kommunene har oftest valgt å lokalisere rehabiliteringen, spesielt av eldre pasienter, men også for unge funksjonshemmede, til korttidsplasser i sykehjem. Dette er et mindre effektivt alternativ til rehabilitering i spesialiserte rehabiliteringsinstitusjoner (Forskning fra Institutt for Helse og Samfunn ved Universitetet i Oslo (2012))

Årlig gjennomføres over 12 500 rehabiliteringsopphold i kommunale institusjoner, om lag 11 000 av disse ble tilbudt personer over 67 år.

Rehabilitering utenfor institusjon i kommunal regi, skjer oftest gjennom dagbehandling i fysikalsk institutt. De færreste får på denne måten en tverrfaglig rehabilitering. 1/3 av kommunene har heller ikke koordinatorene for rehabilitering, selv om dette er lovpålagt. Mens pasienter kan søkes direkte over til rehabiliteringsinstitusjon fra sykehus, må søknader om rehabilitering for dem som bor i egen bolig, sendes den koordinerende enhet for rehabilitering som er i hver helseregion. Denne enheten skal vurdere alle søknader om rehabilitering for hjemmeboende som kommer fra fastlegene. Behandlingstid på søknad er omtrent 4 uker.

Forskning fra Institutt for Helse og Samfunn ved Universitetet i Oslo (2012) viser at eldre med nedsatt funksjonsevne blir rehabilitert raskere og bedre ved egne rehabiliteringsenheter enn på sykehjem. Dersom man bruker korttidsplasser til utskrivningsklare pasienter, vil man redusere muligheten for avlastning, som ville vært alternativ bruk av disse plassene. SSB oppgir at 16 %, vel 6 500 av landets sykehjemsplasser er avsatt til korttidsplasser og rehabilitering. Tilbakemeldinger viser at mange av disse plassene belegges av «ferdigbehandlede» pasienter som er utskrevet fra helseforetakene.

BRANSJENS BIDRAG

På spesialisthelsetjenestenivå

De private rehabiliteringsbedriftene har mangeårig erfaring med ulike rehabiliteringstiltak innen: arbeidsrettet rehabilitering og ulike andre diagnoser som har ventetid på rehabilitering. Man har fleksibel, spesialisert og tverrfaglig kapasitet som er klar til å rehabilitere inntil 14 300 flere personer.

På kommunehelsetjenestenivå

De private rehabiliteringsbedriftene vil med sin kompetanse kunne bistå med å ivareta kommunens lovpålagte oppgaver og samtidig hjelpe med å få innsikt i oppnådde resultater, levert kvalitet og kostnader. Sekundært kan rehabiliteringsbedriftene bistå kommunene med intermediær kapasitet med tilhørende rehabiliteringstilbud, samt fleksible sykehjemsplasser. Dette vil kunne frigjøre korttidsplasser til avlastning.

Arild Furuseth

ARILD FURUSETH

ADM. DIR., GODTHAAB HELSE OG REHABILITERING

Behovet for rehabilitering øker, men tilbudet går ned i Norge. Riksrevisjonen har dokumentert at antallet rehabiliteringsplasser samlet sett er redusert hvert år siden 2006. Dette er et stort paradoks fordi behovet for rehabilitering bare øker og øker.

Etterspørselen etter rehabiliteringstjenester øker sterkt fordi gruppen av eldre i samfunnet blir stadig større. I tillegg har Norge over 600 000 i yrkesaktiv alder som står utenfor arbeidslivet på grunn av sykdom og skader. Mange av disse står unødvendig lenge i kø og venter på behandling. Landets rehabiliteringsbedrifter har i snitt 35 % ledig kapasitet, samtidig som køene vokser, viser tall fra NHO Service.

Vi driver en ideell virksomhet innen rehabilitering som er avhengig av hva staten og de regionale helseforetakene vil anskaffe. Når staten kjøper færre rehabiliteringsplasser er det flere som må betale for sin rehabilitering selv. Dette har skapt et økende marked for privat rehabilitering. I Norge er det imidlertid en etablert holdning at helse-tjenester er noe man får gratis eller med lave egenandeler. Synkende kjøp fra statlig hold blir derfor langt fra kompensert ved at folk kjøper disse tjenestene selv. Konsekvensene blir at mange står lengre enn nødvendig utenfor arbeidslivet og opplever dårligere livskvalitet enn de burde.

Et utviklingstrekk er at det offentlige stadig krever mer for like lite penger. Rehabilitering i private institusjoner koster ca 1/3 av hva rehabilitering i offentlige enheter koster. Samhandlingsreformen har ført til at pasienter skrives ut tidligere fra sykehus og følgelig trenger flere og mer spesialiserte helsetjenester. Parallelt har pasientene også stadig større krav til kvalitet, servicenivå og komfort.

Mange private helseinstitusjoner sliter med høy gjeld, lav inntjening, lav kapasitetsutnyttelse og generelt anstrengt økonomi. Etter Stortingsvalget 2013 er det imidlertid en viss optimisme hos private rehabiliteringsinstitusjoner. Dette fordi alle borgerlige partier har forpliktet seg til å gjennomføre en opptrappingsplan for rehabiliteringsfeltet.

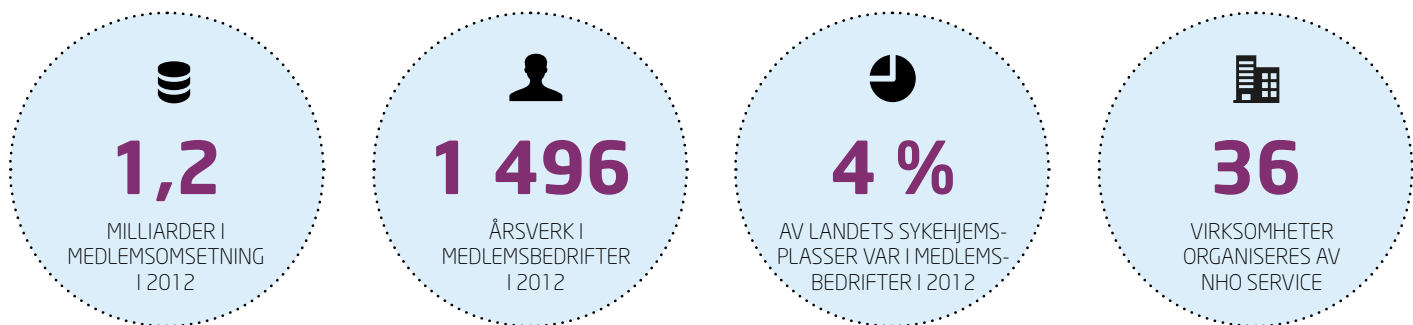
Lov om offentlige anskaffelser er en utfordring for bransjen. Årsaken er ikke egentlig lovens utforming, men mer fordi innkjøperne ofte har mangelfulle kunnskaper både om hva de skal kjøpe inn og hvordan det skal gjennomføres. I praksis viser det seg at innkjøpene gjøres etter en kombinasjon av anbud og tildeling etter et politisk skjønn.

18

SYKEHJEM

NØKKELTALL OM SYKEHJEM

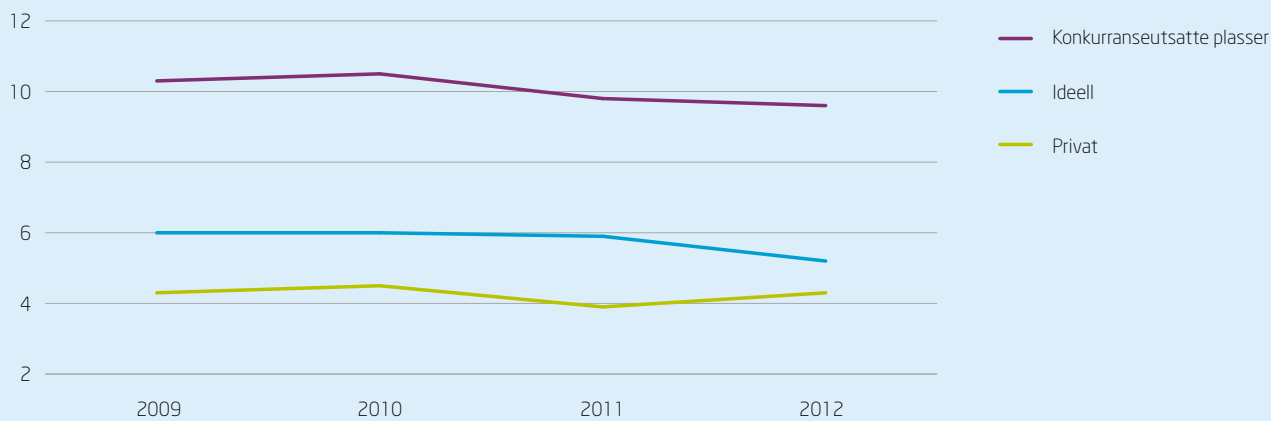

Sykehjem utgjør en viktig del av det kommunale velferdstilbudet. En relativt stor andel av kostnadene i kommunene går til drift av sykehjem. Alle kommuner forsøker å gi et godt tilbud til eldre og syke. De fleste kommuner driver sykehjemmene selv. Profesjonelle leverandører av tjenester innen eldreomsorgen kan tilby norske kommuner tjenester av dokumentert god kvalitet. Et samarbeid mellom det offentlige og private tjenesteleverandører kan bidra til god kvalitet og bedre ressursutnyttelse. En vesentlig side ved konkurranse om ulike måter å gjøre ting på er at man lærer av hverandre, blir inspirert av hverandre og fokuserer på hvordan man hele tiden kan bli bedre. Smartere drift og organisering kan muliggjøre bedre pleie til flere i kommunene.

Nøkkeltall

- I 2012 var det 41 300 sykehjemsbeboere i Norge (SSB) fordelt på ca. 1 050 institusjoner. Økte bevilgninger til sektoren de siste årene har i all hovedsak gått til vedlikehold slik at antall plasser er nesten uendret. Også andelen privatdrevne sykehjem er stabil. Våre medlemmer drifter 25 sykehjem.
- Det ble totalt brukt 33,5 milliarder kroner til pleie i institusjon i kommunene i 2012 (SSB) Størstedelen av dette var sykehjemsdrift.
- Våre medlemsbedrifter innen sykehjem leverte pleie i sykehjem for en verdi av 1,2 milliarder i samme periode, dette utgjør en andel på 4 % av de totale kostnadene til sykehjem i kommunene. I NHO Service har vi hoveddelen av de private aktørene i bransjen.
- Snittkostnaden for en sykehjemsplass var 812 000 kroner på landsbasis. Kostnaden i kommunal egenregi varierte veldig kommunene i mellom. For medlemsbedriftene i NHO Service lå snittkostnaden for en sykehjemsplass i 2012 på under 700 000 kroner. De ideelle ligger erfaringsmessig litt over snittet for egenregi, kostnadsmessig.

Utvikling i konkurranseutsetting 2009-2012

Figur 18.1: konkurranseutsatte plasser i % av totalt antall plasser, utvikling fra 2009-2012 (Kilde: SSB 2013)

I Proff fremgår det at den samlede omsetningen for alle registrerte aktører innen NACE-kodene somatiske sykehjem og aldershjem organisert som stiftelser og AS var 3,6 milliarder kroner. Dette inkluderer ideelle sykehjem, tradisjonelle (familiedrevne) sykehjem og private sykehjem. Det er primært de privates andel av totalomsetningen som er konkurranseutsatt. Totalt utgjør de private, familiedrevne og ideelles drift til sammen 11 % av de totale kostnadene til sykehjem i kommunene. 55 aktører leverer de private sykehjemsplassene. Her inngår også private som ikke er organisert, eller organisert andre steder enn NHO Service, samt de ovennevnte ideelle aktørene.

Kommunene står for over 90 % av sykehjemsdriften. Potensialet for mer offentlig-privat samarbeid innen sykehjemsdrift er derfor betydelig. Konkurranseutsetting av flere nye sykehjem pågår i Oslo og vurderes i flere større bykommuner. Heldøgns drift av omsorgsboliger er også et tilbud som private kan drive for flere kommuner. Her registreres det økt interesse og potensiale for nye løsninger i samarbeid mellom private og offentlige, både på drift og teknologisiden.

GOD KVALITET I PRIVATE SYKEHJEM

På oppdrag fra NHO Service har Oslo Economics tidligere utarbeidet en analyse av kvalitet og kostnader ved sykehjem i Oslo. Rapportens formål var å analysere hvordan konkurranseutsetting påvirker kostnadene og kvaliteten ved sykehjem. Ved å følge sykehjemmene fra tiden før noen sykehjem var konkurranseutsatt (2000), frem til fem år etter det siste sykehjemmet ble konkurranseutsatt, konkluderte rapporten fra Oslo Economics at konkurranseutsetting ledet til signifikant lavere kostnader.

For de ulike sykehjemmene fulgte Oslo Economics også utviklingen i et samlet kvalitetsmål, hvor de objektive kvalitetsindikatorer ble vektet 40 %, og bruker- og pårørendeundersøkelser ble vektet 60 %.

I perioden 2010-2012 scoret private sykehjem i omtrent likt som ideelle sykehjem, de kommunale sykehjemmene scoret i snitt dårligere.

MÅLET OM NASJONALE KVALITETSINDIKATORER

Vi mener en satsning på sammenlignbar og åpent tilgjengelig informasjon om kvaliteten i de ulike kommuners pleie- og omsorgstjenester er viktig. I regjeringserklæringen står det at man vil innføre kvalitetsindikatorer for pleie og omsorgssektoren, blant annet basert på bruker- og pårøndererfaringer. NHO Service har siden 2003 arbeidet for et nasjonalt kvalitetssystem for eldreomsorgen. Det er gledelig at de borgerlige nå sier de vil innføre et slikt system. Kommunene får en mulighet til å vise innbyggerne hva de får for skattepengene, samtidig kan det være et redskap for kommunene for å få bedre innsikt i egen kvalitet, samt stimulans til å drive forbedringsarbeid. Det gjøres i dag arbeid av ulike aktører for å komme frem til nye og bedre indikatorer på kvalitet i pleie og omsorg. NHO Service mener dette arbeidet først når sitt fulle potensiale når det samordnes til én prosess. For å oppnå dette er man avhengig av politisk styring. En norsk standard for kvalitetsmåling kan bidra til å sikre kommunene den beste tjenesten til den riktige prisen.

I dag er det primært nasjonale brukerundersøkelser som sikrer informasjon om hvor fornøyd brukeren er. Kartleggingen er frivillig og i 2012 var det 245 kommuner (67 %) som hadde systemer for brukerundersøkelser i sykehjem, og 255 kommuner (69 %) som hadde tilsvarende systemer for hjemmetjenesten. Det at man har

systemene tilgjengelig er heller ikke det samme som at man har gjennomført målingene. Oslo kommune, som er best på kvalitetsmåling, har supplert bruker- og pårørendetestene med et knippe objektive kvalitetsindikatorer. Dette har gitt Oslo kommune mulighet til å sammenligne sine sykehjem på institusjonsnivå.

Behovet for bedre mål på kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene er fanget opp av flere. Det er i dag parallelle og mer eller mindre koordinerte løp i utviklingen av kvalitetsindikatorer for pleie og omsorg.

Det er et poeng at utviklingen av kvalitetsindikatorer er nasjonale, slik at man tilrettelegger for sammenligning. Det er først gjennom sammenligning kommunene får en ide om hvor de selv står, samt får mulighet til å lære av hverandre. Kommuner som kan vise til markante forbedringer i kvalitet bør belønnes dersom de kan redogjøre for metodene de har benyttet for å nå dette målet. På denne måten kan kommunene lære av hverandre

Flere av våre medlemmer er vant med innrapportering på objektive kvalitetsmål, og stiller gjerne som pilotinstitusjoner for uttesting av nye felles kvalitetsmål. Vi samarbeider for tiden med KS om uttesting av en håndfull kvalitetsindikatorer de har utviklet.

NHO Service inngår også i skandinaviske kvalitetsnettverk, der vi får innsikt i våre søsterorganisasjoners arbeid på området. Spesielt Almega i Sverige har kommet langt.

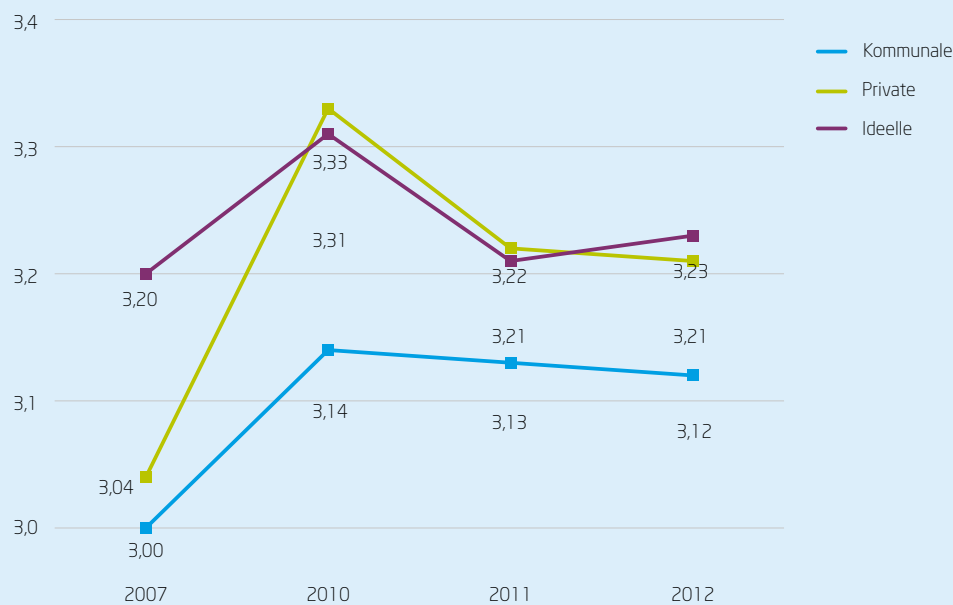
LÆR AV SVERIGE

I Sverige er det Svenske KS – Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) som har drevet utviklingen av en åpen plattform for kvalitetsammenligninger. Siden 2006 har svenske kommuner blitt sammenlignet på folkehelse, næringsliv, grunnskole, videregående skole, helse og sykehus, trygghet og sikkerhet, samt sosialtjeneste. Hensikten har vært å bidra til at kommunene lærer fra hverandre, effektiviserer og blir bedre.

Rangeringen har vært mindre kontroversiell en man først antok. SKL mener selv de hadde fått nei, om de hadde spurt kommunene på forhånd – men at det falt godt ut likevel. De dårligste vet ofte om det selv, og det er sjelden at en kommune er dårlig på alle områdene som måles. For enkelte kommuner har prosessen vært en oppvekker. I Sverige ønsker man nå å måle kvaliteten enda grundigere, gjennom å måle og publisere kvalitet på institusjonsnivå. Samtidig skal man sette nivågrenser. Nivågrensene skal settes slik at alle kommuner har noe å strebe etter. (Kommunal Rapport 9/2013)

Gjennomsnittlig gruppekvalitet 2007-2012

Figur 18.2: I perioden 2010-2012 scoret private sykehjem omtrent likt som ideelle sykehjem. De kommunale sykehjemmene scoret i snitt dårligere.

VERKTØY FOR VELFERD

Sammen med KS og Virke har NHO i 2013 utarbeidet et verktøy som skal gjøre det enklere for kommuner å sammenlikne sine kostnader innen pleie og omsorg med andre kommuner.

Gjennom kunnskap om faktiske kostnader har man grunnlag for bedre ressursbruk. I heftet og den tilhørende excelmodellen kan kommunene beregne sammenlignbare sykehjemskostnader, der ulike plasstyper omregnes til ordinære somatiske plasser.

Heftet kan også hjelpe private og ideelle aktører med å sette seg inn i de forhold og vurderinger som kommunene må legge til grunn ved en eventuell konkurranseutsetting. Beregningsheftet viser eksempler på kvalitetsindikatorer som vil være relevante.

Flere kommuner har allerede tatt verktøyet i bruk, og gitt gode tilbakemeldinger.

KILDER:
NHO, KS og Virke. 2013. Beregning av enhetskostnader. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/qy3dx9g>

Almega (2013) Vårdforetagarnas modell för uppföljning och redovisning av kvalitet inom äldreomsorg. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/pkdmk3t>

Borge, Lars Erik, Geir Møller, Ole Henning Nyhus og Ingvild Vardheim. (2012) SØF-rapport 2/2012. Bedre måling av kvalitet i kommunene. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/nlw73ex>

Oslo Economics (2011) Kvalitetsanalyse. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/qyam83e>

Kommunal rapport. 2013. Svenskene vil måle kvalitet enda grundigere. Nr 9, side 14.

SSB. Pleie og omsorgstjenester. 2012. Helse og omsorgsinstitusjoner, plasser og rom etter type og eierforhold. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/o6jo7c8>

BEDRIFTSEKSEMPEL

Kari Tøsse I Attendo Norge.

KARI TØSSE

REGIONSJEF, ATTENDO NORGE

Vi opplever at markedet står på stedet hvil, og at det stort sett er Oslo som legger ut nye sykehjem for konkurranse. Markedet er umåtelig tregt.

Det er nå flere kommuner som satser på fritt brukervalg innen hjemmetjenester, men her er både kundegrunnlag og prisnivå lavt. Flere bedrifter sliter derfor med å få god lønnsomhet på dette området. Vi opplever tidvis at det er en utfordring å rekruttere medarbeidere. Spesielt i Oslo-området er dette krevende. Vi er mange som sloss om arbeidskraften, spesielt sykepleiere. Lønnsnivået vårt blir for høyt i forhold til inntektene våre. Det er en utfordring å skape lønnsomme bedrifter.

Vi sysselsetter mange fremmedspråklige og dette setter store krav til oss vedrørende språk og kultur. På en av våre institusjoner har vi ca. 40 ulike nasjonaliteter. De skal ikke bare lære seg den norske kulturen, men de skal også lære, forstå og samarbeide med "alle" kulturer.

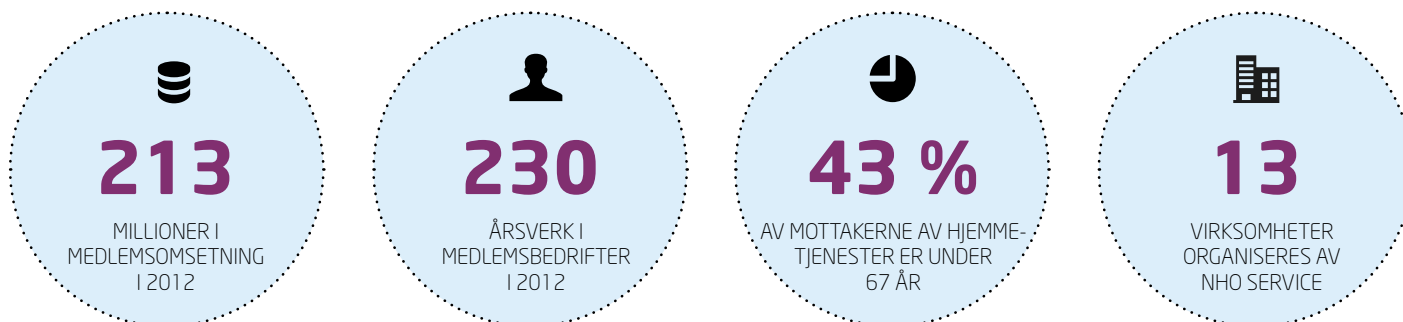
Vår bransje gjør en formidabel integreringsjobb, og med alle de krav vi har på oss til å yte en kvalitativ god helse og omsorgstjeneste er dette en stor jobb. Det er også spennende og meget givende arbeid.

Nå venter vi spent på om en ny regjering vil gjøre det lettere for kommunene å konkurranseutsette omsorgstjenester.

HJEMMEBASERT OMSORG

NØKKELTALL OM HJEMMEBASERT OMSORG

Omsorgstjenester som leveres til innbyggere i kommunene som ikke bor i institusjon/ på sykehjem regnes som de hjemmebaserte tjenestene. Dette omfatter også tjenester til de som bor i omsorgsbolig. Hjemmetjenestene består av hjemmesykepleie, praktisk bistand og personlig brukerstyrt assistent. I kommunene leveres pleie- og omsorgstjenester til innbyggere i alle aldre.

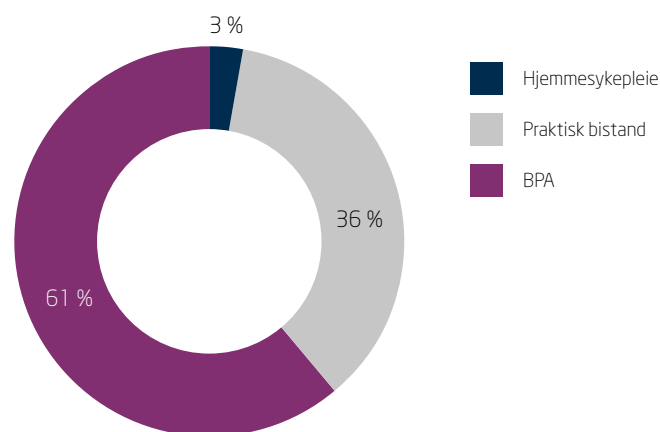
Nøkkeltall

- I 2012 var det 178 600 mottakere av hjemmetjenester, flere av mottakerne fikk flere tjenester (f.eks både hjemmesykepleie og praktisk bistand). 42 100 fikk bare praktisk bistand (-2,8 %), 73 300 fikk bare hjemmesykepleie (+4,5 %) og 63 200 fikk både hjemmesykepleie og praktisk bistand (-0,5 %) (SSB 2013).
- Kommunene brukte i fjor 40,4 mrd. kr på hjemmetjenester samlet (SSB 07790).

De mange mottakerne av hjemmetjenester er en indikasjon på at befolkningen lever lengre og med bedre helse. Samtidig etterspørres det i stadig større grad tjenester som forlenger friheten ved og muligheten til å bo i egen bolig. Det er positivt, samtidig som forventningene til kvalitet vil være betydelig høyere i fremtiden.

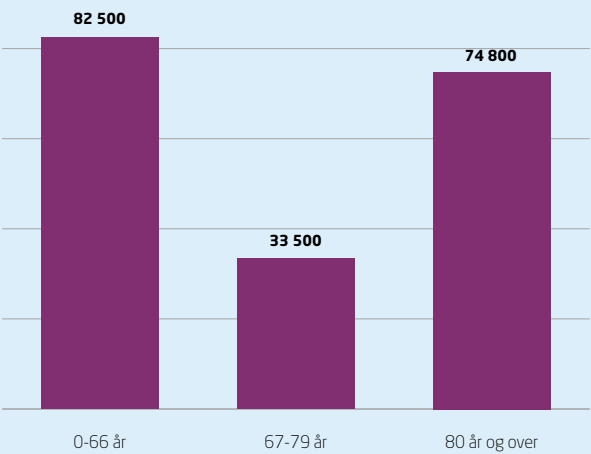
Det offentlige markedet for hjemmetjenester er fremdeles umodent gitt begrenset erfaring i mange kommuner med offentlig-privat samarbeid. Like fullt er dette en bransje med betydelig potensiale. NHO Service har derfor forventninger til at det fra myndighetenes side i 2014 prioriteres å innføre en valgfrihetsreform i denne sektoren. Vi bistår både bransjen og kommunene i å utrede og utvikle organis-

Konkurransen utsatt hjemmebasert omsorg (fordeling på ulike tjenester)

Figur 19.1: Fordelingen av de ulike tjenestene (i andel av omsetning) av det som er i privat og ideell regi (ikke utført i kommunal egenregi) i 2012.

Fordeling av mottakere av hjemmetjenester etter alder (antall mottakere) på landsbasis

Figur 19.2: Det er ikke riktig at mottakere av hjemmetjenester kun er eldre. Fordeling av mottakere av hjemmetjenester etter alder (antall mottakere) på landsbasis, hentet fra SSB.

ringen av de vanlige tre typer tjenester: 1) Praktisk bistand (hjelp til bl.a. renhold, innkjøp og andre praktiske gjøremål), 2) Hjemmesykepleie, og 3) BPA (brukerstyrt personlig assistanse).

Innenfor praktisk bistand og hjemmesykepleie gir NHO Service løpende råd til kommuner som vurderer å innføre tjenestekonsepsjon og fritt brukervalg. Vi bruker mye tid på dialog og innspill for å bidra til at prismodellene i de ulike kommunene gir tilstrekkelige og fornuftige rammebetingelser. For at markedet og tjenestekonsepsjonsmodellen skal fungere er det viktig at kommunene utreder grunnlaget for både pris og antall private aktører. Innen BPA har NHO Service ledet komiteen i Standard Norge som har utviklet standardkontrakt for bransjen. BPA-ordningen blir nå rettighetsfestet av den nye Solberg-regjeringen. NHO Service deltar for øvrig i Standard Norges eget fagråd for helsesektoren, sammen med blant annet de regionale helseforetakene og helsedirektoratet.

Private og ideelle aktører utfører hjemmebaserte tjenester for i overkant 1 mrd. kr. Av dette har ULOBA, som organiserer brukerstyrt personlig assistent for sine medlemmer en andel på 650 millioner. Dette tilsvarer 61 % av de konkurranseutsatte hjemmetjenestene.

Hjemmesykepleie	30 279 000
Praktisk bistand	373 179 000
BPA (Uloba)	645 784 000
Totalt	1 049 242 000

Tabell 19.1: Fordelingen av de ulike tjenestene (i kroner) av det som er drevet av private og ideelle (ikke utført i kommunal egenregi) i 2012.

Vi ser at ULOBA driver en stor andel av den hjemmebaserte omsorgen som ikke utføres i kommunal egenregi, regnet etter omsetning. Dette er fordi BPA-tjenester er svært ressurskrevende pr. bruker (i snitt ligger kostnadene pr. bruker på samme nivå som en kommunal sykehjemsplass). Det var i 2012 805 mottakere av BPA i ULOBA.

FOKUS PÅ BEREGNING AV RIKTIGE OG SAMMENLIGNBARE KOSTNADER FOR DE ULIKE HJEMMETJENESTENE

Fordi mottakerne i kommunene har ulikt bistandsbehov er ikke enhetskostnadene pr. mottaker direkte sammenlignbare. Mange ressurskrevende brukere gir også høye kostnader og mange vedtakstimer i uken. Kommuner med lav dekningsgrad på institusjon har dessuten høyere utgifter og flere vedtakstimer i hjemmetjenesten enn kommuner med høyere dekningsgrad. Derfor anbefaler vi at man bruker kostnader pr. utførte time for den enkelte deltjeneste.

Sammen med KS og Virke har NHO laget en veileder for beregning av enhetskostnader i pleie og omsorgstjenestene, som sammen med to enkle excelmodeller hjelper kommunen finne frem til reell, sammenlignbar kostnad pr. leverte time for de ulike tjenestene. Verktøyet har tittelen «Beregning av enhetskostnader i pleie og omsorgstjenester» og ble ferdigstilt sommeren 2013. Det er tilgjengelig for nedlastning fra våre websider: <http://tinyurl.com/ndctkfx>

BEDRIFTSEKSEMPEL

Geir Arne Nordfjord

GEIR ARNE NORDFJORD

DAGLIG LEDER, OSLO HELSE OG OMSORG AS

Oslo Helse og Omsorg AS (OHO) er først og fremst Oslo-basert, men vi kan også si litt om resten av landet.

Vi har opplevd et voksende marked for hjemmetjenester i Oslo. Innen praktisk bistand (hjemmehjelp) er antallet brukere i hovedstaden relativt konstant, men andelen av total brukermasse øker svakt. Etter at markedet åpnet seg for private aktører i 2007 fulgte en sterk vekstfase som i de senere år har flatet ut. Flere nye aktører er kommet til.

Innen hjemmesykepleie, som ble åpnet 01.04.2011, er bildet annerledes. Dette er et «ungt» marked, og utviklingen fra kommunal til privat ligger i hovedsak foran oss. Markedet i Norge er totalt 8 000 brukere og ca 1,2 mrd NOK. Det knyttet seg derfor store forventninger til dette.

Innenfor området BPA (Brukerstyrt personlig assistent) er det for vår bedrift et stort potensiale. Vi er i startgropen, og vil bruke 2014 som et satsningsår for å øke omsetning.

Kommunevalget for 2 år ga liten endring av rammene for vår bransje. Det er «noen» kommuner som kommer med anbud/konsesjon innenfor hjemmetjenester og fritt brukervalg, men de som kommer, har ofte et pristilbud som ikke er drivverdig, og som ikke representerer konkurranse under ellers like vilkår.

Noe av de utfordringene vi står ovenfor er følgende:

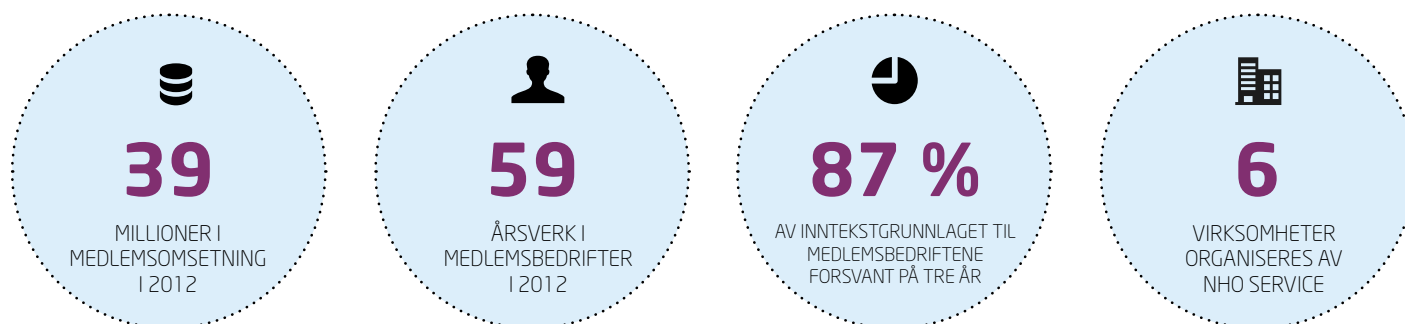
- At kommuner som vurderer å gjennomføre fritt brukervalg får tilført kompetanse både for å gjennomføre en god prosess, men også å regne riktig på selvkost.
- At bedrifter som starter opp i et område sikres en tilstrekkelig kritisk masse som kan forsvare investeringer og kostnader (null punkt).
- At det legges opp mer fleksible løsninger fra bl.a. UDI sin side på rekruttering av arbeidskraft spesielt utenfor EU.
- At skjemavelde fra NAV reduseres.
- Miljø og forurensning er også en utfordring. Vi som bedrift skulle gjerne tatt i bruk el biler for å være mer trafikkvennlig. Men en bilpark som kjører ca 80 000 km hver eneste mnd, blir dette en betydelig forurensningskilde.

20

AMBULANSE

NØKKELTALL OM AMBULANSE

Nøkkeltall

- 2009: Våre 40 medlemsbedrifter utfører ambulansetjenester på vegne av Helseregioner og Helseforetak, først og fremst for Helse Midt Norge, Helse Innlandet og Helse Sørøst. Medlemmene hadde til sammen en omsetning på 290,5 millioner kroner, som tilsvarer 45 % av kostnadene for kjøpte ambulansetjenester, og 9,9 % av helseregionenes totale ambulanserkostnader. Videre sysselsetter våre medlemsbedrifter 527 ansatte og disponerer 92 biler rundt om i landet.
- 2012: Våre 6 gjenværende medlemmer innen ambulansedrift er alle lokalisert i Telemarks-regionen. Til sammen hadde de en omsetning på 13 % av medlemsomsetningen fra 2009, tilsvarende 39 millioner kroner. 59 årsverk var sysselsatt i våre medlemsbedrifter.

NEGATIV UTVIKLING

Ambulansedriften har i hovedsak vært drevet av private og ideelle virksomheter i 100 år. Vinje i Trondheim har erfaring siden 1919 og Røde Kors er blant de andre aktørene som har vært involvert. Det er godt dokumentert at disse har levert gode tjenester. Det ble brukt som et argument for tilbakeføringen av tjenestene i Helse Midt Norge at ambulansetjenesten i enda større grad skulle bli sykehusenes forlengede arm. Det er og blir en feilkobling å tro at det blir bedre helsetjenester bare virksomheten eies og drives av det offentlige. Det var mange som advarte mot at Helse Midt-Norge overtok ambulansetjenesten. Leger ved St Olavs Hospital påpekte at det ville bli dyrt og at det kunne gå ut over pasientene. NHO Service mente det var påkrevd med en konsekvensutredning før man besluttet tilbakeføring av tjenesten til egenregi.

Også et mindretall i styret i Helse Midt-Norge ville ha mer informasjon før man gjorde et slikt vedtak. Men flertallet tvang gjennom en overtagelse allerede fra 1. januar 2013. Når over 700 ansatte skal bytte arbeidsgiver, mer enn 100 ambulanser kjøpes og en rekke ambulansestasjoner etableres sier det seg selv at det er en krevende operasjon som fort kan gå galt.

KUNNE FINANSIERT NYTT SYKEHUS

Det var i mai 2011 at styret i Helse Midt-Norge med 8 mot 5 stemmer besluttet å insource ambulansetjenesten fra privat anbudsdrift til å drive den i egen, offentlig regi. Den gangen ble 60 stasjoner og 83 biler drevet av private på anbud, mens 5 stasjoner og 11 biler ble drevet av helseforetakene i Møre og Romsdal. Resultatet av det ideologiske valget var en sjokkregning på 126 millioner kroner, som var summen Helse Midt Norge oversteget budsjett med. Pengene må hentes fra samme pott som pasientbehandlinger.

NHO Service advarte i forkant at det ville koste minimum 125 millioner kroner dersom Helse Midt-Norge overtok ambulansedriften fra private drivere - et regnestykke som viste seg å være meget presist på tross av at styret i Helse Midt-Norge den gang karakteriserte det som «overdimensjonert». Merkostnaden hadde vært nok til å finansiere store deler av et nytt sykehus i Møre og Romsdal med 2,6 milliarder hvis vi tar med avskrivning og kapitalkostnader.

21

PRIVATE SYKEHUS

NØKKELTALL OM PRIVATE SYKEHUS

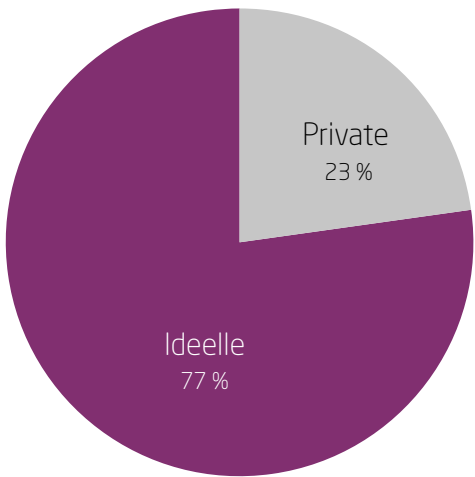
Private sykehus supplerer det offentlige tilbudet og kan hjelpe å ta unna køer.

Nøkkeltall

- Landets alminnelige somatiske sykehus og somatiske spesial-sykehus hadde en samlet omsetning på 112,7 mrd. kr i 2012 (Proff Forvalt 2013). Dette tilsvarer kostnader på om lag 21 700 kroner pr. innbygger, og representerer en realvekst på 6,6 % fra 2008 til 2012. (Helsedirektoratet, Samdata 2013).
- Fra 2004 til 2012 økte kostnadene pr. innbygger til spesialisthelsetjeneste med 3,9 %. Fra 2011 til 2012 ble kostnadene pr. innbygger redusert med 0,2 %, men tre av fire regioner hadde økte kostnader pr. innbygger til spesialisthelsetjeneste. (Helsedirektoratet, Samdata 2013).
- De private og ideelle sykehusene hadde en samlet omsetning på 6,5 mrd. kr, tilsvarende 6 % av de totale kostnadene til sykehusdrift i Norge (Proff Forvalt 2013).
- Bransjen er nyoppstartet i NHO Service, og vi har foreløpig kun ett medlem. Vårt medlem omsatte for 28 millioner kroner, tilsvarende en andel på 2 % av de private aktørenes totale omsetning. Vårt medlem hadde 10 årsverk ved årsslutt 2012.

Av sykehusene som ikke ble driftet i offentlig egenregi utgjorde ideelle helt klart den største andelen (77 %) av omsetningen, med 5 mrd. De private aktørene hadde en samlet omsetning i 2012 på 1,5 mrd. kr. De tre største ideelle aktørene er Lovisenberg diakonale sykehus, Diakonhjemmet sykehus og Haraldsplass diakonale sykehus, som sammen har en omsetning på 3,7 mrd. kr (tilsvarende 57 %

Sykehusdrift uten offentlig egenregi 2012 (fordeling av omsetning)

Figur 21.1: Fordeling av sykehusdrift uten offentlig egenregi i 2012, etter omsetning splittet på ideelle og private aktører (Proff Forvalt 2013).

av den private og ideelle sykehusdriften i 2012). De tre største innen annen privat sykehusdrift er Aleris, Volvat og Teres som samlet har en omsetning på 1,3 mrd. kr (tilsvarende 20 % av den totale private og ideelle sykehusdriften i 2012).

Helseforetakene kjøpte pasientbehandling for 4,9 mrd. kroner fra ideelle og private tilbydere innen helse i 2012. Dette fordelte seg på private og ideelle sykehus, rehabiliteringsinstitusjoner, rusinstitusjoner, private røntgen- og laboratorieinstitutter og avtalespesialister. Fra 2008 til 2012 var det en realnedgang i helseforetakenes kjøp fra private og ideelle aktører på fire prosent. Helseforetakene kjøpte dermed for 200 mill. kroner mindre av virksomheten hos de private og ideelle tilbyderne i 2012 enn i 2008. De private institusjonenes inntekter fra selvbetalende pasienter og andre betalingsrelaterte inntekter har økt. Det var kjøp fra private sykehus og private laboratorie- og røntgeninstitutter som gikk mest ned, og disse kjøpene ble redusert med henholdsvis 13 og 14 prosent.

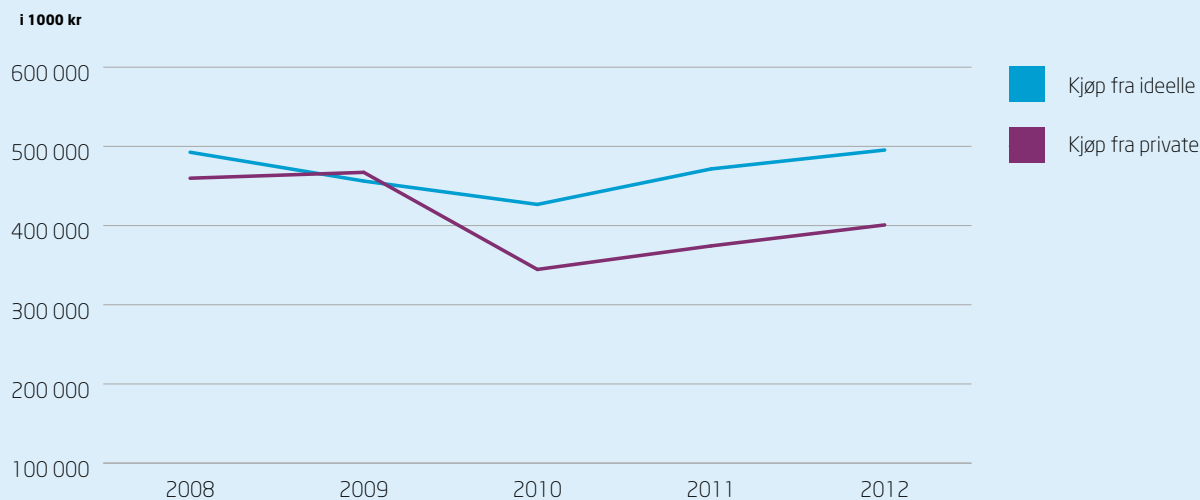
I 2012 kjøpte Helseforetakene pasientbehandling for 495 millioner fra ideelle sykehus og 400 millioner kroner fra private sykehus.

Helseforetakene kjøpte pasientbehandling for 4,9 mrd. kr fra ideelle og private tilbydere innen helse i 2012

Offentlig finansierte behandlinger på private og ideelle sykehus

Figur 21.2: Helseforetakenes kjøp hos private og ideelle aktører målt i 1000 kr, justert for prisvekst, 2012=100. (Helsedirektoratet, Samdata 2013).

Fra 2011 til 2012 økte bruken av offentlig finansierte behandlinger på private sykehus noe. Økningen gjelder både dagbehandlinger og behandlinger som krever overnatting. De private sykehusenes andel av dagbehandlinger økte fra 5,4 % i 2011 til 6,0 % i 2012. Dette er mye grunnet økt bruk av private sykehus i Helse Midt Norge.

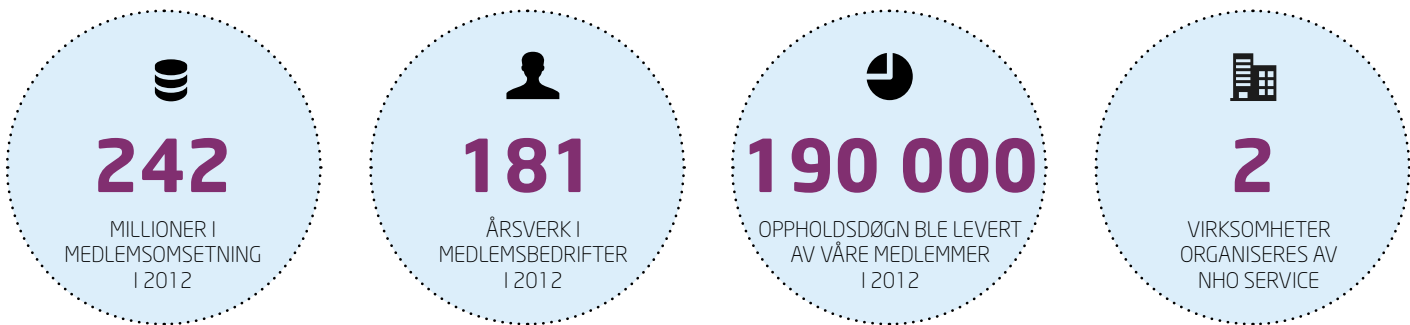
I tillegg til kjøpet fra Helseforetakene deles finansieringskildene til private helsetilbydere inn i fire øvrige grupper; refusjoner fra HELFO, salgsinntekter, selvfinansierende pasienter og helseforsikring. For 2012 kom også en liten andel av inntektene (3,7 mill. for de kommersielle sykehusene) fra ordningen Raskere Tilbake. Samdata viser dessverre ikke hvordan omsetningsgrunnlaget til private sykehus fordeler seg utover den andelen helseforetakene kjøper. (Helsedirektoratet, Samdata 2013).

KILDER:
Samdata. 2013. Spesialisthelsetjenesten 2012. Helsedirektoratet.
Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/ouufbpt>

PASIENTHOTELL OG SYKEHOTELL

NØKKELTALL OM PASIENTHOTELL OG SYKEHOTELL

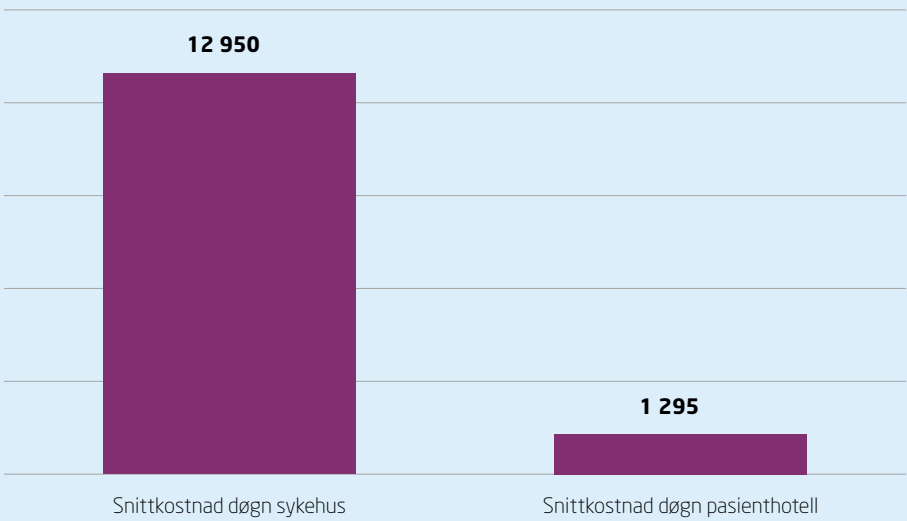
Pasienthotellene tilbyr overnatting og bespisning for sykehusets gjester og deres pårørende. De er godkjent som sykehus i henhold til spesialisthelsetjenesteloven og kan benyttes som et alternativ til innleggelse i ordinær sengepost. For de pasientene som er innskrevet ved sykehuset under oppholdet i pasienthotellet er dette å anse som en del av pasientens sykehusopphold. Pasienten har derfor lik rett til tilsyn og behandling om dette skulle vise seg nødvendig, som pasientene inne på sykehuset. På samme måte gjelder regelverket for sykehus også for oppholdet ved pasienthotellet, bla. a journalføring. Pasienthotellene tilbyr også overnatting for personer som er til dagbehandling eller poliklinisk behandling

Sykehotellene er et tilbud til pasienter som er til dagbehandling eller poliklinisk behandling og som på grunn av lang reisevei ikke kan reise frem og tilbake mellom behandlingene. Et sykehotell kan ikke benyttes som et alternativ til innleggelse i vanlig sengepost. Her tilbys ikke medisinsk behandling eller helsepersonell. Driften skiller seg likevel fra ordinære hoteller ved tett fysisk og organisatorisk tilknytning til sykehusene, og det at størstedelen av belegget er pasienter og pårørende (OUS 2013).

Nøkkeltall:

- NHO Service har to medlemsbedrifter som driver 7 pasienthotell/ sykehotell.
- Disse omsatte til sammen for 242 millioner kroner i 2012.
- Våre medlemmer leverte i underkant av 190 000 oppholdsdøgn i 2012.

Snittkostnad pr. døgn i sykehus og pasienthotell

Figur 22.1: Snittkostnad pr døgn i sykehus og pasienthotell

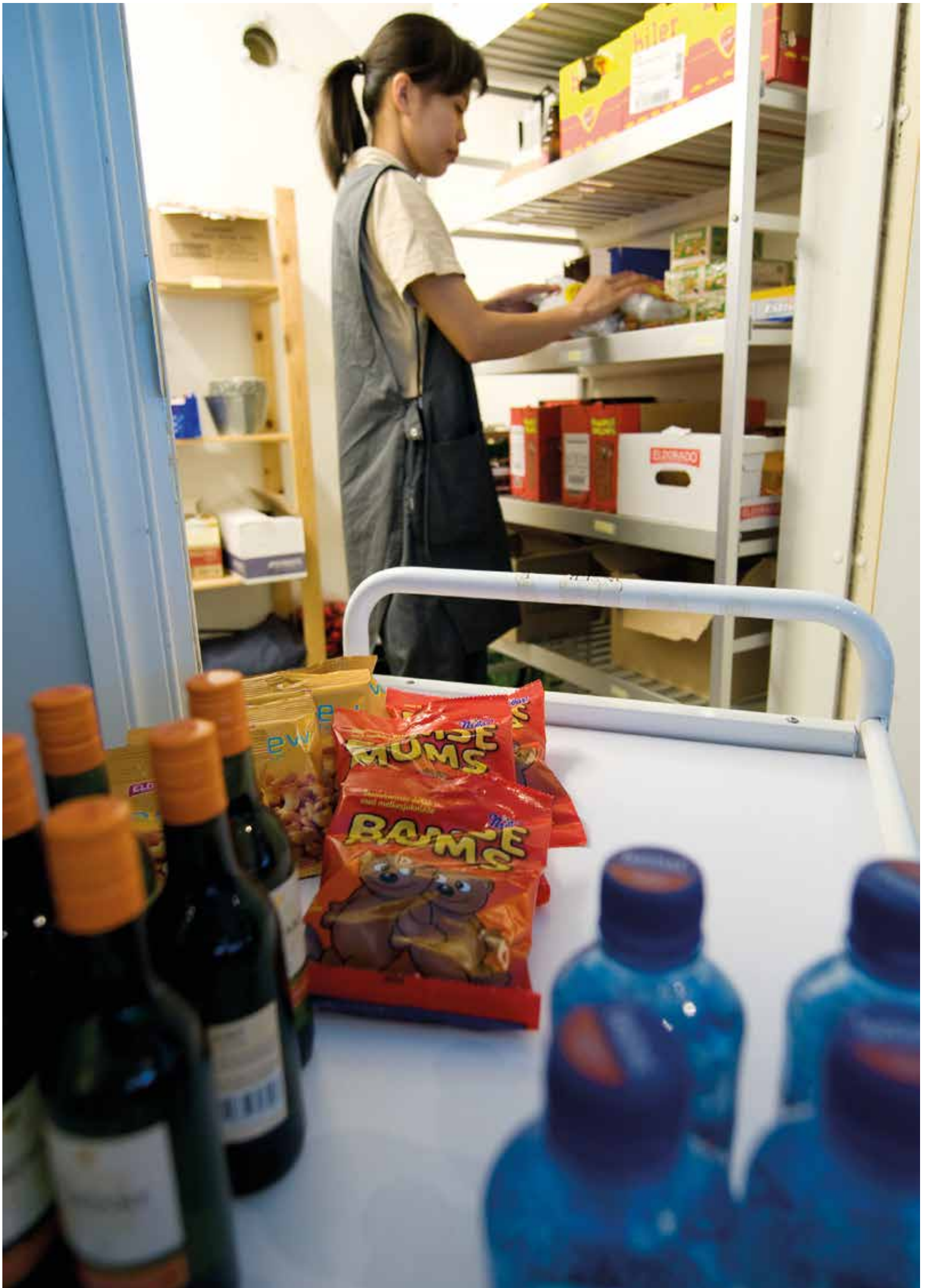
De største pasienthotellene driftes i dag av private bedrifter. Ofte er de pasient- og sykehotellene som driftes i egenregi mindre i omfang. Norges største pasienthotell planlegges i Tromsø. Hotellet er planlagt med 206 rom i umiddelbar nærhet av universitetssykehuset. Byggestart var mai 2013, planen er at pasienthotellet skal stå klart i februar 2015 (NRK 03.05.2013). Det er besluttet at de første driftsårene av pasienthotellet skal være i egenregi.

Snittkostnadene for liggedøgn på sykehus i Norge var i 2012 på 12 950 kroner (Samdata 2013). Et liggedøgn på pasienthotell koster om lag 10 % av dette. Mer interessant er det likevel å se på kostnadene pr. døgn i pasienthotellene sammenlignet med kostnadene per døgn for de ikke-akutte sengene på sykehusene. Det er jo her pasienthotellene kan gi sykehusene økt fleksibilitet og frigi ressurser til sykehusets nøkkeltjenester. Erfaringer fra Sverige og Finland viser at et liggedøgn på pasienthotellene koster 1/3 av ikke-akutte senger på sykehusene med ordinær bemanning. Ulik praksis med belastning av internhusleie vil påvirke størrelsen på effektiviseringsgevinsten.

KILDER:
NRK. (03.05.2013) UNN planlegger hotell til 220 millioner. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/q8475a8>

Samdata .2013. Spesialisthelsetjenesten 2012. Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/ouufbpt>

OUS. 2013. Hotell. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/pfkgtv5>

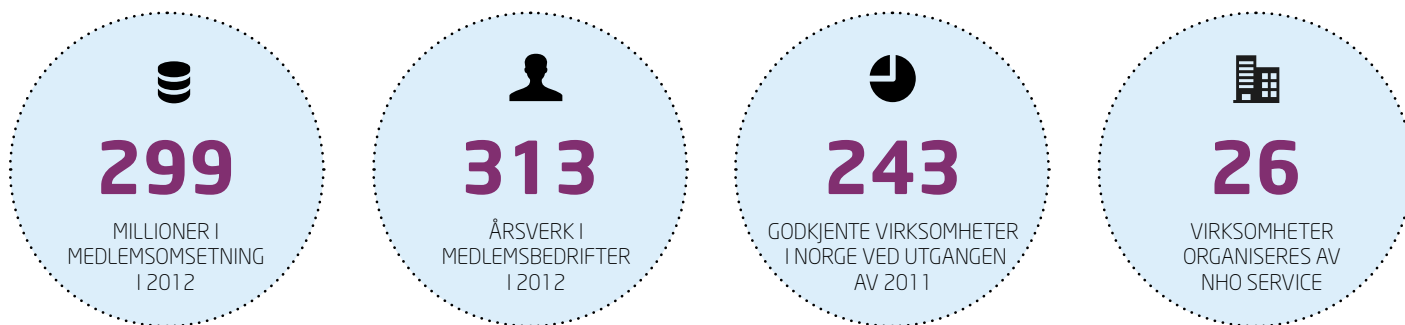

23

BEDRIFTSHELSETJENESTE

NØKKELTALL OM BEDRIFTSHELSETJENESTE

Bedriftshelsetjenestene (BHT) arbeider daglig for å bistå virksomhetene med å sikre et godt og forsvarlig arbeidsmiljø. BHT i Norge spiller en vesentlig rolle i arbeidslivet gjennom lovpålagt tilstedeværelse i mange bransjer, og er en viktig nøytral part i arbeidslivet. BHT følger opp og bistår ansatte, ledere og bedrifter ut fra et faglig ståsted for å sikre godt og forsvarlig arbeidsmiljø.

Bedriftshelsetjeneste har tradisjonelt overvåket helse og arbeidsmiljø innen industrien. Et økende antall arbeidstakere jobber nå innen helse, velferd og andre serviceyrker. Endrede produksjonsmønstre og demografiutvikling viser også en fremtidig økning i behovet for arbeidskraft i disse bransjene. NHO Service og BHT-bransjen ser bl.a. at det er et betydelig behov for å redusere sykefraværet i flere av servicebransjene. Samtidig viser SSB-tall at private bedrifter kommer godt ut på fraværstatistikk sammenlignet med offentlig sektor. Bedriftshelsetjenestene har kunder i begge sektorer. De er derfor en sentral partner for arbeidslivets parter i å bidra til økt nærvær i arbeidslivet.

Bransjens tjenester er omfattende, og inkluderer følgende:

- Bistå med planlegging og gjennomføring av endringer i arbeid og arbeidsmiljø
- Bistå ved utarbeidelse av retningslinjer for arbeidsprosesser
- Bistå med kartlegging av arbeidsmiljøet, foreta undersøkelser og vurdere risiko
- Foreslå samt arbeide for tiltak som kan forebygge helseskader
- Bistå med å overvåke og følge opp arbeidstakernes helse i forhold til arbeidssituasjonen

- Bistå ved tilrettelegging av arbeidet for den enkelte, og delta i dialogmøter
- Bistå med informasjon og opplæring innenfor helse, miljø og sikkerhet (HMS)
- Bistå ved henvendelser fra arbeidstaker, verneombud og arbeidsmiljøutvalg (Ose et.al 2012).

Sykefravær og oppfølging av sykemeldte er ikke nevnt spesifikt som en av bransjens tjenester. Likevel er det klart at alle områdene nevnt ovenfor vil kunne relateres til virksomhetens innsats for å forebygge og redusere sykefraværet. BHT har kun en rådgivende funksjon opp mot virksomhetene og det er ikke meningen at BHT skal ta over pliktene og kravene som rettes mot arbeidsgiverne i arbeidsmiljø-arbeidet. Det er virksomhetens ledelse som er ansvarlig for arbeidsmiljø og bedriftens HMS-tilstand. BHT sin rolle er å opptre som en uavhengig rådgiver som bidrar med sin ekspertise for å skape gode arbeidsforhold i virksomheten. Det er heller ikke slik at å tilknytte seg en BHT er en garanti for godt arbeidsmiljø. Bedriften som kjøper tjenestene må være bevisst sin bestillerfunksjon og være tydelige på hva de forventer av sin BHT (Ibid 2012).

Nøkkeltall

- 1 487 300 ansatte arbeider i virksomheter med BHT-plikt (Kilde: Arbeidstilsynet 2012).
- Totalt er det om lag 2,5 mill. ansatte i Norge, fordelt på kommune, fylke, stat og privat næring.
- NHO Service sine 26 medlemsbedrifter innen BHT omsetter til sammen for 299 millioner kroner (+12 millioner kr fra 2011)
- Medlemsbedriftene har 276 årsverk.
- Per 5.12.2011 viste Arbeidstilsynets BHT register at det var i overkant 400 bedriftshelsetjenester i Norge, disse sysselsatte til sammen i overkant av 2000 årsverk (Ose et.al 2012).

Innen BHT er det vanlig å skille mellom egenordninger (kalt intern bedriftshelsetjeneste) og fellesordninger (kalt ekstern bedriftshelsetjeneste). Egenordningene dekker stort sett kun en virksomhet, fellesordningene dekker ofte flere virksomheter. Flere av fellesordningene eies av virksomhetene og driftes ut fra et non-profit perspektiv. Halve markedet dekkes imidlertid av private bedrifter. Disse er gjerne organisert som aksjeselskaper, eller er eid av industrielle investorer.

70 % av virksomhetene i privat sektor kjøper BHT fra private leverandører. 54 % kjøper BHT fra en privat leverandør, imens 15 % har en felles BHT-ordning med andre virksomheter der BHT kjøpes fra en privat leverandør. Om lag 18 % av virksomhetene har BHT i egen regi, enten alene eller i felleskap med andre virksomheter. Omfanget av private tjenester illustrerer noe av veksten i BHT-markedet de seneste årene (Ibid 2012).

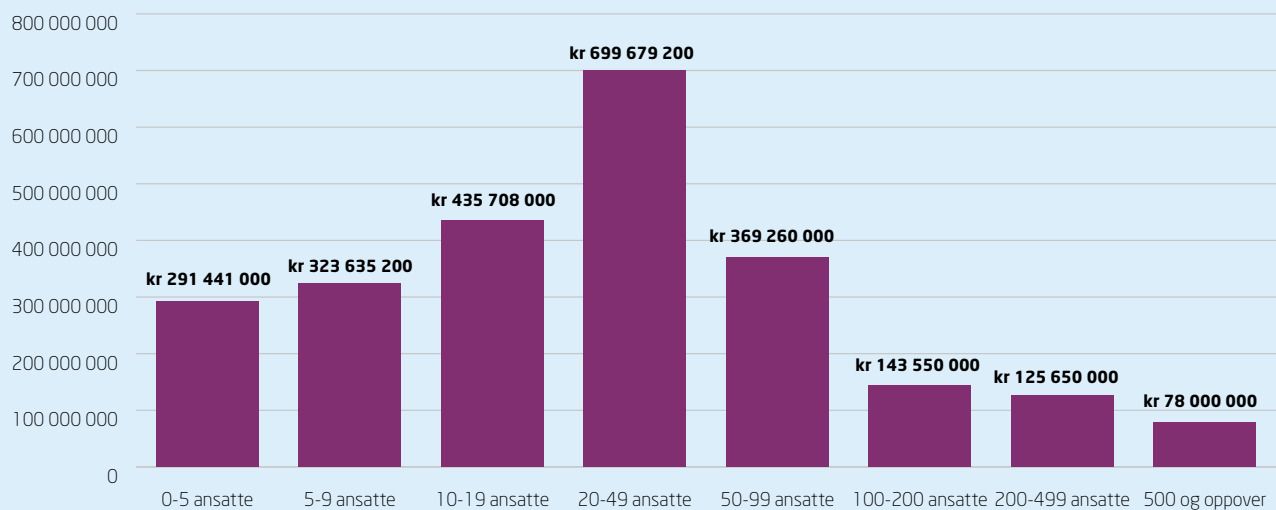
FORUTSETNINGER FOR BEREGNING AV POTENSIELT TOTALMARKED

- Bedrifter med 1-49 ansatte bruker i snitt 1.2 time pr. ansatt/år BHT.
- Bedrifter med 50-99 ansatte bruker i snitt 1 time pr. ansatt/år BHT
- Bedrifter med mer enn 100 ansatte bruker i snitt 0.5 time pr. ansatt/år BHT
- Markedsverdi 1 time BHT – 1000 kr. (Kilde : Estimert, basert på medlemsinfo).

Legger vi disse forutsetningene til grunn vil vi se at det er et potensielt marked for BHT-tjenester på 2,5 milliarder. Dagens marked har store utviklingsmuligheter.

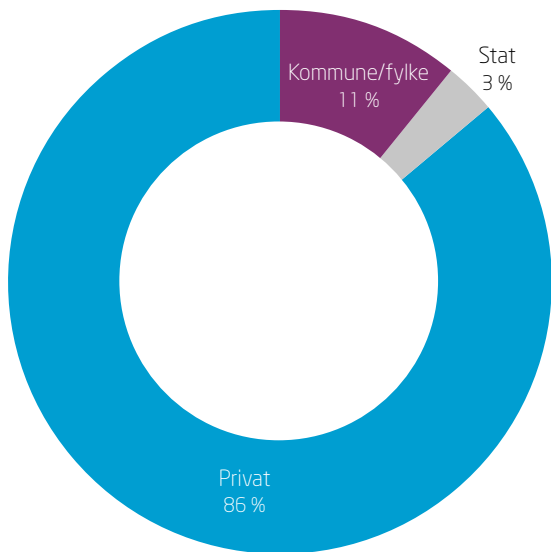
Størstedelen av markedet befinner seg i privat sektor, men da kommunale kontrakter ofte har et høyt antall ansatte er de attraktive som kunder.

Fordeling av potensielt totalmarked etter bedriftsstørrelser

Figur 23.1: Fordeling av potensielt totalmarked (2,5 mrd.kr) – etter bedriftsstørrelser (Prognosesenteret 2011).

Fordeling av potensielt totalmarked privat og offentlig sektor

Figur 23.2: Fordeling av det potensielle totalmarkedet på privat og offentlig sektor.

GEOGRAFISK SEGMENTERING AV DET POTENSIELLE MARKEDET

- Oslo og Akershus, verdi: 625 millioner kroner.
- Vestfold, Telemark, Øst- og Vest Agder, 325 millioner kroner.
- Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordene, 625 millioner kroner.
- Nordland, Troms og Finnmark, 230 millioner kroner.

BRANSJENS ANSATTE

Bedriftshelsetjenesten var opprinnelig en bedriftslegeordning. Etter hvert som ordningen utviklet seg til dagens BHT økte også behovet for forskjellige profesjoner. I dag består bransjens ansatte av leger (arbeidsmedisinere), sykepleiere, fysioterapeuter og teknisk personell (ingeniører og yrkeshygienikere). Dette er nødvendig fordi HMS-arbeidet i bedrifter består av langt mer enn det rent medisinske. Tverrfaglige team er rustet til å bistå med riktig kompetanse i forebyggende arbeid rundt om i landets bedrifter. Akkurat som annet helsepersonell er helsepersonellet i BHT underlagt taushetsplikt og Helsepersonell-lovgivningen.

NHOs medlemsorganisasjoner sysselsatte ved årsslutt 2012 313 årsverk. Samlet utgjør alle landets bedriftshelsetjenester i overkant av 2000 årsverk.

FOKUS PÅ KVALITET OG RESULTATER

Mer og bedre bedriftshelsetjeneste ble innført fra januar 2010. Åtte nye bransjer fikk BHT plikt og doblet dermed antallet ansatte som ble omfattet av ordningen. Kommunene har i løpet av de siste par årene fått mange nye arbeidstakere med BHT-plikt. Det er imidlertid bekymringsfullt at flere større kommuner har valgt å legge seg på et kostnadsnivå rundt en tidel av det gjennomsnittsprisen på BHT i Norge tilsier.

Arbeidsmiljøsenteret oppga at flere kommuner så for seg å bruke under 200 kroner pr. ansatt pr. år på BHT. Til sammenligning bruker gjennomsnittsbedriften mellom 1 000 og 2 000 kroner pr. ansatt pr. år.

Bransjeforskriften sier noe om tjenestene som skal inngå, men ikke noe om volumet på tjenestene. At virksomhetene følger opp med riktig bruk av BHT er et fokusområde for Arbeidstilsynet, og de har varslet forsterket tilsyn på virksomhetenes bruk av BHT de neste årene. Dersom det innarbeides en light-versjon av BHT, en slags lavpris-BHT i kommunesektoren kan mange av de positive effektene av BHT helt utebli. Dette er problemstillinger bransjen i NHO Service er meget opptatt av. Tilknytting til BHT må ikke bli en ren formalitet med liten nytteverdi. Her ligger det noen utfordringer for Arbeidstilsynet (Arbeidsmiljøsenteret 2010).

NHO Service arbeider aktivt med å samle bransjen i et større nettverk, og etablere den viktigste årlige møteplassen for bransjen. Vårt mål og visjon er at bransjen går fra lovpålagt tilstedeværelse til å bli elsket – og anerkjent for deres resultater hos kundebedrifter og kommuner. Derfor ønsker vi også økt fokus på resultatene av arbeidet i bedriftshelsetjenesten. Det er viktig å dokumentere og kommunisere de resultater som bransjen faktisk oppnår. Dette var det blant annet stor enighet og konsensus om på landskonferansen for BHT-personell i Bergen 18.-20. september 2013.

Vi har begynt et kartleggingsarbeid av kommunene, for å se om det er noen sammenheng mellom ressursbruken på BHT i kommunene pr/ansatt og utviklingen i sykefraværet deres. Vi ønsker å sammenligne kommuner med så likt utgangspunkt som mulig, i ft. Kommunestørrelse og økonomi. Her er det naturlig også å se på andre forhold som påvirker sykefraværet i kommunene, f.eks nærings-sammensetning og smitteeffekt, samt andre tiltak som IA.

Vi ønsker også tilsvarende tall for private bedrifter (sortert etter NACE og bransjestørrelse).

KILDER:

Prognosesenteret 2013. Pivot for NHO Service.

Arbeidsmiljøsenteret. 2010. Lavpris kan uthule BHT plikten. Tilgjengelig fra URL: <http://tinyurl.com/ooqxufd>

Trond L. Halvorsen i Hemis.

TROND L. HALVORSEN

ADM. DIR., HEMIS

Markedet for bedriftshelsetjenester har de siste årene vært svakt voksende. Vår bedrift har hatt glede av å vokse i takt med denne utviklingen.

Fra 2010 ble flere bransjer pålagt å knytte til seg bedriftshelsetjeneste. Dette har bidratt til et økt markedspotensiale. Samtidig øker konkurransen i markedet, og bedriftshelsetjenestene arbeider over større geografiske områder enn det man gjorde tidligere.

Vi opplever at det har blitt et økt fokus på bedriftshelsetjenester blant bedrifter innen både offentlig og privat sektor, og at bevisstheten rundt bedriftshelsetjenestenes arbeid har økt. Dette vil over tid bidra til å styrke bransjens arbeid. Vi ser at de offentlige kundene dreier fra å ha vært medlemmer i en lokal bedriftshelsetjeneste til å innhente anbud på disse tjenestene i «det åpne markedet». I vår virksomhet ser vi et økt fokus og en stigende oppdragsmengde innenfor områdene organisatorisk og psykososialt arbeidsmiljø, hvor det etterspørres et bredt spekter av tjenester. Videre er også tjenester innenfor livsstilsområdet i ferd med å bli en del av bedriftshelsetjenestens arbeidsområde. Økende fokus får sammenhengen mellom livsstil og arbeidsevne.

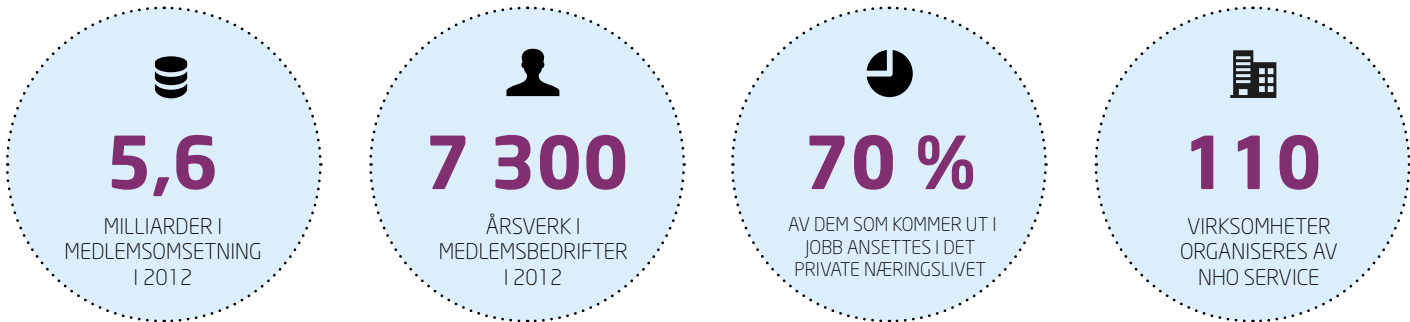
Bransjen står overfor flere utfordringer i tiden fremover. Bransjen har meget stor variasjon i størrelse, organisasjonsform, tjenestetilbud, arbeidsformer og geografisk nedslagsfelt. Dette gjør det utfordrende å uttale seg på vegne av bransjen i media eller på andre arenaer der «bedriftshelsetjenestens stemme» bør høres. I så måte er NHO Service en viktig arena som virker samlende. Organisasjonen bidrar også til å synliggjøre vår bransje på en god måte

Utviklingen fremover vil trolig være preget av økende konkurranse fra mange aktører som ikke er bedriftshelsetjenester. Dette er først og fremst produkter og tjenester relatert til HMS og arbeidsmiljøarbeid. Viktige stikkord her er helseforsikringer, personalsystemer, velværetilbud og andre rådgivnings- og konsulenttjenester for å nevne noe. Dette gjør det ekstra viktig å tydeliggjøre bedriftshelsetjenesten og vår omfattende kompetanse.

ATTFØRINGSBEDRIFTENE

NØKKELTALL OM ATTFØRINGSBEDRIFTENE

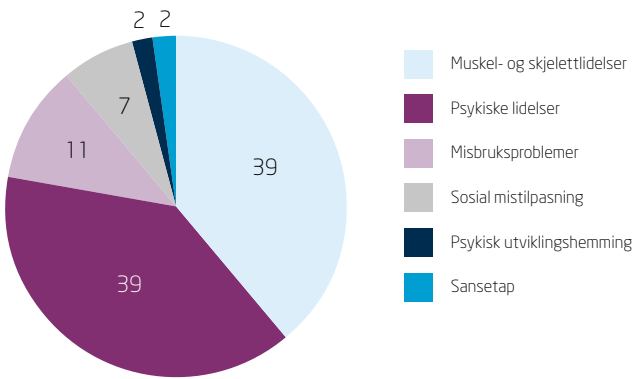

Attføringsbedriftenes primæroppgave er å hjelpe personer med nedsatt arbeidsevne å få jobb i det ordinære arbeidsmarkedet. For personer som står enda lenger fra arbeidslivet, gir attføringsbedriftene et varig tilrettelagt arbeid.

Attføringsbedriftene jobber på vegne av Nav, i tett kontakt med næringslivet, for å løse så mange som mulig tilbake til jobb. I mange tilfeller er attføringsbedriftenes oppgave også å tilføre deltakerne arbeidstrening eller formelle kvalifikasjoner. Attføringsbedriftene er offentlig eller ideelt eide aksjeselskaper med utbytteforbud. Attføringsbedriftene har to inntektskilder: inntekter fra produksjon i bedriftene og gjennomføring av arbeidsrettede tiltak kjøpt av Nav. Inntektene som kommer fra Nav blir stadig viktigere, på bekostning av det tradisjonelle produksjonsfokus. Dette betyr også at det faglige arbeidet rundt attføring er blitt langt viktigere. Samfunnsoppdraget er å hjelpe mennesker med å finne arbeid, til gunst for individ og samfunn.

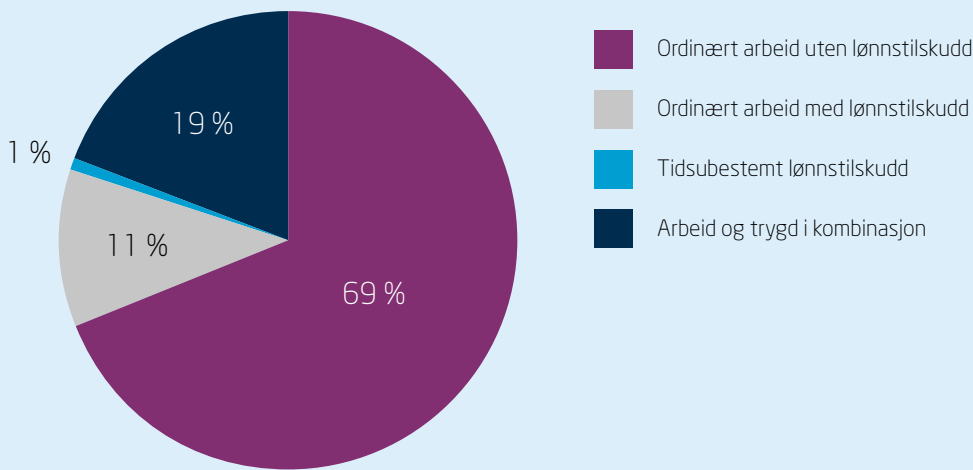
Menneskene attføringsbedriftene er satt til å hjelpe skiller seg fra ordinære ledige ved at de, i Navs terminologi, har redusert evne til å utføre inntektsgivende arbeid eller vesentlig innskrenkede muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass. Ofte, men ikke nødvendigvis kan dette handle om helserelaterte problemer, men også rus, og ulike former for sosial mistilpasning kan spille inn. Nærmere 50 % av dem som deltar på arbeidsrettede tiltak har så store lese-, skrive- eller matematikkvansker at de har store problemer med å få eller beholde ordinært arbeid.

Deltakernes viktigste arbeidshindringer

Figur 24.1: Deltakernes viktigste arbeidshindringer.

Arbeid etter gjennomføring av tiltak i attføringsbedrift

Figur 24.2. Arbeid etter gjennomføring av tiltak i attføringsbedrift

Det er ofte ikke lett å avgjøre hva som er den egentlige årsaken til at en person vurderes av Nav til å ha nedsatt arbeidsevne. Problemene er ofte sammensatte. Attføringsbedriftenes oppgave er å ta utgangspunkt i mulighetene, ikke begrensningene. Attføringsbedriftene tar utgangspunkt i individenes bistandsbehov, arbeidsevne og løfter enkeltindividet nærmere arbeidslivet gjennom kvalifisering, arbeidstrening og ikke minst motivasjon til å tro på egne muligheter. Slik skaffer attføringsbedriftene næringslivet kompetent arbeidskraft. På denne måten gir attføringsbedriftene avgjørende bidrag for å hindre unødvendig uføretrygding og økning i antallet personer som lever på passive ytelser.

Nøkkeltall

- 1. januar 2013 var 110 attføringsbedrifter tilsluttet bransjeforeningen Attføringsbedriftene i NHO Service
- Årlig yter attføringsbedriftene tjenester til nærmere 35 000 personer.
- Attføringsbedriftene hadde en samlet omsetning på 5,6 milliarder kroner.
- I 2012 ble det gjennomført 7 300 årsverk.
- I løpet av de tre første kvartalene av 2013 fikk flere enn 4 000 personer jobb i det ordinære arbeidsliv etter å ha vært hos en attføringsbedrift.
- Rundt 30 000 hadde fått avklaring av arbeidsevne, ulike kurstilbud og arbeidstrening i samme periode.

I løpet av de tre første kvartalene av 2013 fikk flere enn 4 000 personer jobb i det ordinære arbeidsliv etter å ha vært hos en attføringsbedrift. De fleste av dem som får jobb får ordinært arbeid, det vil si arbeid på ordinære betingelser, men det er også en del som får jobb i kombinasjon med lønnstilskudd eller i kombinasjon med trygd.

TETT KONTAKT MED NÆRINGSLIVET

Samarbeidet med næringslivet er avgjørende, både som en mulig arbeidsgiver og som arena for arbeidstrening og kompetansebygging for tiltaksdeltakere. Over 70 % av dem som kommer ut i jobb ansettes i det private næringslivet.

Ferske tall viser at andelen som får arbeidstrening i det private næringslivet er sterkt økende. Ser vi bort fra det kortvarige avklarings tiltaket, der attføringsbedriftene på vegne av Nav avklarer personens arbeidsevne, og tiltaket Varig tilrettelagt arbeid, som retter seg mot personer som har behov for en beskyttet arbeidsplass, får de fleste deler av arbeidstreningen i det ordinære arbeidslivet.

RINGER I VANNET

Ringer i Vannet er en rekrutteringsstrategi i regi av NHO. Målet er å få personer, som av ulike årsaker har falt utenfor arbeidslivet, inn i ordinære jobber. Prosjektet er innrettet på næringslivets premisser. Gjennom Ringer i Vannet skal næringslivet trygt kunne rekruttere kompetent arbeidskraft fra attføringsbedriftene. Gjennom kartlegging utført av en attføringsbedrift vil NHOs medlemmer få nye arbeidstakere som er egnet for deres virksomhet. Profesjonell utvelgelse og prekvalifisering av kandidater vil gi raskere produktivitet. NHOs medlemsbedrifter kan bli kjent med kandidatene i

en praksisperiode. I denne praksisperioden har medlemsbedriftene ikke arbeidsgiveransvar for kandidaten, og praksisforholdet kan når som helst avsluttes. Kandidaten vil i de fleste tilfelle være på Arbeidsavklaringspenger fra Nav og bedriften vil ikke ha lønnsutgifter i praksisperioden.

MARKEDSUTVIKLING

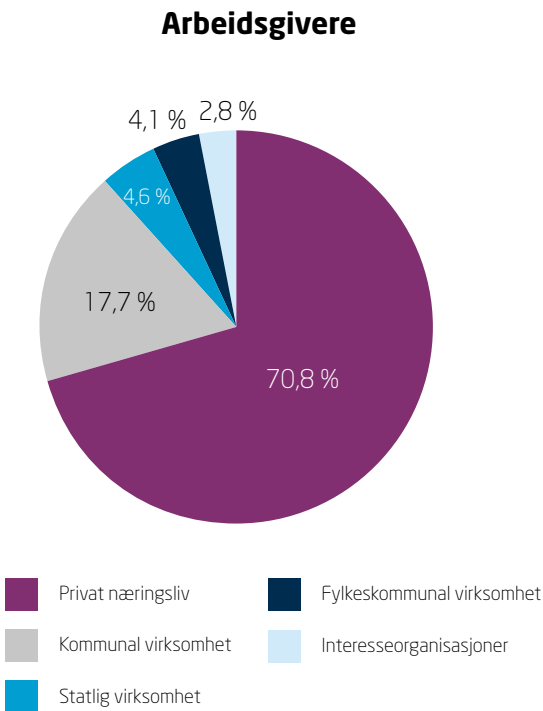
Markedet for attføringsbedriftene er først og fremst salg av attføringstjenester til Nav, men også ulike produkter og tjenester til det ordinære markedet. Når det gjelder personer med nedsatt arbeidsevne har bransjen en sterk posisjon, men den utfordres av andre aktører og myndighetenes løpende prioriteringer.

Selv om det totale antallet tiltaksplasser for personer med nedsatt arbeidsevne under den rød-grønne regjeringen har stått på stedet hvil, har våre medlemsbedrifter fått økt sitt antall tiltaksplasser. Det er riktignok en del geografiske forskjeller. I tiden fremover vil arbeidsmarkedsmyndighetene og Nav iverksette en rekke forsøksprosjekt uavhengig av attføringsbedriftene. Blant annet forsøket Kjerneoppgaver i Nav-kontor tar sikte på å underbygge et ønske fra Navs side om å overta sentrale deler av attføringsbedriftenes arbeidsoppgaver. Attføringsbedriftene er ikke motstandere av forsøk, men noen av disse forsøksprosjektene er både hva angår rammevilkår og metode under enhver kritikk. Dette og en del andre strategier i Nav gjør at bransjen får stadig mer uforutsigbare rammevilkår.

«

Over 70 % av dem som kommer ut i jobb ansettes i det private næringslivet.

»

Figur 24.3. Arbeidsgivere

UTVIKLING AV MEDLEMSMASSEN

Det er 110 medlemsbedrifter i bransjeforeningen Attføringsbedriftene. Det har kommet til fem nye medlemsbedrifter det siste året.

STORTINGSMELDING OM ATTFØRING OG ARBEIDSINKLUDERING

Spesielt viktig for bransjen det siste året har vært Stortingsmelding nr. 46, Flere i arbeid, som den rød-grønne regjeringen lanserte i august 2013. Meldingen kommer med konkrete forslag til hvordan flere kan komme i jobb, blant annet gjennom en opptrapping av tiltaksplasser og ved at mer av attføring skal foregå i ordinært arbeidsliv. Dette er en metodikk som gir resultater, noe vi ikke minst ser gjennom NHOs strategi Ringer i Vannet. Stortingsmeldingen ønsker også at flere ideelle leverandører skal slippe til i attføringssektoren, men ikke at feltet skal kommersialiseres. Høyre/FRP-regjeringen trakk dessverre denne Stortingsmeldingen i november, og vil komme med en ny melding om ikke lenge samtidig som den i mellomtiden vil legge fram forslag til tiltaksforenkling for å få flere i jobb. Attføringsbedriftene deler regjeringens ambisjoner, men mener at retningen og forslagene i Stortingsmelding 46 – Flere i Arbeid ikke burde stå i motsetning til den nye regjeringens ambisjoner og mål.

Bransjen er tilfreds med at den nye regjeringsplattformen til Høyre og FRP har et tydelig jobbfokus, og vi er godt fornøyd med at regjeringen allerede følger dette opp med 1000 nye tiltaksplasser for 2014-budsjettet. Bransjen hilser også velkommen den omfattende satsingen på lese- og skrivevansker som regjeringserklæringen legger opp til. Her kan bransjen bidra med erfaring og kompetanse.

Både stortingsmeldingen og den nye regjeringen har varslet økt satsing på lønnstilskudd som et virkemiddel for å få flere i jobb. Lønnstilskudd kan være riktig for noen i en ansettelsesfase, men stiller store krav til treffsikkerhet og innretting for å hindre overforbruk. Det må derfor ikke gjøres til en hovedstrategi på bekostning av andre arbeidsrettede tilbud som ofte er nødvendig i forkant av en ansettelse. Se for øvrig figur 24.2 som viser at mange kan komme i jobb uten et slikt tilskudd.

UTVIKLINGEN I ARBEIDSMARKEDET

Rekrutteringen til bransjen er god, og attføringsbedriftene oppleves som en attraktiv arbeidsplass for ulike fagpersoner med sammensatt veilednings- og fagkompetanse. Utviklingen i bransjen går i tillegg mot et sterkere fokus på salgs- og markedskunnskap, blant annet i tråd med Ringer i Vannet.

PARTSSAMARBEID MED FAGBEVEGELSEN

Attføringsbedriftene har et tett og konstruktivt samarbeid i første rekke med Fellesforbundet, Forbundet for ledelse og teknikk og Le-

derne som alle har vært viktige alliansepartnere i å sette attføringsbransjen tydelig på dagsordenen overfor de politiske myndigheter.

KVALITETSARBEID

Resultat og kvalitet har vært et sentralt område for bransjen i denne perioden. Kvalitetssikringssystemet EQUASS Assurance, benchmarkingssystemet BATT og månedlig innsamling av sentrale tall på overgang til jobb bygger opp om dette. Bransjen har også utviklet en rekke andre verktøy som for eksempel Læringsnettverket og karriereveiledning. Dette gjør at bransjen har god oversikt over arbeidsmarkedets behov, og har stor troverdighet hos politikere i ulike leire, media og omgivelser.

BEDRIFTSEKSEMPEL

Petter Refsnes, leder i Origod.

PETTER REFSNES

LEDER, ORIGOD AS

Origod AS er en attføringsbedrift der produksjon av attførings og kvalifiseringstjenester er hovedmålsetting.

Markedsutviklingen har vært stabil de siste årene, og det har vært forutsigbare rammevilkår. Dette kan ha sammenheng med at vi er lokalisert i Sogn og Fjordane, som er et av landes minste fylker når det gjelder antall innbyggere. Vi opplever derfor ikke de samme svingningene som det nok er mer av for bransjen for øvrig.

Markedet er preget av få trender, men et moment har vært sentralt de senere årene, og det er samarbeid og mer bruk (utplassering) av ordinært arbeidsliv når det gjelder avklaring, utprøving og formidling til ordinært arbeidsliv. Både denne bedriften og bransjen blir målt i mye større grad enn tidligere på attføringsresultat og formidlingsprosent. Bruk av anbud er økende. Her har vi vunnet noen og tapt noen.

Både Origod AS og bransjen er i stor grad avhengig av og basert på Storting og Regjering sin satsing og bevilgning over statsbudsjettet på attføringsbedriftene. Hvilken holdning og prioritering den nye Regjeringen vil gjøre er vesentlig. For øvrig er det viktig for oss at Stortingsmeldingen som ble fremlagt i august 2013 får en behandling og konklusjon til det beste for vår bransje.

Besøksadresse:
Middelthuns gate 27. (4.etg)
www.nhoservice.no

Postboksadresse:
NHO Service
Postboks 5473 Majorstuen, 0305 Oslo

Telefon: 23 08 86 50
Telefaks: 23 08 86 59